

Fredagen den 13 maj

Kl. 09.00

Regionalpolitiken

§ 1 Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1976/77:1641 och 1642 till finansutskottet

§ 3 Regionalpolitiken

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:23 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller Regional utveckling jämte motioner.

I detta betänkande behandlades ur propositionen 1976/77:100 bilaga 17 (industridepartementet) dels avsnittet C. Regional utveckling (s. 83–92) utom punkterna C 3 och C 4, som prövades av näringsutskottet (NU 1976/77:36), dels anslaget på kapitalbudgeten V:10 Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån (s. 355–356).

Regeringen hade efter föredragningen av herr industriministern Åsling föreslagit att riksdagen skulle

1. godkänna vad som förordats om användning av det s. k. offert-systemet inom det regionalpolitiska stödet,
2. till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 258 450 000 kr.,
3. till Särskilda stödåtgärder i glesbygder för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 33 500 000 kr.,
4. medge att för budgetåret 1977/78 statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m. beviljades med sammanlagt högst 30 000 000 kr.,
5. till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats de under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionerna

1976/77:161 av fru Håkansson (fp),

1976/77:162 av fru Hörnlund (s) och herr Carlstein (s), vari yrkats att riksdagen uttalade

1. att Boråsregionen även i fortsättningen borde komma i åtnjutande av regionalpolitiskt stöd,

2. att lokaliseringsbidrag borde utgå i Boråsregionen på samma villkor som inom stödområdet under en övergångsperiod,

3. att företagsetableringar till Borås och Sjuhäradsbygden borde främjas genom s. k. lokaliseringpåverkan,

1976/77:163 av herr Nilsson i Östersund m. fl. (s),

1976/77:221 av herr Blomkvist m. fl. (s),

1976/77:297 av herr Ekinge m. fl. (fp),

1976/77:298 av herr Johansson i Trollhättan m. fl. (s),

1976/77:301 av herr Persson i Karlstad m. fl. (s),

1976/77:311 av herr Nilsson i Kalmar m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om att styrning av investeringarna genom etableringskontroll infördes, vilket borde ske i samarbete mellan samhället och arbetsmarknadens parter, varvid de fackliga organisationerna skulle ges ett reellt inflytande,

1976/77:406 av herr Hugosson m. fl. (s),

1976/77:409 av herr Nilsson i Kalmar m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhänga

1. att kraftfulla åtgärder vidtogs för att motverka nedläggning av företag i Blekinge och Kalmar län samt på Gotland,

2. att regeringen medverkade till att industriinvesteringarna snabbt ökades i Kalmar län och på Gotland,

3. att åtgärder snarast vidtogs för lokalisering av statlig verksamhet till regionen,

4. att regeringen tillsåg att av riksdagen beslutad utlokalisering av vissa delar av televerket till Kalmar fullföljdes,

1976/77:410 av fru Stålberg m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde att sysselsättningsutredningen startade en försöksverksamhet att pågå under ett år inom kommunerna Ragunda och Berg i Jämtlands län i syfte att klarlägga vilka extra åtgärder som erfordrades för att dels höja den mycket låga yrkesverksamheten bland kvinnor inom de utpräglade glesbygdsområdena, dels motverka ytterligare utflyttning av ungdomar,

1976/77:534 av herrar Elmstedt (c) och Petersson i Ronneby (c),

1976/77:535 av fru Hansson m. fl. (s),

1976/77:543 av herr Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen skulle

23. godkänna de villkor beträffande handläggning m. m. som angetts i motionen i vad gällde industrihus som uppförts med statligt stöd,

24. godkänna vad som i motionen anförts angående ramar för planeringen av verksamheten i länen för tiden t. o. m. år 1985,

1976/77:545 av herr Segerstedt m. fl. (s),

1976/77:560 av herr Sivert Andersson i Stockholm m. fl. (s),

1976/77:887 av fru Cederqvist m. fl. (s),

1976/77:888 av herr Fagerlund m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att kommunal styrelserepresentation infördes i företag som fick lokaliseringsmedel,

2. att riksdagen hos regeringen begärde att förslag skyndsamt förelades riksdagen om kommunal styrelserepresentation i företag som fick lokaliseringsmedel,

1976/77:890 av herrar Hagel (vpk) och Hallgren (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade att hos regeringen hemställa om förslag till statlig miljövänlig industrisatsning i norra Bohuslän och kompletterande produktion till Uddevallavarvet,

1976/77:893 av herr Holmqvist m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen uttalade sig för att regeringen i anvisningar till det fortsatta planeringsarbetet angav ett befolkningstal för Malmöhus län år 1985 till mellan 740 000 och 770 000 invånare,

1976/77:902 av herr Pettersson i Malmö m. fl. (s),

1976/77:903 av herr Strömberg i Botkyrka (fp),

1976/77:910 av herr Wictorsson m. fl. (s),

1976/77:976 av herrar Danell (m) och Schött (m),

1976/77:1261 av herr Andersson i Gamleby (s),

1976/77:1262 av herr Aspling m. fl. (s),

1976/77:1264 av herr Eriksson i Ulfsbyn (c), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde att statligt bidrag för uppförande av industrilokaler för uthyrning efter regeringens prövning kunde medges kommuner inom såväl det inre som det allmänna stödområdet,

1976/77:1265 av herrar Gustafsson i Borås (fp) och Jonsson i Alingsås (fp), vari yrkats att riksdagen uttalade att Sjuhäradsbygden borde bli föremål för ökade regionalpolitiska insatser,

1976/77:1266 av herr Gustafsson i Stenkyrka (c), vari yrkats att riksdagen beslutade att den i budgetpropositionen föreslagna möjligheten att i vissa fall ge statligt stöd till kommuner i det inre stödområdet för att man skulle kunna uppföra industrilokaler för uthyrning även skulle gälla Gotlands kommun, samt

1976/77:1268 av herrar Hagel (vpk) och Hallgren (vpk).

Utskottet hemställde

1. beträffande befolkningsramarna att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:543, yrkandet 24, och 1976/77:893,

2. att riksdagen godkände vad i propositionen förordats om användningen av det s. k. offertsystemet inom det regionalpolitiska stödet,

3. att riksdagen till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 258 450 000 kr.,

4. beträffande industricentrum i Torsby att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:301,

5. beträffande industricentrum i Ånge att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:545,

6. att riksdagen medgav att för budgetåret 1977/78 statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m. beviljades med sammanlagt högst 30 000 000 kr.,

7. att riksdagen till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för bud-

getåret 1977/78 anvisade ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.,

8. beträffande lokaliseringsstöd i områden där miljöstörande industrier ej tilläts att motionen 1976/77:1261 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande etableringskontroll att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:311,

10. beträffande differentiering av näringslivet i bruksorter att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:887,

11. beträffande kommunal representation i styrelser hos företag som fick lokaliseringsstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:888,

12. beträffande bidrag till kommunala industrilokaler på Gotland att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1266 samt med anledning av propositionen och motionen 1976/77:1264, i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

13. beträffande bidrag till kommunala industrilokaler i övriga delar av landet att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:1264, i motsvarande del, skulle bifalla propositionens förslag,

14. beträffande övriga villkor för bidrag till kommunala industrilokaler att riksdagen med bifall till propositionens förslag skulle avslå motionen 1976/77:543, yrkandet 23,

15. beträffande försök med sysselsättningskapande åtgärder i glesbygdskommuner att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:410,

16. att riksdagen till Särskilda stödåtgärder i glesbygder för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 33 500 000 kr.,

17. beträffande regionalpolitiska åtgärder i Västerbottens län att motionen 1976/77:535 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

18. beträffande alternativ sysselsättning vid nedläggning av kriminalvårdsanstalten i Ulriksfors och allmänna häktet i Östersund att motionen 1976/77:163 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

19. beträffande regionalpolitiska insatser i Värmlands län att motionen 1976/77:1262 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

20. beträffande regionalpolitiska insatser i norra Bohuslän att motionen 1976/77:890 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

21. beträffande regionalpolitiska insatser m. m. i Göteborgsregionen att motionerna 1976/77:406 och 1976/77:1268 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

22. beträffande regionalpolitiska åtgärder m. m. i Sjuhäradsbygden att motionerna 1976/77:162 och 1976/77:1265 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

23. beträffande utredning om en långsiktig planering av näringslivet i Dalsland att motionen 1976/77:298 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

24. beträffande regionalpolitiska insatser i Skaraborgs län att motionen 1976/77:221 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

25. beträffande regionalpolitiska åtgärder m. m. i sydöstra Sverige att

motionen 1976/77:409, yrkandena 1–4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

26. beträffande regionalpolitiska insatser i Gotlands län att motionerna 1976/77:297 och 1976/77:976 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

27. beträffande inlemmande av Blekinge län i allmänna stödområdet att motionerna 1976/77:161 och 1976/77:534 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

28. beträffande sysselsättningsplanering i Skåne att motionen 1976/77:902 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

29. beträffande utredning om arbetsmarknaden i Stockholms län att motionen 1976/77:560 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

30. beträffande lokalisering av statlig verksamhet till Södertörn att motionen 1976/77:903 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

31. beträffande regionalpolitiska insatser i Norrtälje kommun att motionen 1976/77:910 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Följande reservationer nr 1–6 hade avgivits av herrar Fagerlund och Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, herr Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, herr Nilsson i Kalmar samt fru Leijon (samtliga s)

1. beträffande befolkningsramarna, vari reservanternas ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:543, yrkandet 24, och med anledning av motionen 1976/77:893 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,

2. beträffande etableringskontroll, vari reservanternas ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:311 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,

3. beträffande kommunal representation i styrelser hos företag som fick lokaliseringstöd, vari reservanternas ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:888 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,

4. beträffande övriga villkor för bidrag till kommunala industrilokaler, vari reservanternas ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionens förslag samt med bifall till motionen 1976/77:543, yrkandet 23, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,

5. beträffande försök med sysselsättningsskapande åtgärder i glesbygdskommuner, vari reservanternas ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:410 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,

få sysselsättning. Även med anledning av propositionen 95 om vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder och propositionen 105 om åtgärder för textil- och konfektionsindustrin har vi motioner. Men det finns många fler som jag inte skall räkna upp. En hel del av dessa motioner har följts upp i de olika utskotten med reservationer, som sedan avslagits av den borgerliga majoriteten i riksdagen. Ansvaret faller helt och hållet på den borgerliga majoriteten, om vi får såväl en ökning av arbetslösheten som en ojämnare regional balans.

Sedan den borgerliga regeringen tillträtt har industrisysselsättningen minskat med ca 35 000 sysselsatta. Momshöjning och devalvering kommer enligt vissa ekonomers prognoser att medföra att arbetslösheten i slutet av detta år ökar med 40 000 i förhållande till dagens läge. Jämfört med dagens siffror innebär detta en ökning med 60 %. Hela minskningen sker inom industrisektorn.

Herr Stridsman! Var finns i dag era stolta paroller om 400 000 nya jobb, varav flertalet inom industrin? När ni i valrörelsen kastade ut denna siffra hade ni som bakgrund att ni i 1973 års valrörelse hade lovat 100 000 nya arbeten. Men valet medförde ju en annan politisk sammansättning av riksdagen. Under den socialdemokratiska regeringens tid uppfylldes det målet mer än väl, trots att vi hade en djup lågkonjunktur. Hur kommer det nu att bli under denna treårsperiod? Kommer industrisysselsättningen att minska med 100 000 människor?

Med sådana här siffror som bakgrund förstår alla att det inte är lätt att bedriva en effektiv regionalpolitik. Oron ute i landet återspeglas också i det stora antal motioner som tar upp olika regioners problem. I dag föreligger motioner inte bara från representanter för skogslänen utan även i mycket stor utsträckning från representanter för de södra och mellersta delarna av vårt land. Detta gäller också de så ofta kritiserade storstadsområdena, som enligt en mängd centerpartistiska motionärer har haft en alldeles för stor arbetsmarknad. Hur är det i Göteborgs- och Skånerregionerna i dag? Hälsar ni från centern deras problem med glädje eller är ni beredda att även där vidtaga åtgärder för att klara människornas sysselsättning? Eller tänker ni arbeta för att vi skall få en omvänd flyttningsvåg, nämligen från storstadsområdena till andra delar av landet?

I reservationen 6 säger vi socialdemokrater att vi delar motionärernas oro inför framtiden. Regionalpolitiken är avhängig av regeringens allmänna ekonomiska politik. Vi kritiserar den förda politiken. Många trodde att regeringsskiftet skulle medföra en ökad investeringsvilja från industrin, men på grund av bl. a. ryckigheten i t. ex. energipolitiken vågar de privata företagen i dag inte investera. Tillförsikten inför framtiden har minskat även bland företagarna, och med tanke på att regeringens politik dessutom ligger på kollisionskurs med de stora löntagarkollektiven är framtiden dyster när det gäller arbete och trygghet åt alla.

Det bör vara uppenbart för var och en att det i ett sådant läge är svårt att nylokalisera industrier till utsatta kommuner och län. De lokala motionerna är inte heltäckande. Även i regioner varifrån det icke fö-

religger något motionsyrkande finns oron inför framtiden. För att klara problemen måste regeringen ändra sin politik i riktning mot de förslag vi fört fram från socialdemokratiskt håll i olika frågor.

Planeringen måste bli mer övergripande, och länsgränser får icke utgöra något hinder för en gemensam planering, vilket vi också framhållit.

I den socialdemokratiska regeringens proposition 211, som vi behandlade i höstas, finns riktlinjerna för vår syn på regionalpolitiken. Vi följde då upp propositionen i ett antal reservationer, som samtliga avslogs av riksdagsmajoriteten. Nu följer vi på nytt upp dessa frågor för att markera att vi icke ändrat uppfattning. Det framgår också av vårt förut nämnda särskilda yttrande.

De medvetna och kraftiga regionalpolitiska satsningar som gjordes i vårt land under socialdemokratisk ledning har medverkat till en bättre balans mellan olika regioner och län. Den fortsatta målsättningen är att stödet skall utgå till de områden där problemen är störst. Dit hör alltjämt skogslänen i norr. Arbetslösheten är där fortfarande större än i landet i övrigt. Man har en låg förvärvsgrad, särskilt bland kvinnor, en ogynnsam åldersfördelning samt mycket små och känsliga arbetsmarknader. Därutöver finns en inomregional obalans, som måste uppmärksammas i detta sammanhang.

Men det finns också problem utanför stödområdet. Det kan gälla regioner där en speciell bransch varit dominerande, t. ex. Boråsområdet. Det kan vara kriser inom varvsindustrin och andra strukturella problem, som medför att sysselsättningen sjunker. Så är fallet t. ex. i Göteborgsregionen som fått stora problem, och det gäller även orter som domineras av stål- och glasindustrin, för att ta några exempel. Men även inom andra orter, som jag här icke berör, måste samhället ta på sig ett ansvar och skaffa sig de styrmedel som behövs för att klara uppgiften.

I reservationen 2 tar vi socialdemokrater upp frågan om möjligheten att styra företagens nylokalisering. Herr Åsling sade i går här i kammaren att det fortfarande finns vissa industrier som expanderar. Vi reserverar säger att det är osäkert om systemet med lokaliseringssamverkan ger oss tillräckliga medel när det gäller att lokalisera företag till orter där de med tanke på målsättningen för regionalpolitiken och från samhällets synpunkt totalt sett bäst behövs. Om det skulle visa sig att lokaliseringssamrådet icke räcker till, anser vi att en lagstiftning om etableringskontroll bör tillgripas. Personligen tror jag att detta i framtiden blir en nödvändighet, om vi skall kunna skapa sysselsättning åt människor i de industrifattiga delarna av vårt land. Jag måste uttrycka min förvåning över att inte centerpartiets representanter i utskottet följer samma linje och ansluter sig till vår reservation.

I motionen 1812 till 1972 års riksdag krävde centern i en partimotion att man skulle pröva särskilda investerings- och etableringsavgifter i det som centern kallade stockningsområdena. Herr Stridsman och jag satt med i en utredning som föreslog etableringskontroll genom en speciell lagstiftning. Vad är det nu som gjort att herr Stridsman har ändrat upp-

fattning? Och inte bara herr Stridsman, utan hela centerpartiet! Är det påverkan från de andra borgerliga partierna, eller beror det på att ni i dag tycker att vi nått målet att klara den regionala balansen i framtiden, så att ingenting ytterligare behöver göras?

Men det är inte bara fråga om hur man skall följa upp regionalpolitiken på riksplanet, utan det gäller ju också att kunna följa upp satsningarna på det lokala planet. Beträffande företag som har lokaliserats ut hävdar vi i reservationen 3 att kommunerna skall ha rätt att utse styrelse-representanter i dessa företag. Ofta är hela bygdens näringsliv beroende av och uppbyggt kring en utlokaliserad industri. Kommunerna får mer och mer ansvar för sysselsättningsplaneringen inom sitt område, och många gånger är de investeringar som görs på servicesidan större än de som görs i industrin. Ofta har kommunerna även medverkat till lokaliseringsplaneringen genom att uppföra byggnader, ansvara för bostadsproduktionen och ordna service på olika områden, och då anser vi det nödvändigt att de också har insyn i företagen, så att de kan följa verksamheten och vidta nödvändiga åtgärder för att inte göra felinvesteringar i framtiden.

När det gäller kommunala industrilokaler godtar vi propositionens förslag om bidrag till uppförande av sådana. Vi ser dock en viss risk för att olika kommuner kan konkurrera med varandra om företag genom t. ex. subventionering av hyrorna. Då blir det säkert de starkaste kommunerna som vinner dragkampen. Därför anser vi det konsekvent att samma villkor för hyressättningen skall gälla för kommunala industrilokaler som för statliga industricentra. Det skall inte ges några subventioner. Vidare bör man som en allmän riktning ha att minst hälften av den totala ytan skall vara uthyrd innan byggandet får sättas i gång. Samma bestämmelser gäller för industricentra. En osund konkurrens mellan dessa två typer av regionalpolitiska satsningar får icke förekomma – det vinner ingen på, allra minst om man har målsättningen arbetat åt alla.

En meningsfull regionalpolitik måste även innefatta åtgärder för att skapa sysselsättning åt glesbygdens människor, särskilt då åt dem som är ortsbundna och rotade ute i glesbygdskommunerna. Här stöter vi på särskilda svårigheter med låg förvärvsgrad – speciellt bland kvinnorna – långa avstånd och brist på arbetstillfällen. Det gäller därför att pröva nya vägar och ta till vara alla uppslag till ny sysselsättning genom systematiska och noggranna inventeringar i kommunerna. Här krävs fantasi och politisk vilja för att hitta nya former att skapa sysselsättning vid sidan av de traditionella beredskapsarbetena, IKS-verksamheten och glesbygdstödet.

Vi reserverar anser det lämpligt att sysselsättningsutredningen får i uppdrag att i någon eller några utpräglade glesbygdskommuner försöksvis pröva de uppslag som framförs i motionen 410. Vi trodde väl också vid utskottsbehandlingen att åtminstone centerpartiet, som under valrörelsen hade lovat kraftiga insatser i glesbygden, skulle stödja en

försöksverksamhet av detta slag, men även i detta fall visade centern människorna ute i glesbygderna kalla handen; vallöftena var bara luft.

Jag har nu berört fem av reservationerna från socialdemokratiskt håll. Vi har också en reservation, nr 1, angående befolkningsramarna, och den kommer fru Hörnlund senare under debatten att kommentera utförligare. Men nog var det ett märkligt beslut riksdagen fattade i höstas – och när man nu läser utskottets betänkande verkar det som om även den borgerliga utskottsmajoriteten är på glid bort från detsamma.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1–6 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! I de delar av utskottets betänkande där budgetpropositionens förslag behandlas råder det i stort sett enighet i utskottet. Där-
emot finns delade meningar när det gäller behandlingen av vissa inlämnade motioner.

Innan jag kommer in på reservationerna vill jag beröra den nya inriktning som regionalpolitiken fått. Utskottets betänkande är ett fullföljande av förra höstens riksdagsbeslut om regionalpolitikens framtida inriktning. I riksdagsbeslutet betonades att politiken bör förstärkas så att människor i olika landsdelar ges allsidig sysselsättning och service samt en god miljö. Vidare underströks i höstens riksdagsbeslut att en strävan bör vara att med olika regionalpolitiska åtgärder inom länen arbeta för en bättre inomregional balans.

Att regionalpolitiken nu fått en mera decentralistisk inriktning innebär också att länsstyrelsernas planering i vissa avseenden måste modifieras.

Sysselsättningsfrågorna får en ökad vikt i samhällsplaneringen. Det blir en mer lokal sysselsättningsplanering med sikte på väl fungerande lokala arbetsmarknader. Det sker en anpassning mellan lokaliseringen av bostäder och arbetsplatser å ena sidan och anordnandet av kommunikationer å andra sidan, så att arbetsresorna inte blir för långa. Särskilt för makarna i en familj är det betydelsefullt att undanröja förvärvshinder i arbetslivet av det slag som bristen på resemöjligheter utgör. Därmed skapas också ökad jämställdhet mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden.

Kort sagt: Den nya regeringens planeringsinriktning är mer offensiv än den tidigare regeringens när det gäller att åstadkomma arbete på de orter där sysselsättningssituationen är som svårast. Det var också därför utskotts- och riksdagsmajoriteten slog fast i fjol att en av regionalpolitikens viktigaste uppgifter de kommande åren är att förbättra den inomregionala balansen. De tillgängliga resurserna får inte fördelas på ett sådant sätt att utvecklingen i mindre och medelstora orter hämmas. Även små orter skall kunna leva kvar.

Det är på det här området de grundläggande skillnaderna finns och verkar att bestå mellan utskottsmajoriteten och de socialdemokratiska reservanterna. Utskottets vice ordförande, herr Fagerlund, har i sitt an-

förande helt gått förbi just den här problematiken. Han nämnde visserligen att den gamla regeringen uppmärksammade den regionala obalansen, men det är just detta som var felet med den gamla regeringens politik. Det stannade vid att man uppmärksammade obalansen, men man gjorde ingenting åt den. Det är först nu, när vi fått en ny regering som utgår från Sjölärets riksdagsbeslut, som det blivit en helt annan inriktning på den här politiken.

Jag har tidigare nämnt att utskottet i stort sett är enigt om de delar i betänkandet som berör budgetpropositionen.

Innan jag kommer in på reservationerna i utskottsbetänkandet vill jag något beröra industriministerns förslag om användning av det s. k. offertssystemet inom ramen för det regionalpolitiska stödet.

Offertssystemet aktualiserades redan 1969, när Statsföretag AB bildades. Dåvarande industriministern framhöll att han tillmätte offertssystemet stor betydelse för att det företagsekonomiska intresset skulle kunna förenas med det samhällsekonomiska. Statsföretag skulle åläggas skyldighet att lämna offert för att fullgöra sådana särskilda uppgifter som ägaren/staten begärde att bolaget skulle fullgöra. Men mellan åren 1969 och 1977 har frågan om offertssystemet så gott som legat still. De socialdemokratiska industriministrarna har varit passiva. Det är först nu, när vi fått en ny regering och en ny industriminister, som offertssystemet ges en reell möjlighet att prövas i regionalpolitiskt syfte.

Som tidigare motionär i frågan hälsar jag med tillfredsställelse att departementschefen nu föreslår i budgetpropositionen att offertssystemet skall användas bl. a. i ansträngningarna att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i mitt eget hemlän Norrbotten, där det behövs extraordinära insatser, och dessutom vid nyetableringar i skogslänens inre delar. Utskottet är också helt enhälligt och biträder detta förslag i propositionen.

Sedan, herr talman, skall jag be att få komma in på reservationerna. Det är en intressant iakttagelse man gör när man läser reservationen 1 om befolkningsramarna. Utskottets vice ordförande talade om märkliga beslut som tagits. Jag tycker att reservationen är ännu märkligare, om man skall använda sådana här ord i det här sammanhanget. Det som var visdomsord för reservanternas hösten 1972, när riksdagen fattade det regionalpolitiska planeringsbeslutet, är nu raka motsatsen för reservanternas. Och det som var flexibelt 1972 är 1977 ett fixt tal. Reservanternas kritiserar oss som tillhör utskottsmajoriteten för valet av planeringsteknik och vill ha flexibilitet i den regionalpolitiska planeringen, men i nästa andetag yrkar man bifall till motionen 893 om att ange ett fast befolkningstal för Malmöhus län. Det är mycket märkligt, herr Fagerlund.

Jag vill ge ett gott råd till reservanternas. Ni måste försöka klara upp den förvirring som finns bakom reservationen 1. Jag väntar med intresse på ett besked.

Reservationen 2 angående etableringskontroll är i stora delar en kopia av reservationen 5 i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:7. Vi behandlade frågan i höstas och har inte funnit anledning att nu frångå

vår ståndpunkt då. Det skulle vara ett förhastat handlande att redan nu binda sig för ett beslut, som reservanterna vill. Vi bör väl i alla fall först få pröva och få erfarenheter av vad överenskommelsen mellan Industriförbundet och den gamla regeringen kan vara värd. Vi bör ge etableringsdelegationen chansen att verka en tid innan man rusar i väg i den här frågan.

Sedan vill jag också fästa utskottets socialdemokratiska ledamöters uppmärksamhet på att den lokaliseringpåverkan som nu inletts kommer att fullföljas även på länsplanet. I arbetet med lokaliseringpåverkan på länsnivå skall länsstyrelsen samverka med företagarföreningen och länsarbetsnämnden.

Till herr Fagerlund vill jag säga att det är riktigt att vi satt i samma utredning, och det är riktigt att vi från partiet har haft motioner om etableringstillstånd eller – om man så vill kalla det – etableringskontroll. Men, herr Fagerlund, om det nu är så att ni vill flytta industrier till vissa industrifattiga regioner i det här landet – och sådana har vi gott om – då är jag väldigt intresserad av att få ett besked om varifrån ni skall flytta dessa industrier. Och jag vill fråga: Varifrån skall ni flytta de här industrierna? Blir det från Malmöhus län? Blir det från Göteborg, från Stockholm eller kanske från Kronobergs län som vi kommer att få industrier till Norrbotten? Eftersom ni nu har deklarerat att ni vill ha denna kontroll redan nu och att ni vill kunna flytta industrierna är jag intresserad av att veta varifrån ni tar dem och vart ni skall flytta dem.

Utskottets vice ordförande har som huvudmotionär också aktualiserat frågan om kommunal styrelserepresentation i företag som får lokaliseringsstöd. I utskottet har vi uttryckt sympati för motionens allmänna syfte att förbättra kommunernas kännedom om utvecklingen i företagen. Men vi har väldigt svårt att förstå varför just företag som får lokaliseringsstöd skall omgärdas med särskilda regler. Effekten kan bli den att intresset från företagets sida för att etablera sig i stödområdena minskar.

Jag har genom några års erfarenheter från arbetet i AMS:s lokaliseringsdelegation fått intrycket att av de företag som söker och erhåller lokaliseringsstöd är huvudparten av den storleksordningen att något utvecklat styrelsearbete inte förekommer. I flera fall kan det vara fråga om företag som nystartats av tidigare anställda, för vilka av naturliga skäl styrelsearbetet i praktiken mera blir en formsak. Därför tror jag inte att principen med kommunala representanter är den rätta vägen att få den insyn som åsyftas i reservationen 3. Det är då i stället bättre att följa utskottets förslag att använda det s. k. DIS-systemet, som innebär skyldighet för företag att i samhällets olika organ lämna upplysningar om bl. a. sysselsättning och väntad ekonomisk utveckling av verksamheter.

I budgetpropositionen har industriministern föreslagit att man nästa budgetår skall införa en möjlighet att i vissa fall ge statligt stöd till kom-

muner för att på mindre orter inom det inre stödområdet uppföra industrilokaler för uthyrning. Utskottet har funnit det förslaget vara ett värdefullt inslag av regionalpolitisk art. Socialdemokraterna i utskottet har godtagit propositionens förslag om bidrag till uppförande av kommunala industrilokaler. Vad som skiljer utskottsledamöterna är att socialdemokraterna i reservationen 4, såsom också herr Fagerlund har sagt här tidigare, vill att reglerna för uppförande av kommunala industrilokaler skall likställas med dem som gäller för statliga industricentra. Reservanterna vill ha garantier för att innan uppförande av kommunala industrilokaler påbörjas minst hälften av den totala ytan skall vara uthyrd.

Vi som företräder utskottsmajoriteten tror inte att de regler som reservanterna föreslår behövs. Genom att vi förutsätter att handläggningen av bidragsärenden görs av regeringen i varje enskilt fall behöver ingen tveksamhet råda inför den nya form av stöd till kommunala industrilokaler som föreslagits i propositionen. Och med den överblick och sammanhållning som finns på central nivå tror jag att man utesluter risken för det som herr Fagerlund var inne på – att det kan bli felinvesteringar.

I reservationen 5 föreslås försök med sysselsättningsskapande åtgärder i glesbygdskommunerna. Försöken skall omfatta differentierade bidrag till beredskaps- och IKS-arbeten, lämpliga för kvinnor och ungdomar, extra stimulansmedel till daghemsbyggande samt till kollektivtrafik för att underlätta arbetsresor. Reservationen 5 bygger på motionen 410, och enligt den skulle försöken komma till stånd i Bergs och Ragunda kommuner. Som vi har påpekat i utskottsbetänkandet bedrivs nu försök med kommunal sysselsättningsplanering och lokal trafikplanering i sysselsättningsutredningens regi. En glesbygdsdelegation för intensifierade insatser har tillsatts, och inte minst viktigt är propositionens förslag att anslaget till IKS-verksamheten nu skall öka från 9 till 12 milj. kr. Därmed har också möjligheten ökat att ytterligare differentiera IKS-verksamheten, inte minst till förmån för kvinnorna i glesbygdskommunerna.

Vi kan vara överens så långt – utskottsmajoritet och reservanter – som att alla åtgärder som görs för att öka glesbygdens sysselsättningsmöjligheter är välkomna. Jag instämmer också i vad herr Fagerlund sade, att just de här kommunerna i inre stödområdet i Norrlands inland har de största svårigheterna. Jag fäste mig vid en sak i reservationen och i herr Fagerlunds inlägg. När man är intresserad av att öka den här glesbygdsverksamheten brukar man också ställa förslag här i riksdagen på ökade anslag, men det har faktiskt inte reservanterna gjort. De säger att det får räcka med de medel som finns inom ramen. Det förhållandet att ni inte har velat anslå mer pengar måste innebära att ni kanske ändå har ansett att man med det ökade stödet som industriministern föreslår – en ökning av IKS-stödet från 9 till 12 milj. kr. – också har förbättrat möjligheterna för glesbygdskommunerna att bedriva sysselsättningskapande åtgärder.

Till utskottsbetänkandet har fogats två reservationer betr. regionalpolitiska åtgärder i Sjuhäradsbygden och i sydöstra Sverige. Fru Hörnlund

och herr Nilsson i Kalmar står ensamma bakom resp. reservationer. Till fru Hörnlund vill jag säga: Utskottet utgick i höstas från att sysselsättningsproblemen i södra Älvsborgs län skulle ges hög prioritet av regeringen och de berörda myndigheterna. Sedan dess har inte utskottet funnit anledning att ändra uppfattning. Däremot verkar det som om fru Hörnlund – som i fjol hade samma uppfattning som utskottet i övrigt – nu har fått en annan inställning. Beträffande herr Nilssons i Kalmar reservation vill jag hänvisa till den redovisning som utskottet lämnar i betänkandet på s. 27. Utskottet har funnit att bl. a. motionen 409 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Med det sagda har jag berört samtliga åtta reservationer i utskotts-
betänkandet. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på samtliga dessa reservationer.

Från s. 17 t. o. m. s. 31 behandlas i utskottsbetänkandet en mängd motioner under rubriken Åtgärder i vissa orter och områden. Med undantag för de tre motioner som nämns i reservationerna 7 och 8 är utskottet helt enigt i sitt ställningstagande betr. detaljbehandlingen av de skilda motionerna.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ställde i mitt första anförande några frågor till herr Stridsman. Jag skall inte upprepa dem; han höll ju sitt huvudanförande nu. Men jag hoppas att han kommer tillbaka och svarar på hur man skall klara den regionala balansen med en ekonomisk politik som inte ger möjligheter till den expansion som behövs.

Jag är därmed inne på en av de frågor som herr Stridsman ställde till mig: Varifrån skall vi flytta industrierna? Ja, vi har i alla tider sagt att vi inte har något att flytta – det är expansionen som skall flytta. Men det är ju det som är ert dilemma i dag, när antalet industrisysselsatta redan minskat med 35 000 och man räknar med att det kommer att minska med ytterligare 40 000. Var skall ni ta jobben, herr Stridsman? Vilken ekonomisk politik tänker ni föra för att uppnå er målsättning?

Herr Stridsman säger att regionalpolitiken fått en ny inriktning tack vare den borgerliga regeringen. Nej, herr Stridsman, alla de förslag som herr Stridsman här räknade upp – om en väl fungerande arbetsmarknad, om undanröjande av förvärvshinder, om arbetsresor och om att arbete, service och bostad skall vara grundläggande – fanns med i proposition 211 och kom från socialdemokratiskt håll. Det som ni har fört in i regionalpolitiken – och herr Stridsman kanske nu vill tala om vad som menas med det – är talet om en mer decentraliserad inriktning av regionalpolitiken. Vad är det för någonting? Ni pratar i alla sammanhang om en så långt som möjligt driven decentralisering. Hur skall denna decentralisering gå till? I utskottsbetänkandet säger ni ju samtidigt att riksdagen inte skall blanda sig i detaljplaneringen i det här sammanhanget.

Så till vår reservation till förmån för kommunala styrelserepresentanter i lokaliseringföretag. Jag kan hålla med herr Stridsman om att det kanske är fel att skilja ut just dem. Men herr Stridsman tillstyrkte principen. Varför röstade då inte herr Stridsman i går för vårt förslag att det skall finnas kommunala representanter i alla de företag som dominerar en kommun eller ett samhälle? Det gör hela herr Stridsmans diskussion inkonsekvent.

Om de kommunala industrihusen säger herr Stridsman att det inte är någon risk att de konkurrensförhållanden som vi befarar skall uppstå. Skall jag tolka det så att vi är överens om att samma regler skall gälla och att regeringen skall avgöra frågan på samma sätt som man gör när det gäller industricentra?

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först beröra förslaget om kommunal representation i styrelser.

Den här frågan har varit föremål för behandling i riksdagen tidigare, herr Fagerlund. När beslutet om det s. k. DIS-systemet fattades behandlades också frågan om kommunal representation i större företag. Om jag inte missminner mig var det vid det tillfället så att det dåvarande ansvariga statsrådet, Rune Johansson, inte var intresserad av att lägga fram ett förslag om en kommunal representation ens i stora företag. Jag vet att näringsutskottet den gången hade samma uppfattning.

Låt mig sedan säga några ord beträffande kommunala industrilokaler. Genom att man får den här handläggningen av bidragsärendena för kommunala industrilokaler, som innebär att regeringen handlägger varje enskilt fall, blir det, herr Fagerlund, samma beslutsordning som sedan gammalt gäller i de fall då industrilokaler uppförs som kommunalt beredskapsarbete. Vi har i utskottet syftat till att få exakt samma handläggning. Det finns ingen risk för att det blir ett köpsläende mellan kommunerna. Herr Fagerlund sade i sitt inledningsanförande att risken finns att rika kommuner tar över. Det finns inga rika kommuner i Norrlands inland – alla kommuner är fattiga. Med den uppläggning som vi har föreslagit tror jag att helheten i bedömningen blir kvar.

Det irriterar naturligtvis herr Fagerlund något att vi nu äntligen har fått en ny regionalpolitik i landet. Vi har övergivit den centralistiska och för första gången talas det i anvisningarna till länsstyrelserna om att regionalpolitiken skall få en mer decentralistisk inriktning. Jag har full förståelse för att herr Fagerlund känner irritation över det förhållandet.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller kommunrepresentanter i företagen hänvisar nu herr Stridsman till förra årets riksdagsbeslut. Men varför ställde herr Stridsman då inte upp på den reservation som de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet hade fogat vid betänkandet till förmån för herr

Bergmans motion? Jag kommer från en kommun med dominerande företag, där kommunalrådet klockan halv elva på kvällen fick reda på att ett företag dagen därpå skulle gå i konkurs. Det är helt enkelt skandalöst. och vi måste få ett större inflytande i sådana sammanhang.

Sedan säger herr Stridsman att det inte är någon risk för köpslagan mellan kommunerna och att det inte finns några rika kommuner. Jag har aldrig talat om rika kommuner, jag talade om starka kommuner och det är en annan sak. Jag vet att de flesta kommuner har ekonomiska problem.

Sedan återkom herr Stridsman till att vi har fått en helt ny regionalpolitik med en mer decentralistisk inriktning. Kan inte herr Stridsman, när han slungar ut ett sådant uttryck, förklara vad denna mer decentraliserade regionalpolitik går ut på? Nämn med några ord hur kommunerna skall få medel för att bedriva den politiken! Hur skall de få makt att skapa regional balans, om vi inte har en övergripande planering från statens sida? Tala om för kammaren under nästa replik på tre minuter hur det skall vara!

En sak red herr Stridsman på i sitt första anförande, nämligen offertsystemet. Jag vill citera vad chefen för industridepartementet säger: "Det kan dock finnas fall där ett förfarande av offertkaraktär kan prövas. --- Jag vill understryka att offertmetoden bör användas endast i undantagsfall och då regeringen bedömer att gängse stödformer inte räcker till."

Offertsystemet är verkligen omgärdat med höga staket. Vi har en gång under socialdemokratisk tid beslutat att systemet kan prövas. Nyheten nu är kanske att man direkt anvisar pengar, men en så stor nyhet är inte detta att man kan säga att vi har fått en ny regionalpolitik.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Får jag börja med offertsystemet. Vi är överens med herr Fagerlund om att det är bra att vi har fått det nu och att vi får pröva det. Men jag tycker att herr Fagerlund då också skulle kunna ge det erkännandet till den nuvarande industriministern att det var han som första gången tagit det här steget fullt ut sedan 1969 när offertsystemet så att säga aktualiserades första gången. Tyvärr är det så, herr Fagerlund, att offertsystemet stannade på papperet i kanslihuset; det kom inte längre. Det är först nu 1977 som den här frågan är föremål för riksdagens prövning. Vi är enhälliga i utskottet och jag förmodar att riksdagen också tar det här beslutet. Därför tycker jag att det är bra att det finns vissa regler för hur offertsystemet skall användas. Men vad som är väsentligt för offertsystemet är att man pekar på att det kan bli ett medel att sätta in i områden där man har speciellt stora svårigheter, och då har just Norrbotten, som nu har stora besvärigheter, nämnts och dessutom Norrlands inland. Det tycker jag är bra och därom är vi eniga.

Sedan finner jag också att herr Fagerlund vad det gäller de kommunala industrilokalerna mer eller mindre i alla fall har accepterat att detta kan

vara en riktig åtgärd som industriministern föreslår. Därigenom ökas ytterligare arsenalen av olika regionalpolitiska medel för att förbättra tillgången till arbetstillfällen.

Ja, sedan har vi frågan om lokaliseringsstödet till företagen och styrelserepresentationen. Vad vi i utskottsbetänkandet vänder oss emot är att man ställer det här kravet på just lokaliseringsföretagen. Beträffande styrelserepresentationen vet herr Fagerlund lika väl som jag att det kanske inte är i styrelsearbetet i de små företagen som man alltid får tillräcklig information. Den får man kanske genom andra kanaler. Och därom kan vi var ense, att man skall förbättra möjligheterna.

Låt mig sedan säga något om planeringen. Visst, herr Fagerlund, har det blivit en förändring. Nu säger man i alla fall i hänvisningarna till länsstyrelserna att även små orter skall få leva kvar, få överleva. Det är helt nytt i den nya politiken.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Låt mig först påpeka att det i det betänkande vi nu behandlar på olika ställen hänvisas till riksdagens regionalpolitiska beslut hösten 1976 med anledning av propositionen 211. Jag vill naturligtvis här bekräfta att propositionen låg till grund för riksdagens beslut, men på vissa punkter ändrades innehållet av den borgerliga majoriteten. Jag vill framhålla att socialdemokraterna inte godtog dessa förändringar och att vi fortfarande är motståndare till de förändringar som höstens beslut innebär. Vi har därför reserverat oss på en rad punkter och dessutom avgivit ett särskilt yttrande i vilket vi klargör att vår inställning i de regionalpolitiska frågorna finns redovisade i propositionen 211.

Detta innebär också att vi inte står bakom varje formulering när det gäller behandlingen av de många motionerna om åtgärder i vissa orter och områden. Den borgerliga majoriteten rider t. ex. högt på det beslut vi tog under gårdagen om att regeringen efter framställning av länsstyrelse skall kunna förordna att kommun utanför det allmänna stödområdet skall för viss tid ingå i den grå zonen. Men detta är ju inte någon speciell nyhet, och utskottet har i betänkande nr 26 mycket klart slagit fast att det snarast är fråga om en formalisering av det hittillsvarande systemet som det har tillämpats alltifrån stödverksamhetens början den 1 juli 1965. Det måste alltså vara en klen tröst för motionärerna, när utskottet vid behandlingen av motion efter motion hänvisar till att regeringsförslaget om temporära stödområden kan bli av betydelse för i motionerna aktuella regioner och orter. När man tar del av utskottets skrivningar i förevarande betänkande får man närmast ett intryck av att hela södra Sverige skall bli en grå zon. Men enligt gårdagens beslut skall den angivna ordningen tillämpas restriktivt för att inte urholka möjligheterna till koncentrerade och kraftfulla regionalpolitiska insatser i stödområdena.

Man måste verkligen fråga sig vilken av skrivningarna som egentligen är den giltiga. När det t. ex. gäller Värmlandsmotionen hänvisar utskottet till att i och med att regionalpolitiken nu enligt riksdagens beslut skall

få en mer decentralistisk inriktning, så torde förutsättningarna för fortsatta insatser i särskilt de mindre bärkraftiga områdena öka. Vi kan naturligtvis inte ställa oss bakom en sådan formulering, eftersom vi inte tror att tomma ord om decentralisering löser vare sig Värmlands eller andra läns regionala eller inomregionala problem. Ytterst är det ju ändå en fråga om att det i regeringen finns en vilja att föra en aktiv och planmässig närings-, arbetsmarknads- och regionalpolitik samt att man skaffar instrument och resurser för detta.

Vidare anför utskottet att beslutet om befolkningsramarna för Värmland och övriga skogslän – med precisering till primärt de övre delarna av de föreslagna ramarna – är ett uttryck för statsmakternas ambitioner för dessa län. Men varken Värmland eller andra skogslän kan leva på ambitioner, hur vackra och yviga de än är.

Vi har i reservationen I redovisat vad vi anser om befolkningsramarna. Jag skall återkomma till den saken. Men jag vill nu passa på att klargöra att vi genom vårt särskilda yttrande har markerat att vi, trots att det inte föreligger några reservationer i det stycket, inte står bakom varje formulering när det gäller behandlingen av motionerna.

I fråga om befolkningsramarna är det ett faktum att riksdagen under hösten har fattat beslut om att ge ett ändrat innehåll åt de av statsmakterna angivna befolkningsramarna för länen. Den borgerliga majoriteten drev igenom att planeringen för storstadslänen skall inriktas mot den undre delen av ramarna, i skogslänen mot de övre delarna och för övriga län mot mittdelen av ramarna. Detta var naturligtvis en eftergift av de två övriga borgerliga partierna gentemot centern med dess gamla käpphäst om fast befolkningstal. Man kompromissade sig tydligen fram i den frågan – liksom i många andra – och resultatet blev därefter.

Vi anser att detta beslut ur befolkningssynpunkt är mycket märkligt. För Malmöhus län måste man t. ex. få till stånd en nettoutflyttning för att balansera den befolkningstillväxt som sker genom de barn som kommer att födas där. Skogslänen skall planera för en ökning med 85 000 invånare vid en inriktning på den övre ramen. Men för att man skall uppnå detta måste det ske en betydande nettoinflyttning i skogslänen, vilket förutsätter en långväga flyttning från framför allt storstadslänen. Det blir alltså fråga om en folkomflyttning av stora mått, om de borgerliga intentionerna skall uppnås. Och man skulle behöva få fram centerns utlovade 400 000 nya jobb för att klara en sådan omflyttning. Enbart för att uppnå en utjämning i sysselsättningsgrad vid nuvarande befolkningstal krävs 124 000 nya arbetstillfällen i skogslänen. Och skall man ge den nytillkommande befolkningen i skogslänen arbete i samma omfattning som gäller i övrigt så måste antalet arbetstillfällen öka med ytterligare 30 000–40 000. Men vi vet att det inte finns så många jobb att flytta från andra orter och regioner. Vi brottas ju med de stora strukturproblemen på åtskilliga orter här i landet.

Det är således ett verklighetsfrämmande beslut som de borgerliga partierna har ställt sig bakom. Det är nämligen knappast troligt att man

får till stånd en så kraftig befolkningsomflyttning som den riksdagsmajoriteten förutsatt, och det har inte heller redovisats med vilka medel en sådan omflyttning skall kunna göras.

I utskottets majoritetsskrivning försöker man nu göra gällande att de socialdemokratiska motionerna bygger på en missuppfattning av riksdagens beslut. Man tar således tillbaka en hel del av vad man gjorde ett stort nummer av vid höstens beslut. Men kvar står det faktum att genom riksdagens beslut har kommuner och länsorgan ålagts att planera efter en viss del av ramen för varje län. Enligt vår uppfattning innebär detta i praktiken en låsning till ett fixt tal. När de borgerliga företrädarna nu gör gällande att så inte är fallet, måste man väl också fråga sig: Vad var då egentligen meningen med utspelet i höst, om det innebär platt intet? Jag skulle närmast vilja ställa den frågan till herr Stridsman.

I detta sammanhang vill jag ta upp en annan fråga. På s. 18 i detta betänkande har utskottsmajoriteten gjort en mycket besynnerlig skrivning när det gäller frågan om åtgärder i vissa orter och områden. Först talar man om att det är riksdagens uppgift att fastställa mål och dra upp riktlinjer för regionalpolitiken och att riksdagen dessutom skall ange vilka metoder som skall användas för att nå målen samt anvisa erforderliga penningmedel. Så kommer den underliga slutsatsen: "Däremot är det inte riksdagens sak att i detta sammanhang ta ställning till konkreta projekt eller i övrigt detaljprioritera inom de ramar som ställs till förfogande." Menar verkligen den borgerliga majoriteten att den vill frånta riksdagen möjligheten att ge sin mening till känna när det gäller olika orter och regioner? Menar man att riksdagen inte skall ha en uppfattning om till vilka orter t. ex. industricentra eller annan verksamhet skall förläggas? Eller vad är det egentligen man vill säga med denna underliga formulering? I varje fall lever inte de borgerliga utskottsledamöterna som de lär. Utskottet har vid flera tillfällen genom tillkännagivanden utpekat orter och regioner som varande i behov av särskilt stöd.

När det gäller industricentra prioriterades Ånge och Vilhelmina vid fjolårets beslut. I år kommer på utskottets initiativ Gotland med bland dem som skall få stöd för att bygga kommunala industrilokaler. De borgerliga har sannerligen under årens lopp gottat sig med motioner om detaljprioriteringar, blandat med ett och annat konkret projekt. Men i år vill man avfärda alla motionärerna med att tala om att riksdagen inte skall ta ställning till konkreta projekt eller i övrigt detaljprioritera. Jag tycker det är fråga om en kovändning.

Jag har också avgivit en egen reservation till betänkandet, nämligen reservationen 7, som behandlar sysselsättningsproblemen i södra delen av Älvsborgs län. Utskottet har haft två motioner att ta ställning till när det gäller den region som kallas Sjuhäradsbygden, nämligen motionen 162 av mig och herr Carlstein samt motionen 1265 av herr Gustafsson i Borås och herr Jonsson i Alingsås, båda folkpartister. Det förvånar mig något att inte företrädare för de två andra borgerliga partierna ansett det angeläget att agera i denna fråga mot bakgrund av det ytterst be-

svårliga läge som råder inom näringslivet i södra Älvsborgs län, i synnerhet i Borås kommun.

I s-motionen har vi yrkat på att regionalpolitiskt stöd även i fortsättningen skall utgå till Boråsregionen, att under en övergångsperiod fram till 1980 även lokaliseringsbidrag skall kunna utgå på samma villkor som inom stödområdet och att företagsetableringar skall främjas genom s. k. lokaliseringspåverkan. Även i folkpartimotionen krävs att lokaliseringsbidrag skall kunna utgå, och båda motionerna bygger på det förslag som framlagts av länsstyrelsen och som alltså företrädare för samtliga partier som är representerade i länsstyrelsen ställt sig bakom, liksom också fackliga organisationer, företrädare för kommunerna m. fl.

Utskottet har besvarat motionerna genom att hänvisa till propositionen om stödåtgärder för tekoindustrin och säger att förslaget om temporära stödområden kan bli av direkt betydelse för den aktuella regionen. Men som vi alla har varit överens om i utskottet erbjuder förslaget i propositionen 105 endast kortsiktiga lösningar av tekoindustrins problem. Alla är överens om att det kommer att ske en fortsatt nedgång inom branschen.

Att regeringsförslaget om temporära stödområden skulle vara någon tröst i sammanhanget kan jag inte heller förstå. Jag vill återigen påminna om att utskottet liksom riksdagen i går har slagit fast, att det närmast rör sig om en formalisering av vad som redan tillämpats sedan beslutet om regionalpolitiskt stöd trädde i kraft 1965. Boråsregionen har kommit i åtnjutande av sådant stöd sedan mitten av 1960-talet, men de insatserna har tyvärr inte räckt till för att stoppa en fortsatt negativ utveckling av sysselsättningen i regionen. Det är ju av den anledningen som länsstyrelsen och vi motionärer kräver att inte bara lån utan också bidrag bör kunna utgå till företag som vill etablera verksamhet i Boråsregionen.

Industriministern har uttryckligen vid ett besök i Borås deklarerat, att han inte kan tänka sig att bidrag skall kunna komma i fråga. Däremot har ekonomiministern vid ett västsvenskt besök förklarar att han anser att situationen i Boråsområdet är så prekär att regeringen får överväga alldeles speciella insatser. Nu vet jag inte riktigt på vilken av dessa herrar man kan lita mest. Det har ju påståtts att man kan lita på herr Bohman och moderaterna, men det är ju onekligen herr Åsling som har bollen i detta sammanhang.

Herr talman! Jag har stor förståelse för den rad av problem som dras fram i många av motionerna. Vi känner Göteborgsproblemen. Vi vet att man står inför en mycket svår strukturförändring på de orter som drabbats av varvskrisen. Blekinge har sina problem liksom sydöstra Sverige över huvud taget, och Norrlandsproblemen känner vi väl till. Men jag vågar ändå påstå att den textilkris som gått fram över Boråsregionen och som sprider sig i allt snabbare takt innebär att den regionen och dess befolkning drabbats särskilt hårt. Vi har i motionerna redovisat en rad siffror som bekräftar detta.

Enbart inom Borås kommun har antalet anställda inom tekoindustrin

minskat med 6 000 sedan 1970. Enligt länsstyrelsens prognos skall ytterligare 7 000 tekojobb försvinna fram till 1980. I själva verket torde det gå snabbare än vad denna prognos utvisar. Det har vi kommit underfund med genom de varselsiffror som finns och genom de ständigt återkommande konkurserna.

Nu har man i stor utsträckning klarat detta, som man brukar uttrycka det, genom naturlig avgång. Enbart inom Algots i Borås har vi haft en naturlig avgång på 1 200 personer sedan 1973. Det är kanske denna naturliga avgång som gör det så besvärligt för oss. Det skulle naturligtvis väcka mycket större uppmärksamhet om några företag med tillsammans 1 200 anställda hade lagt ned verksamheten på en gång, men det är i stället en rad små företag som har dött – jag vet inte om man skall kalla det en död i skönhet.

Det är mot denna bakgrund som vi anser att åtgärder måste sättas in mycket snabbt. Om bidrag också kunde utgå till nylokaliserad industri, skulle vi komma i ett betydligt bättre läge. I detta sammanhang vill jag också peka på att det finns medel att ta i anspråk, eftersom tre år har gått av den ramperiod som sträcker sig från 1974 till 1979 men endast två femtedelar av pengarna har tagits i anspråk. Av bidragspengarna har mindre än hälften tagits i anspråk.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 7, vilket också innebär bifall till motionen 162 av mig själv och herr Carlstein samt till motionen 1265 av herrar Gustafsson i Borås och Jons-son i Alingsås. Jag ber också att få yrka bifall till reservationerna 1–6.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först säga beträffande det som fru Hörnlund sist var inne på, nämligen reservationen 7, att även samtliga hennes egna partikamrater – utom hon själv – står på utskottsmajoritetens sida. Därför finns det ingen anledning för mig att mera kommentera detta.

Fru Hörnlund var inne på frågan om vad utskottsmajoriteten menar med det som anförs på s. 18 i betänkandet, där vi säger att riksdagen inte i detalj skall gå in och reglera i alla frågor. Jag har i mitt första anförande försökt säga att det är just här den stora skillnaden ligger – och även verkar bestå – mellan utskottsmajoriteten och de socialdemokratiska reservanterna. Här går en skiljelinje, där ni vill behålla den centrala planeringen och styrningen så långt som möjligt, medan utskottsmajoriteten säger att vi skall överlåta så mycket som möjligt av detta på länsorganen. Detta är den stora skillnaden mellan våra uppfattningar; det är helt riktigt som fru Hörnlund här har sagt, att vi går skilda vägar.

Får jag sedan säga beträffande reservationen 1 att jag har svårt att följa fru Hörnlunds argumentering. Ni säger i reservationen att ni vill ha vida ramar och flexibilitet när det gäller planeringen. Men samtidigt säger ni – i samma reservation – att ni vill ha ett fast tak. Det går inte ihop. Nej, jag måste säga att detta är väldigt svårt för er – det kommer

Regionalpolitiken

ni inte ur! Jag skulle vilja ge ett gott råd till fru Hörnlund: Försök att sluta upp med att förklara hur ni har råkat in i den här förvirringen i reservation 1! Ju mer ni förklarar, desto värre blir det.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det vore bättre om herr Stridsman förklarade hur han skall få till stånd den väldiga befolkningsomflyttningen med 85 000 personer – alltså en ökning med 85 000 personer i skogslänen – och att han också talade om vad det är för slags arbeten som man tänker erbjuda människorna i skogslänen.

Herr Stridsman har försökt göra gällande dels att man har genomfört en stor reform beträffande befolkningsramarna, dels att vad man gjort egentligen inte innebär någonting nytt. Det intressanta är att samtidigt som man talar om att det har hänt någonting alldeles nytt i inriktningen av regionalpolitiken påstår man att det egentligen inte är några fixerade tal som man strävar efter att uppnå.

När det gäller vad som står på s. 18 för herr Stridsman ett fantastiskt intressant resonemang: han vill ta bort riksdagens beslutsfunktioner! Riksdagen skulle alltså inte ha rättighet att bestämma om regionalpolitiken utom för att ange vissa ramar! Det var sannerligen intressant att få veta. Också när det gäller decentraliseringen har man visat en synnerligen folklig inställning: man har nämligen sparkat ut facket – som ändå representerar de breda folkgrupperna – ur länsstyrelserna, så dessa grupper kommer inte att få någon möjlighet att delta i denna planering i fortsättningen.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig säga till fru Hörnlund att det bara är att läsa innantill på s. 18, där vi säger att det är riksdagens uppgift att fastställa mål och dra upp riktlinjer för regionalpolitiken. Men att *i detalj* reglera den är vad vi vänder oss emot, och det är där den stora skillnaden finns mellan oss, som företräder utskottsmajoriteten, och de socialdemokratiska reservanterna. Vi menar att vi här har fått en annan planeringsinriktning. Vi överlåter mer och mer på de organ som finns på länsplanet.

Ett bra knep, fru Hörnlund, när man inte kan svara på en fråga är givetvis att ställa flera frågor. Men just när det gäller reservationen 1 och befolkningsramarna bevisar fru Hörnlunds inlägg ytterligare att ni inte kan förklara de helt oförenliga ståndpunkterna att i samma reservation först begära vida befolkningsramar och i nästa andetag kräva fasta befolkningstal. Hur går det ihop? Det kan ni inte förklara.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är intressant att herr Stridsman gör frågan om vad som står på s. 18 till något slags huvudnummer. I utskottet var det faktiskt så, att hade vi accepterat resten av den text som finns i sammanhanget,

så hade de borgerliga varit villiga att ta bort just den här meningen som vi diskuterar.

När det gäller befolkningsramarna kan herr Stridsman inte komma ifrån en sak, nämligen att ni har varit ute och talat om att här har det hänt någonting alldeles nytt, här har vi fått en helt annan inriktning i fråga om ramarna. Ändå försöker herr Stridsman göra gällande att det egentligen inte har skett någonting nytt när det gäller ramarna. Jag förstår inte vad man har gjort på den borgerliga sidan, eftersom man tydligt inte själv vet vad frågan gäller.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! 1977 är ett mellanår från regionalpolitisk synpunkt. I december 1976 fattade riksdagen viktiga beslut om regionalpolitikens framtida inriktning, och våren 1978 löper nuvarande femårsperiod ut och riksdagen har återigen att ta ställning till det regionalpolitiska stödets omfattning.

Av stor betydelse för den framtida regionalpolitiken är det utredningsarbete som bedrivs inom ramen för sysselsättningsutredningen samt det fortsatta och fördjupade länsplaneringsarbete varom länen fått direktiv av regeringen. Ur detta planerings- och utredningsarbete skall riktlinjerna för en ny regionalpolitik växa fram – en regionalpolitik med mindre av centralistisk styrning och mer av regionalt och lokalt självbestämmande. Riksdagen måste självfallet dra upp ramar och riktlinjer för verksamheten, men inom dessa ramar skall så mycket som möjligt av de regionalpolitiska besluten fattas i länsdemokratisk ordning. Det är de berörda själva ute i länen som bäst känner sina problem.

Ett område som måste få ökad uppmärksamhet i det regionalpolitiska arbetet är den offentliga sektorn. Regionalpolitiken har hittintills haft sin tyngdpunkt i att främja en spridd lokalisering av det enskilda näringslivet, men sysselsättningstillfällena i näringslivet minskar medan de ökar i statlig, kommunal och landstingskommunal verksamhet. Skall de regionalpolitiska målen uppnås, är det helt nödvändigt att den offentliga sektorn gör vad den kan för att decentralisera sin verksamhet.

Under våren har företagskriserna duggat tätt. Så besvärligt som näringslivet har det i alla delar av vårt land vore det befogat att föra hela Sverige till det inre stödområdet. De motioner som behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 avspeglar detta förhållande. Motionerna pläderar för insatser i Malmöhus län, i Kristianstads län, i Blekinge och på Gotland, i Kalmar län, i Göteborgs och Bohus län, i Älvsborgs län, i Skaraborgs län, i Stockholms län. När det gäller de mera traditionella stödområdeslänen är det bara Värmland, Jämtland och Västerbotten som denna gång låtit höra av sig.

Vår ekonomi och vårt näringsliv befinner sig i kris, och det finns ingen anledning att dölja allvaret i situationen. Vi har väl en gemensam uppfattning i utskottet att det är endast om vi får en positiv utveckling i hela näringslivet och i hela vårt land som förutsättningarna är gynn-

samma för ett förverkligande av de regionalpolitiska målen. Det är i receptet på de åtgärder som behövs som det skiljer sig. Socialdemokraterna behåller sin tilltro till administrativa styrmedel och byråkrati. I två reservationer begär man etableringskontroll och kommunal representation i styrelser hos företag som får lokaliseringssöd. Jag vet inte om dessa två åtgärder skulle ge oss flera lönsamma mindre och medelstora företag.

I en annan reservation kräver man en omläggning av regeringens allmänna ekonomiska politik, men man säger inte hur den skall läggas om. Är inte socialdemokraterna ense med regeringen om de massiva arbetsmarknadspolitiska satsningarna för att trygga sysselsättningen? 75 000 personer utbildas nu med hjälp av 25-kronan. Det är ett exempel. Vill man inte satsa på industrin eller söka få balans i de utrikes betalningarna?

Socialdemokraterna tar skäppan så full när de skall kritisera regeringen att de motsäger sig själva. Politiken ligger på "kollisionskurs med de fackliga organisationerna", heter det ju, och regeringen går i SAF:s och näringslivets ledband. Är det inte då en smula besynnerligt att denna näringslivets regering också lyckats förstöra förtroendet inom näringslivet? Så står det faktiskt i reservationen 6 till detta betänkande. "Förtroendet inom näringslivet har minskat", menar socialdemokraterna. Verkligheten är nog snarare den, herr talman, att efter tio år av socialdemokratisk s. k. aktiv näringspolitik står det illa till med såväl den statliga som den enskilda företagsamheten.

Till slut några ord om de omdebatterade planeringsramarna. Fru Hörnlund har lämnat kammaren, men det vore frestande att tolka fru Hörnlunds inlägg om planeringsramarna på så sätt, att man i socialdemokratiskt styrda landsting och kommuner nu kommer att planera efter fasta befolkningstal, eftersom socialdemokraterna envisas med att vilja uppfatta riksdagens beslut på det sättet, medan man i borgerligt styrda kommuner kommer att ha en mer flexibel planering på det sätt som riksdagen avsett och som finns uttryckt i förordningen SFS 1977:2.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller den massiva insatsen för att skapa arbete är vi överens med regeringen. Men vi föreslår ytterligare åtgärder, fru af Ugglas, och det är de insatserna ni inte vill göra, t. ex. när det gäller en utbyggnad av arbetsförmedlingarna.

Sedan menar fru af Ugglas att vi säger för mycket i vår reservation, där vi anger dels att regeringen är på kollisionskurs med löntagarna, dels att företagarna har mist förtroendet för regeringen. Ja, men dessa saker hänger ju ihop. Jag begriper fullständigt företagarna, och jag nämnde den här ryckigheten som finns t. ex. när det gäller energipolitiken. Hur skall ni kunna garantera att industrin får den energi som den behöver när ni inte har något gemensamt program för en så viktig sak? Jag känner till företagare, fru af Ugglas, som i dag inte vågar satsa på grund av

att de är rädda för dels att inte få energi, dels att energin kommer upp i ett sådant kostnadsläge att de inte klarar den utländska konkurrensen. Denna kris inom näringslivet är inte ett resultat av de höga kostnaderna för arbetslöner. Den har också samband med energipriserna, råvarupriserna och en massa sådant, där ni har styrt själva inom näringslivet.

Det är detta som är orsaken, och det är där som regeringen inte tar de initiativ som behövs. Jag har ställt frågor om hur ni skall klara det här och bett er ge något konkret exempel på det, så att vi kan få en riktig regionalpolitik.

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fagerlund svarar inte på min fråga om vilken alternativ ekonomisk politik socialdemokraterna tänker föra. Det måste jag uppfatta så, att det är den socialdemokratiska politik som har förts under den senaste tioårsperioden som skall fortsätta och att man således kommer att fortsätta med den näringspolitik som man tidigare fört. I det sammanhanget vill jag påminna herr Fagerlund om sådana begrepp som Tjorven, Stålverk 80 och skidfabriken i Haparanda. Jag är tveksam om man skall se dem som exempel på positiva insatser för en regionalpolitisk balans.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Om vi skall bedriva en regionalpolitik i det här landet, då måste vi räkna med att uppleva misslyckanden inom vissa områden. Vi har ju fått gå ut och försöka ragga företag, eftersom den enskilda sektorn svek hela Norrland, och det är på grund av de statliga insatserna vi har fått möjligheter att klara det. Åk upp till Norrbotten, fru af Ugglas, och fråga om man där uppe inte hade velat ha de statliga insatser som gjorts för att klara näringslivet!

Fru af Ugglas säger vidare att vi i fråga om näringspolitik och ekonomisk politik endast vill fullfölja det vi har gjort under de senaste tio åren, och då vill jag svara: Vi kan flytta tillbaka ännu längre i tiden! Så sent som år 1976 ansåg OECD att Sverige fört den bästa ekonomiska politiken inom hela OECD-området. I dag säger man att den nuvarande regeringens politik kommer att skapa oerhörda problem för Sverige i framtiden. Där har vi skillnaden! Lyssna även på internationella organ!

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är känt att OECD lyssnar på vad en sittande regering har att säga, och socialdemokraterna sade naturligtvis under det senaste året och i valrörelsen att de var världsbäst. Men nu har vi fått en ny regering som tycker att det är riktigare att beskriva läget på ett mera verklighetsbetonat sätt och tala om att det nu är nödvändigt med några år av återhållsamhet och satsning på vårt näringsliv.

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Herr talman! LO-distriktet i sydöstra Sverige har en längre tid följt den regionalpolitiska utvecklingen i Sverige och inom den region som vi verkar i. Vissa undersökningar har gjorts, och de påvisar flera allvarliga brister. Undersökningarna ligger till grund för motionerna 409 och 311. Motionen 311 tar upp införandet av etableringskontroll. Detta följs sedan upp i reservationen 2.

Vi har bedömt möjligheterna att styra den regionalpolitiska utvecklingen i landet som mycket små, om man inte inför etableringskontroll. Försök med regionalpolitisk styrning har gjorts på olika sätt, bl. a. genom det s. k. samrådet, men hittills har de givit mycket dåligt resultat. Vi har kommit en bra bit på väg genom lån, bidrag osv., dvs. vi har använt moroten. Men enligt vår uppfattning räcker inte detta. Företagen kommer att bli större och större. De kommer dess värre också att bli färre. Det innebär att de kommer att få större betydelse för en regions balans. Av den anledningen måste vi få möjlighet att styra utvecklingen när det gäller företagsetablering, nedläggning m. m. på det sätt som diskuterades i går. För dagen kan jag acceptera den lösning som skisserats i reservationen 2.

I det här sammanhanget vill jag återkomma något till den diskussion som herr Stridsman nyss förde. Han säger att regionalpolitiken har en mer decentralistisk inriktning numera, och att det först nu sker en förändring. Vi har fått en helt ny inriktning av regionalpolitiken. Vad är det här för någonting? Jo, det är centerns oändliga fraser, som man uttalar utan att ha någon som helst täckning. Jag skulle vilja säga: Upp till bevis, herr Stridsman. På vad sätt har vi fått en mer decentraliserad regionalpolitik? Herr Fagerlund ställde frågan och fick aldrig något svar. Jo, han fick det svaret att man har beslutat att landstingen skall ta över länsstyrelsernas beslutanderätt. Man skall avskaffa länsstyrelserna! I det sammanhanget har centerpartiet och den nu sittande regeringen medverkat till att fackföreningsrörelsen har sparkats ut från länsstyrelserna. Vi har sparkats ut ur högskolans regionalstyrelser och mist representationen där. Vidare är man på väg att plocka bort oss ur företagareföreningarna. Och jag förmodar att det kommer ytterligare steg i den riktningen. För bara något år sedan tyckte centerpartiet som fackföreningsrörelsen och LO. Det gör man inte i dag.

Men ange då medlen, herr Stridsman. Ni vill inte ha etableringskontroll. Hur skall ni då klara bl. a. de befolkningsramar i Norrland som fru Hörnlund efterlyste – i Norrland, där ni skall tillskapa 85 000 nya arbetstillfällen? Vilka medel skall ni ta till det?

Herr Stridsman konstaterar att möjligheterna att resa med allmänna kommunikationsmedel är dåliga. Frågan om allmänna kommunikationsmedel tog man upp i valrörelsen hemma i mitt län, och där lovade man att man snabbt skulle justera felaktigheterna bara man fick makten. Man har fått makten nu, såväl i regeringen som i landstinget och i min hemkommun, men, herr Stridsman, det har inte blivit bättre i detta avseende.

Det har heller inte skett någon decentralisering på något annat sätt än det som herr Stridsman själv tog upp och som jag påtalade. Så länge ni inte anvisar medel, herr Stridsman, och anger kostnaderna för den här decentraliseringen som ni är ute efter och talar för – så länge får ni finna er i att ert tal uppfattas som bara svammel. Det är oändliga fraser och ni avser inte att genomföra det ni talar om – och kan över huvud taget inte göra det.

Herr talman! I motionen 409 har jag och några medmotionärer påtalat behovet av regionalpolitiska insatser i sydöstra Sverige. Den gäller det verksamhetsområde LO-distriktet har, nämligen Gotland, Kalmar län och Blekinge län. Motionskraven följs upp i reservationen 8.

Utskottet har i och för sig haft förståelse för situationen i de här länen. Problemen är utförligt behandlade i utskottets betänkande, och man skriver att utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns behov av fortsatta regionalpolitiska insatser i de tre aktuella länen. Det är gott och väl, men sedan föreslår utskottet naturligtvis ändå avslag på motionen.

Det finns ett par saker i utskottets skrivning som jag skulle vilja korrigera. Utskottet skriver nämligen när det gäller Kalmar län att det har tillsatts en arbetsgrupp med uppgift att tillföra länet nya sysselsättnings-tillfällen som kompensation för att F 12 försvinner. Arbetsmarknadsminister Ahlmark har, skriver man, i februari i år sagt att regeringen är beredd att medverka till en förstärkning av den offentliga sektorn i Kalmar län så långt det är möjligt. Jag tackar för det – om det nu blir något av detta.

Vad först beträffar F 12-gruppen är dess uppgift att försöka skaffa kompensationssysselsättning till Kalmar kommun – inte till Kalmar län – motsvarande det antal jobb som försvinner med F 12:s nedläggning. Det blir alltså ingen förstärkning utan det är bara fråga om kompensation.

I vad sedan gäller arbetsmarknadsminister Ahlmarks löfte tror jag av erfarenhet inte mycket på det. I höstas före valet stod riksdagsmannen och partiledaren Ahlmark på Kalmar stortorg och lovade att bara det blev en borgerlig regering så skulle F 12 bibehållas. Det var han för all del inte ensam om.

Vad blev det av detta löfte? Ja, både arbetsmarknadsminister Ahlmark och försvarsminister Krönmark svek när frågan avgjordes här i riksdagen. Vi är inte betjänta av sådana löften.

Beträffande utlokaliseringen av vissa delar av televerket till Kalmar konstaterar utskottet att verket inte fullföljt utskottets och riksdagens beslut. Utskottet fastslår att televerket hanterat frågan på annat sätt än vad riksdagsbeslutet innebar. Min fråga till utskottets talesman och även regeringen blir därför: Är det riksdagen eller de olika verksledningarna som är högsta beslutande instans här i landet? Riksdagens beslut skall verkställas av regeringen. Jag efterlyser den verkställigheten.

Borde f. ö. inte utskottet ha uttryckt en mening om att man förutsätter

att utskottets och riksdagens tidigare beslut skall fullföljas? Reservationen 8 uttrycker denna förutsättning.

Beträffande Blekinge skriver utskottet och hänvisar till att regeringen enligt arbetsmarknadsminister Ahlmark vidtagit en rad åtgärder och är beredd till ytterligare insatser för att förbättra sysselsättningen i länet.

Ja, det har blivit en del tillfälliga lösningar sedan fackföreningsfolket kommit med kraftiga protester och sedan Olof Palme talat om att regeringen borde "slå näven i bordet". Dessförinnan var det ju bara ett "Lycka till!" i Olofström.

Nuvarande insatser innebär inga långsiktiga lösningar. Eller menar regeringen att jobben nu är räddade vid Volvo och L M Ericsson i Olofström? Innebär det att sysselsättningen är räddad vid L M Ericsson, varvet, Centrala beklädnadsverkstaden, Jacobssons konfektion, Gränges Offshore och Uddcomb i Karlskrona, för att ta några exempel? Dess värre är det nog inte så. Än så länge har arbetsmarknadsministern lite svårt att bli trodd i den här delen av landet.

Hur är det – vi har ju drabbats av en energiminister som sagt att han skall stoppa den fortsatta utbygganden av kärnkraftverken här i landet.

Min fråga blir då: Vad skall då de 700–800 anställda på Uddcomb syssla med i fortsättningen? Är det den typen av åtgärder från regeringen som åsyftas?

Vi har ju dess värre en energiminister som ägnar sig mer åt att avskaffa än åt att anskaffa energi, utan att ta hänsyn till utvecklingen på sysselsättningsområdet. Jag vore tacksam för besked om hur den långsiktiga lösningen i detta sammanhang ser ut.

För de tre länen det här gäller är bekymren enligt min mening onekligen störst för Gotland. I mars månad hade det inkommit ansökan om utbildning för ca 1 000 personer utöver de tidigare beslutade 115.

På Gotland finns det också problem vid bl. a. L M Ericsson; där har man varslat om korttidsvecka.

Totalt 1 100 ungdomar beräknas vara arbetslösa under våren och sommaren. Undersysselsättningen på ön är mycket besvärande. Detta är utomordentligt allvarligt. Det är stora problem för ungdomen, kvinnorna och inte minst de handikappade – och detta trots att de erbjuder sin arbetskraft till den absoluta bottenlönen i landet.

LO-distriktet har som framgår av motion 409 undersökt förhållandena i de tre länen. Vi vet att det i första hand är tillgång och efterfrågan på arbetskraft som reglerar löneläget. Detta har också bekräftats av företag som vi varit i kontakt med. Man behöver inte betala mer, säger man. Man får arbetskraft i alla fall. Utredningen visar att en industriarbetare på Gotland har en genomsnittslön som ligger 5 000 kr. lägre per år än rikets genomsnitt. För Kalmar län är motsvarande tal 2 500 kr. per år under genomsnittet, medan Blekinge under de senaste åren har kommit upp till genomsnittet.

Vad är det för rättvisa i detta? Vad är det för rättvisa i att en in-

dustriarbetare på Gotland skall ha 5 000 kr. mindre än genomsnittet i riket? Varför skall en industriarbetare i Kalmar län ha 2 500 kr. under genomsnittet? Vi vet ju att för de varor som tillverkas på Gotland och i Kalmar län tar man precis lika mycket betalt som om de hade tillverkats på annat håll. En Volvobil som tillverkas i Kalmar säljs till precis samma pris som den Volvobil som har tillverkats på Torslandaverken i Göteborg.

Många säger då: Ja, men detta med löner är ju en facklig fråga, den har vi inte att göra med här. Visst är det en facklig fråga, men förutsättningarna för lönesättningen ligger på ett annat plan – de skapas genom andra beslut, bl. a. på det politiska området. Det gäller att skapa en infrastruktur, ekonomisk aktivitet, servicenivå, skolor och mycket annat som gör att förutsättningarna finns för löneuttaget.

Om industriarbetarna på Gotland hade fått lön enligt rikets industri-genomsnitt, skulle det under 1975 ha utbetalats ytterligare 40 milj. kr. till dem. Till industriarbetarna i Kalmar län skulle det ha utbetalats ytterligare 113 milj. kr. under 1975. Vad detta skulle ha betytt i skatter för landsting och kommuner kan vi själva räkna ut, men framför allt inser vi vad det skulle ha betytt för de berörda industriarbetarna.

Kalmar län har samma akuta sysselsättningsproblem som Blekinge och Gotland. Vi har dessutom ett stort antal varsel som hittills har mötts med utbildningsåtgärder.

Nu skulle man kunna tro att det löneglapp som jag har påvisat för dessa län har resulterat i att mer pengar investerats i industrin, men dess värre är det inte så. I länsplaneringen framkom att i Kalmar län hade industrin 1973 investerat 2,4 % av rikets samlade realkapital. Men andelen sysselsatta var dubbelt så stor, dvs. 4,9 %. På ett visst investerat belopp i industrin har Kalmar län alltså dubbelt så många sysselsatta som rikets genomsnitt. Detta är utomordentligt allvarligt på lång sikt, som jag ser det. På Gotland är förmodligen situationen ännu värre. Med detta som bakgrund är det uppenbart att sydöstra Sverige har behov av snara regionalpolitiska insatser av olika slag.

Jag vill i det sammanhanget hänvisa till inrikesutskottets uttalanden 1971 och 1973 angående behovet av insatser i sydöstra Sverige.

Jag har stor förståelse för att insatser behövs också i Älvsborgs län och för reservationen 7 av fru Hörnlund. Tekoindustrin är onekligen mycket hårt drabbad och kommer att vara det även i fortsättningen. Jag hoppas därför att åtgärder kan vidtas för att klara också den delen. I södra Sverige torde det vara sydöstra Sverige och Älvsborgs län som har det mest bekymmersamt.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1–6 samt till reservationen 8.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande reservationen 8 ber jag få hänvisa till utskottets – bortsett från herr Nilsson i Kalmar – enhälliga uttalande. Det finns att läsa på s. 27.

När det gäller de regionalpolitiska medel som herr Nilsson efterlyser vill jag bara hänvisa till att vad vi i dag diskuterar är den nya inriktning som regionalpolitiken håller på att få. De medel som skall användas kommer vi att diskutera vid ett senare tillfälle i riksdagen. När det gäller planeringen av kommunikationerna och riktlinjerna för fullföljandet av Länsplanering 1974 och undanröjande av vissa förvärvshinder, är just resemöjligheterna en viktig faktor. Jag kan säga att när det gäller kollektivtrafiken försöker man inrikta den planeringen så att den anpassar sig till och kan fungera i lokala arbetsmarknader där det skall ske en anpassning av bostäder och arbetsplatser. Det här är en väldigt viktig sak som har kommit med i de nya länsstyrelseanvisningarna.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Stridsman säger att vi nu bara diskuterar inriktning av regionalpolitiken, att det bara är så att säga målen som skulle diskuteras. Men, herr Stridsman, ni i centerpartiet har ju länge gått till torgs och sagt att ni skall ha denna decentraliserade inriktning. Då måste ni väl ändå, för att kunna genomföra den inriktning som ni nu pläderar för, också något ha diskuterat vilka medel ni skulle använda, hur ni skulle kunna genomföra det. Hur skall ni förflytta 85 000 människor upp till Norrbotten och skaffa jobb till dem där? Hur skall ni klara, vilket ni tydligen har kommit underfund med nu, att de allmänna kommunikationsmedlen måste förbättras? Har ni inte alls diskuterat vad det kommer att kosta i så fall? Det kommer ju att röra sig om stora pengar som kommunerna, landstingen och staten måste gå in med.

Trots att vi i dag har ett skatteläge som ligger mycket högt så är ni beredda att göra de här insatserna. Men ni säger inte någonting om vad det kommer att kosta eller vilka medel som ni tänker genomföra det med. Då måste jag säga att den här målsättningen är ytterligt tunn. Det är, som jag sade, bara svammel och oändliga fraser som centerpartiet kommer med utan att ha någonting bakom.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Kalmar efterlyser vad vi har för medel. Jag upprepar att vi i dag när det gäller utskottsbetänkandet 23 i första hand diskuterar mycket av det som gäller planeringsinriktning. Låt mig dock få påpeka att det som industriministern föreslår i budgetpropositionen angående offertsystemet är ett nytt medel som tyvärr från 1969 till 1977 har legat i en av kanslihusets byrålådor och inte använts. Det är först nu det medlet har aktualiserats och kommit fram och, som vi hoppas, skall ge effektfulla insatser speciellt i, som sägs i propositionen, mitt eget hemlän Norrbotten, plus i de andra områden i Norrlands inland där svårigheterna är stora.

Sedan är det en annan sak att herr Nilsson helt stilenligt fortsätter den gamla socialdemokratiska linjen – det här med centralisering är billigt och bra, allt som är decentralisering kostar mycket pengar. Jag tycker

att det är helt avslöjande var de grundläggande skillnaderna finns mellan herr Nilsson i Kalmar och mig.

Herr LORENTZON i Kramfors (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har år efter år ställt det kravet på regionalpolitiken att den skall syfta till full och effektiv sysselsättning utan flyttningsförluster. Detta gäller naturligtvis framför allt skogslänen och Norrland.

Våra krav innebär också att man i största möjliga utsträckning skall åstadkomma ett varierat näringsliv. Det räcker inte med att antalet arbetstillfällen stämmer med antalet arbetande; det måste också finnas tillgång till olika typer av jobb. Vi ser det exempelvis som i hög grad oroande att Stockholmsregionen f. n. håller på att utarmas på arbetstillfällen inom tillverkningsindustrin.

Vi kan inte heller acceptera att man flyttar arbetsplatser mellan olika regioner i landet. I stället måste antalet arbetstillfällen ökas kraftigt. På den punkten har vi ju också fått ett uttalande från talesmän för centerpartiet, som fann sig föranlåtna att i valrörelsen gå ut med ett löfte om 400 000 nya jobb. Hittills har vi emellertid inte sett någonting av dessa nya jobb. Det löftet har inte till minsta del infriats.

Vänsterpartiet kommunisterna avvisar en politik som går ut på att lönarbetarna via skatterna samt statliga gåvor och subventioner skall betala kapitalägarna för att få jobb. Vi anser i stället, att när kapitalet inte förmår att garantera sysselsättningen för människorna där de bor, så har kapitalägarna definitivt förbrukat rätten att förvalta detta kapital. Då måste staten träda till. Genom förstatligande och utvecklande av egna program för tillverkningsindustri och utbyggnad av eftersläpande samhällssektorer måste staten trygga sysselsättningen för lönarbetarna.

Det är bl. a. mot den bakgrunden som vpk:s förslag bör ses när det gäller förstatligande av gruv- och stålsektorn, rederierna och varvsföretagen, skogsindustrin samt betydande delar av textil- och beklädnadsindustrin – för att här bara ta några exempel. Samtliga dessa sektorer är av utomordentligt stor regionalpolitisk betydelse genom sin lokalisering till vissa centra och regioner i landet.

Under allt tal om att sysselsättningskonjunkturerna är på väg uppåt – och där socialdemokraterna tycks vara betydligt större optimister än de borgerliga och tycks hysa starkare tro än de borgerliga på kapitalismens möjligheter att snabbt läka såren – har händelser inträffat som kan komma att få betydande negativa verkningar på sysselsättningen på många orter och i många regioner. Jag syftar här på de företagsfusioner som nu är aktuella och som kommer att innebära djupa ingrepp för både människor och företag.

Det är ett faktum att företagsfusioner betyder ett mindre antal anställda. De företag som det här gäller skall minska kostnaderna, och det går ut över antalet anställda, som i viss utsträckning förlorar sina

Nr 131

Fredagen den
13 maj 1977

Regionalpolitiken

arbeten. Produktiviteten skall öka, men det skall ske med ett mindre antal anställda.

Den fusion som nu är aktuell gäller Volvo-SAAB. Men där är en annan fråga än fusionen inte mindre intressant, nämligen frågan om underleverantörerna. Drygt 25 000 människor i över 1 100 företag i olika delar av landet är Volvos och SAAB:s underleverantörer. Hur kommer framtiden att te sig för många av de företagen?

Det är sedan länge känt att innan fusionen Volvo-SAAB företogs var ledningen för Volvo inställd på att antalet underleverantörer skulle komma att minska väsentligt. Volvo behövde nämligen större företag som underleverantörer, företag som hade möjligheter att investera i effektivare utrustning och som kunde förbilliga produktionen, bl. a. genom större tillverkningsserier. De många mindre företagen, som inte hade dessa möjligheter, räknade man med skulle slås ut från marknaden.

Vid alla fusioner har det visat sig att de ansvariga kallt räknar med större produktivitet och större lönsamhet genom ett mindre antal anställda.

Men hur kommer det då att gå med dessa 25 000 människor i de över 1 100 företagen som är underleverantörer och som finns på minst lika många orter i landet och som utgör Volvo-Saabs underleverantörer? I detta sammanhang är ju debatten om befolkningsramar ett jagande efter vind. Inga befolkningsramar ordnar sysselsättning på det här området.

I en intervju i tidningen Dagens Industri den 10 maj med underleverantörer till Volvo-SAAb säger en av dessa mindre företagare: "Vi kommer att rationaliseras bort, även om det inte sker något drastiskt inom det närmaste året. De företag som har ett kunnande får fortsätta. De små med enklare produktion kommer att försvinna."

En annan företagare som är större underleverantör säger till samma tidning: "De mindre underleverantörerna kan inte, som vi, investera i den utrustning de längre serierna kommer att kräva. Inte heller lägga upp mellanlager-beredskapslager - vilket vi gör i dag."

Fusionen mellan Volvo och SAAB och problemet med att åtskilliga mindre underleverantörer säkerligen kommer att försvinna kommer att skapa regionala sysselsättningsproblem i betydande omfattning. Frågan om regionalpolitiken gäller just sysselsättningen, att skapa arbete och utkomst åt folket i landets olika regioner och orter. Den frågan löser man inte med befolkningsramar. Sedan kan socialdemokrater och borgare diskutera hur mycket de vill. Det är ändå sysselsättningen det är fråga om. Till en del tycks socialdemokraterna i denna riksdag hålla med om detta, att döma av deras motioner och reservationerna till detta betänkande.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande behandlas ett 30-tal motioner som alla visar på en och samma sak: det akuta hotet mot sysselsättningen i stora delar av vårt land. Därmed anger man också vad som måste vara grunden för den regionala utvecklingen, nämligen säkrandet av rätten till jobben.

Socialdemokraterna i vårt land har i årtal drivit en politik som genom gåvor, subventioner, fördelaktiga lån och genom möjligheter till nedplöjning av vinstmedel har försökt locka företag att etablera sig på orter som hotas eller drabbas av arbetslöshet. Nu fortsätter den borgerliga regeringen den politiken.

Det som för vpk har varit uppenbart hela tiden, nämligen att samhället genom denna gåvo- och subventionspolitik aldrig kan skaffa sig den kontroll över näringslivet som är nödvändig för att åstadkomma en planmässig regional utveckling, har nu börjat bli uppenbart för allt fler. Jag hälsar därför med tillfredsställelse den motion av herr Nilsson i Kalmar m. fl. som utmynnar i det gamla kommunistiska kravet på etableringskontroll, och jag hoppas nu bara att herr Nilsson och hans partikamrater kan hålla den nyväxta insikten vid liv till nästa val, då vi på nytt kan vänta oss en arbetarregering här i landet, som har praktiska möjligheter att genomföra förslaget, så att det inte endast är en hastigt påkommande radikalism inför valet 1979.

I det nu aktuella betänkandet, liksom tidigare vid behandlingen av regionalpolitiken, har befolkningsramarna spelat en framskjuten roll. Vpk har redan tidigare hävdats att det är meningslöst att tala om befolkningsramar så länge samhället inte har skaffat sig nödvändiga medel för att styra näringslivets lokalisering och utveckling genom kontroll av det privata näringslivet och genom etablering av statliga företag. Att som de borgerliga partierna och socialdemokraterna fastställa mål när det gäller befolkningsramar utan att vara beredda till de politiska ställningstaganden som dessa mål kräver är egentligen att förfara bedrägligt. Om man vill ha en viss regional utveckling här i landet, om man anser att det är viktigt, då måste man också ha viljan att fatta de politiska beslut som är nödvändiga för att åstadkomma detta. Annars kan det aldrig bli annat än oförverkligade önskemål – i bästa fall. Folket=väljarna kan ges falska förespeglningar om möjligheterna att lösa sysselsättningsfrågorna.

Det finns alltså ett trettiotal motioner med yrkanden om regionalpolitiska insatser på skilda håll i landet. Förslagen ligger i allmänhet i linje med den hittills förda regionalpolitiken men får trots detta en omild behandling av utskottet.

Jag kan i detta sammanhang inte underlåta att reagera mot den omåttliga tilltro till de uttalanden som gjorts av regeringens båda orakel, herrar Ahlmark och Åsling, när det gäller sysselsättningsfrågor, vilka utskottet ger uttryck för och använder som motivering för avslag på flera motioner. Oraklet har svarat, men den som frågat får tolka svaret som han eller hon finner för gott, även om svaret inte innehåller någon som helst substans.

På en rad olika ställen i utskottsbetänkandet hänvisar utskottet till arbetsmarknadsministerns och industriministerns svar på frågor i denna kammare om sysselsättningen. Tillåt mig, herr talman, ta några exempel.

Regeringen skall enligt oraklet herr Ahlmark vara beredd att – märk väl – "så långt det är möjligt" medverka till en förstärkning av den

offentliga sektorn i Kalmar län. Vad som av herr Ahlmark betraktas som möjligt framgår däremot inte. Möjligen kan det tolkas som ett "lycka till". Hur skall detta orakelsvar tolkas? Bristen på argument från utskottet för avslag på motioner är beklämmande då dylika undantag anføres som de bärande argumenten.

På flera ställen i utskottsbetänkandet hänvisas till vad herr Ahlmark och herr Åsling sagt i olika sammanhang, nämligen att regeringen är beredd att pröva "alla seriösa projekt i positiv anda". Ja, det minsta man kan begära av en regering är väl att den skall pröva alla seriösa projekt i positiv anda, men det uttalandet anføres här som utskottets motivering för att avstyrka motionen.

Men var i detta sammanhang har oraklen Ahlmark och Åsling sina seriösa projekt? Det är detta som är huvudfrågan i detta sammanhang.

I motionen 890, till vilken jag i detta sammanhang yrkar bifall, föreslås sysselsättningsfrämjande åtgärder för norra Bohuslän – en statlig miljövänlig industrisatsning i detta område. Motionen finner dock inte nåd inför utskottet. Den avstyrks med följande motivering: "Regeringen kommer enligt statsrådet Ahlmark att positivt pröva varje seriöst förslag som kan medföra en förbättrad sysselsättningssituation i regionen." Det är detta befolkningen i norra Bohuslän skall klara sig på i framtiden.

I övrigt säger utskottet att det inte finner skäl att föreslå någon åtgärd på grund av motionen utan hänvisar återigen till vad statsrådet Ahlmark har sagt i något sammanhang, nämligen att lagerstöd och lokaliseringssstöd kommit området till del och att ca 1 000 personer som riskerar permittering kommer i åtnjutande av utbildning. Det är tydligen den s. k. 25-kronan som här spökar. Vad statsrådet Ahlmark sagt i detta sammanhang är inget unikt för området norra Bohuslän – det gäller ju snart sagt för hela landet och kan därför inte vara bärande skäl för avslag på motionen.

Jag lyssnade till vad fru Margaretha af Ugglas här alldeles nyss sade om att sysselsättningssvårigheterna har blivit så stora i vårt land på senare tid att vi skulle ha behov av att göra hela landet till ett stödområde. Detta har tydligen hänt under de senaste månaderna – vi fick ju en ny regering i höst.

Att detta område därtill skall komma i åtnjutande av att statsrådet Ahlmark positivt skall pröva varje seriöst förslag som kan förbättra sysselsättningssituationen i norra Bohuslän gäller, skulle jag förmoda, hela landet, och inte bara norra Bohuslän – för nog skall väl regeringen pröva alla seriösa förslag, varifrån de än kommer i vårt land; det kan väl inte vara någonting unikt för norra Bohuslän?

Nu kan vi emellertid trösta oss med att denna motion inte har blivit avstyrkt av utskottet, utan bara har fått den förmånliga skrivningen att den "inte föranleder någon riksdagens åtgärd". Men denna mjuka skrivning, om jag får uttrycka det så, gynnar knappast befolkningen i norra Bohuslän. Den befolkningen kan inte livnära sig på ett mjukare avslag än vad som kommit en del andra motioner till del.

Så, herr talman, några ord med anledning av motionen 410, under-

tecknad av några socialdemokrater. Den ligger nämligen helt i linje med den motion som jag stod för vid förra årets riksmöte och som bl. a. yrkade på arbete och sysselsättning åt kvinnor och ungdom i glesbygden. I motionen 410, som finns med i det utskottsbetänkande som vi behandlar i dag, yrkas på försöksverksamhet i kommunerna Ragunda och Berg i Jämtland. Jag hade i förra årets motion tagit upp frågan om försöksverksamhet för Västernorrlands inland och glesbygd och då plockat ut kommunerna Sollefteå och Ånge med krav på arbete åt framför allt kvinnor och ungdom. Nu kommer vi från vänsterpartiet kommunisterna att stödja motionen 410 och därmed reservationen 5 vid omröstningen senare i dag.

Jag lyssnade till herr Fagerlund, som bl. a. talade varmt för glesbygderna. "Vi måste pröva andra metoder än bara de traditionella beredskapsarbetena", sade han, om jag inte hörde fel. "Det är märkligt att centerpartiet nu gått emot arbetet åt folket i glesbygden." Innehållet i motionen 410 är egentligen detsamma som i den motion jag hade i fjol, bara med en annan klädnad. Då var socialdemokrater och centerpartister helt överens om att avslå min motion – och så kommer nu socialdemokraterna med något liknande i år och anklagar centerpartiet för att inte vilja stödja deras motion. Men centerpartisterna är ju konsekventa och handlar på samma sätt som i fjol. De har ingenting över för glesbygdsbefolkningen. Det är socialdemokraterna som har ändrat sig i år. Detta hälsar jag naturligtvis med stor tillfredsställelse.

Till slut herr talman, en fråga till arbetsmarknadsutskottets talesman vid sidan av andra frågor som jag ställt till honom. I det betänkande från arbetsmarknadsutskottet, 1976/77:23, som kammaren nu behandlar framgår det på s. 31 i utskottets hemställan att ett enigt utskott i vissa fall beslutat rekommendera riksdagen att avslå nio motionsyrkanden. I 20 fall används skrivningen att motionen eller yrkandet "inte föranleder någon riksdagens åtgärd". Min fråga till utskottets talesman är vad som är skillnaden i sak mellan dessa båda skrivningar. Själv tolkar jag skrivningarna på det sättet att båda innebär avslag på yrkandena. Men om detta stämmer, varför då ha olika skrivningar när man behandlar detta 30-tal motioner? Det försvarar för folk i allmänhet, och framför allt för skolungdomen, att förstå riksdagens handlande. Det språk som förekommer i denna riksdag i utskott och i andra sammanhang är minsann torrt nog ändå utan att skrivningarna skall behöva vara formulerade på ett sådant sätt att folk inte begriper dem alls. Jag skulle därför vara tacksam om utskottets talesman här ville förklara sig på den punkten.

Herr talman! Jag yrkar återigen bifall till motionen 890.

Fru WINTHER (fp):

Herr talman! Underlaget för den diskussion vi nu för är i första hand industridepartementets bilaga till budgetpropositionen 1977, det avsnitt som rör regional utveckling. Men till grund för ärendets behandling ligger också de beslut om regionalpolitikens inriktning och stödformer som

fattats av tidigare riksmöten, senast vid behandlingen av proposition 1975/76:211 om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik. De beslut som då fattades bygger på regeringsförklaringens uttalande, att regionalpolitiken skall förstärkas, så att människor i olika landsdelar ges allsidig sysselsättning och service och en god miljö. Den hittills förda regionalpolitiken har bidragit till att nettoutflyttningen från exempelvis skogslänen har minskat. Vi har fått en bättre regional balans mellan länen.

Nu gäller det att komma till rätta med den obalans som finns när det gäller arbetstillfällena inom länen. Den flyttning som pågår från glesbygden till kommuncentra och från kommuncentra till regionala och primära centra förekommer inte enbart inom skogslänen, utan den utvecklingen präglar många län i vårt land. Det här är en utveckling som måste brytas. De regionalpolitiska medlen måste förstärkas och förfinas. Sysselsättningsutredningen har också i uppdrag att se över formerna för det framtida stödet. Och det är med hänvisning till detta som utskottet avstyrker en del i och för sig mycket välmotiverade motionsförslag. Det finns ju många orter som nu drabbas av de strukturförändringar som svensk industri genomgår.

Huvudlinjen i den framtida stödverksamheten måste enligt min mening även fortsättningsvis vara att låta de tillgängliga resurserna i huvudsak komma de mest problemfyllda områdena till del. Det finns f. n. en mångfald olika regionalpolitiskt inriktade stöd, så många att företagen har svårt att veta när, var och hur de skall användas. Informationen till företagen bör uppmärksammas när det kommer nya förslag.

Med den årliga uppföljning av länsplaneringen som riksdagen redan beslutat om kommer vi att få ett bra underlag för den sysselsättningsplanering som man just nu prövar formerna för i sysselsättningsutredningens regi, en planering som kommer att bli till god hjälp för insättande av rätta åtgärder i syfte att skapa fler jobb.

Från folkpartiets sida anser vi det viktigt att det skapas en bättre balans inom och mellan olika regioner när det gäller fördelningen av arbetstillfällen. Det är också viktigt att olika slags förvärvshinder undanröjs, så att det äntligen skapas en jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. En av förutsättningarna för att få en bättre inomregional balans är att mindre och medelstora företag får bra arbetsvillkor. Det krävs en näringspolitik som stimulerar till företagande och en regionalpolitik som ger ett företagande på lika villkor i vårt land. Det krävs också en ekonomi i god balans, om vi skall få fler arbetstillfällen här i landet.

I den proposition som nu lagts fram finns bl. a. förslag som är avsedda att vara ett stöd för de delar av landet som har det speciellt besvärligt, dvs. skogslänen. Utskottet har anslutit sig till förslagen, och jag vill peka på några av dem.

Inom ramen för nuvarande lokaliseringsbidrag/lokaliseringslån föreslår industriministern att 40 milj. kr. skall anslås för bidragsgivning enligt

offertprincipen. Offertprincipen innebär att regeringen, efter prövning i varje enskilt fall, kan lämna särskilt bidrag för att täcka klart avgränsade merkostnader till följd av en regionalpolitiskt betingad lokalisering. Avsikten är att bl. a. pröva detta system på projekt som Norrbottensdelegationen kan komma att föreslå. Det gäller projekt inom både industri-sektorn och den näringslivsinriktade servicen. Detta ger en möjlighet att ta inte bara företagsekonomiska hänsyn vid en företagsetablering utan också samhällsekonomiska. Den försöksverksamhet som f. n. pågår i tolv kommuner, bl. a. i min hemkommun Kiruna, med intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser och som har givit åtskilliga arbetstillfällen får nu en höjning av anslaget med 3 milj. kr. Det kan tyckas vara litet, men detta anslag har varit oförändrat sedan 1973/74 och behövde mycket väl en höjning för att verksamheten skulle kunna återställas till tidigare nivå.

Det har sagts tidigare här i diskussionen att den privata företagsamheten svikit Norrbotten. Det är känt att Norrbotten har svåra sysselsättningsproblem. Jag måste säga att jag finner det väldigt naturligt att de insatser som görs i Norrbotten till mycket stor del utgörs av statliga insatser, eftersom staten är ägare till de flesta naturtillgångarna där uppe.

En ny anslagspost tas upp i budgeten för särskilda sysselsättningsinsatser. Därifrån skall bidrag kunna ges till kommuner som i mindre orter inom det inre stödområdet uppför industrilokaler för uthyrning. Utskottet anser att detta stöd också skall kunna utnyttjas av Gotlands län. Insatser för Vindelälvsområdet kommer också att få bidrag från detta anslag.

Företagareföreningarna får ökade resurser, och hantverks- och industrilånefonden förstärks – tillsammans åtgärder som innebär stöd till småföretagen och därmed ökade möjligheter till fler arbetstillfällen.

Anslagen till och insatserna för regional utveckling utgör en grund för vårt arbete att få en bättre regional balans i vårt land. Och jag vill yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de socialdemokratiska reservationerna.

Men innan jag lämnar talarstolen skulle jag vilja ta upp herr Nilssons i Kalmar uttalande. Herr Nilsson var så väldigt glad att Olof Palme sagt att man måste slå näven i bordet om det skall bli några jobb i det här landet. Ja, det räcker minsann inte med att slå näven i bordet. Det behövs ett intensivt arbete för att rädda jobb.

När det gäller Olofström har herr Ahlmark och de fackliga organisationerna och företaget tillsammans arbetat intensivt för att få fram den lösning som nu föreligger och som har givit till resultat att arbetstillfällena f. n. är tryggade i Olofström genom en annan produktion.

Beträffande problemen på Gotland vill jag hänvisa till att riksdagen redan tidigare har givit Statsföretag i uppdrag att göra en inventering av statliga industriprojekt som lämpar sig för lokalisering till Gotland och att näringsutskottet och riksdagen alldeles nyligen uttalat att när resultatet av den utredningen föreligger skall Statsföretag och regeringen

vidta åtgärder för att komma till rätta med sysselsättningsproblemen där.

Herr Nilsson är ju också revisor i Statsföretag och torde ha stora möjligheter att den vägen påverka och påpeka när det behövs insatser.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag måste anknyta till vad herr Stridsman sade i ett av sina många inlägg. Jag är ledsen om jag nu får honom att gå upp på nytt: både för hans eget vidkommande och för kammaren är det kanske litet enformigt. Men jag måste ju reagera mot hans beskrivning av de förändringar som skulle ha skett.

Han sade att den nuvarande industriministern hade fått de medel som behövdes för att driva en regionalpolitik i motsats till hur det var tidigare. Herr Stridsman! Jag tror att vi gör klokt i att och se hur utvecklingen blir. Om den nuvarande industriministern lyckas så bra som Rune Johansson och Krister Wickman har gjort när det gäller att ge arbetstillfällen åt de norra delarna av Sverige tror jag att vi skall vara mycket glada. Men jag vågar inte ställa förhoppningarna högre än så.

Herr Stridsman sade också att han hade ett speciellt intresse för den motion som väckts av de skånska riksdagsledamöterna, och han försökte därvid lära oss hur vår egen motion skulle läsas. Herr Stridsman sade att han hade svårigheter att förstå den. Det tillhör inte det mest intressanta att i sådana här sammanhang uppehålla sig vid formella ting, men jag skall ändå göra det.

Det finns i utskottets skrivning ett påstående, där man säger: "Metoden att ge sådana preciserade anvisningar använde riksdagen f. ö. även år 1972 för planeringen i skogslänen ---." Men, herr Stridsman, det är ingen korrekt beskrivning av vad som förekom. Sanningen är ju att utskottet anslöt sig till vad departementschefen hade anfört i detta avseende. I utskottets skrivning finns vidare ett uttalande som har den innebörden att utskottet anser det vara önskvärt att planering och ambitioner i skogslänen primärt inriktas på de högre talen i planeringsramarna. Vad innebär nu detta? Jo, det är helt enkelt ett besked om att utskottet ingenting har att invända emot att man i de här länen ställer målet enligt de högre ramarna. Så måste man väl uppfatta den här skrivningen. Det är inte något slags påbud om att så här skall det vara, utan det är ett besked om att det kanske inte är ur vägen att man har dessa ambitioner.

För oss som har skrivit motionen är det väldigt viktigt att man i länen får utrymme för sina ambitioner och att riksdagen inte genom uttalanden alltför hårt binder länsstyrelserna och kommunerna i deras planering. Herr Stridsman bör observera att de planeringsramar vi håller oss med rör sig om endast ca 4 % spännvidd. Om man reducerar det utrymmet och anmodar länsstyrelser och kommuner att ligga vid den nedre eller övre gränsen, då får de kanske en enda procent att röra sig med i sin planering. Det är ju fullständigt absurt att resonera på det sättet, och då kommer man tillbaka till de bestämda befolkningsramar som ni ti-

digare här i riksdagen har ansett vara eftersträvansvärda.

Vad vi har föreslagit i vår motion är helt enkelt att man för Malmöhus län skall ange ett befolkningstal som ligger inom den i propositionen angivna befolkningsramen, dvs. mellan 740 000 och 770 000 invånare år 1985. Detta borde stå helt klart. Allra minst herr Stridsman borde vara oviss på den här punkten, eftersom vi bara för några månader sedan hade en debatt i kammaren kring just dessa frågor. Det är således inte svårt att förstå vad som menas med vår motion.

Om vi nu skall vara så nogräknade och fina i kanten, så kanske jag får fråga herr Stridsman vad utskottet menar med utskottets skrivning i övrigt. Också mina kamrater på Skånebanken skulle vilja veta det. När vi har läst utlåtandet har vi haft svårt att komma underfund med vad utskottet egentligen menar. Utskottet säger att de befolkningsramar som finns i tabellen "gäller i sin helhet för samtliga län". Befolkningsramarna *gäller*, sägs det. Men vad menas med det? Det angavs ju tidigare, och det nämndes också vid höstriksdagen, att planeringen primärt skulle inriktas mot de nedre talen för storstadslänen, mot de övre för skogslänen, och för övriga län skulle man sikta mot mitten i planeringsramarna. Primärt skulle detta gälla, sade man då. Herr Stridsman vet väl liksom jag att primärt betyder "i första hand". Gå till ordboken! Där står det som första alternativ att det betyder "i första hand". Sedan kan det betyda "grundläggande" osv., men primärt betyder alltså bl. a. "i första hand". Nu säger herr Stridsman alltså: I första hand skall det i första hand gälla, osv. Är det ett uttryck för att den här inriktningen skall bli mer markerad än förut? – Jag kan lämna det därhän. Det är inte särskilt intressant att diskutera ord, men jag vill visa herr Stridsman vart det för om man är alltför kräsen i fråga om ordvalet.

Jag tycker att det är viktigt att vi får ett besked på den här punkten. Vi borde ha haft industriministern här i dag när vi diskuterar hur regionalpolitiken skall utformas för framtiden. Det hade varit värdefullt att få veta av honom vilka anvisningar man tänker ge till länsstyrelserna för det fortsatta planeringsarbetet. Varken författning nr 2 år 1977, som man hänvisar till, eller andra anvisningar säger mer än just de ord som står i utskottets betänkande. Jag har läst anvisningarna som gick ut i mars till länsstyrelserna. Jag har inga invändningar mot dem. Det finns många bra saker där. Men det finns inte på någon punkt något uttryck för att man inom länen eller kommunerna har någon frihet att gå ifrån de anvisningar som utskottsmajoriteten vill ge. Låt mig därför bara ställa en fråga: Menar herr Stridsman och utskottsmajoriteten i övrigt att det skall vara möjligt för en länsstyrelse att i sin planering välja en riktpunkt som länsstyrelsen själv bedömer som lämplig, förutsatt att den håller sig inom ramarna? Jag vill ställa den frågan, eftersom herr Stridsman säger att ramarna kommer att gälla i framtiden.

Jag vet att det här resonemanget för många inte är särskilt intressant. Det är ett tekniskt resonemang, och det kanske hellre borde föras med dem som skall föra ut anvisningarna. Jag har ändå försökt ställa frågan

så enkel som möjligt, och jag tror att det är viktigt att få ett svar på den. I det svaret, herr Stridsman, ligger också ett svar på frågan: Vill ni verkligen att det skall ges större möjligheter för regionerna och kommunerna att själva få vara med om att bestämma i det här sammanhanget?

Låt mig till sist knyta an något till den andra motionen från skånsk sida, som gäller planeringsarbetet i länen. Där har vi betonat önskvärdheten av en samverkan över länsgränserna. Vi känner i Skåne ett tydligt behov av att båda länsstyrelserna där i sin planering samordnar sitt arbete i högre grad än vad skett hittills. Det kan nog vara skäl till samordning också för andra områden i vårt land, speciellt nu när man går in för att låta kommunerna göra sina bedömningar. När vi kommer in på den sektorsvisa planeringen tror jag också att en samordning blir ännu mer angelägen. Därför vill jag uttala min tacksamhet för att man i utskottet på den här punkten har understrukt betydelsen av ett samarbete i Skåne i det här avseendet. Det sätter jag värde på.

Mer har jag, herr talman, inte anledning att anföra i det här inlägget.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig allra först säga att det alltid är trevligt att få diskutera med herr Holmqvist. Vi har haft rätt många debatter inom det regionalpolitiska fältet och fört dem på ett trevligt sätt.

Vad beträffar det jag sagt om att det blivit en förändring när vi har fått en ny industriminister vill jag framhålla att det jag i första hand åberopade var förändringen beträffande offertsystemet. Jag sade att den dåvarande industriministern, Krister Wickman, aktualiserade även detta förslag när Statsföretag bildades 1969. Men sedan har det inte hänt någonting utan det har legat i en skrivbordslåda i kanslihuset. Det är först nu, när vi fått en ny regering och en ny industriminister som den här metoden, nämligen att förena det företagsekonomiska med det samhällsekonomiska, aktualiserats för att få företag till landsdelar som Norrbotten och att den nu fått den betydelse som riksdagen länge väntat på.

Så till befolkningsramarna! När riksdagen 1972 – herr Holmqvist tillhörde då givetvis riksdagsmajoriteten – behandlade den här frågan uttalade utskottet, och riksdagen antog det, att man, som herr Holmqvist helt riktigt återgivit här, beträffande skogslänen skulle inrikta planeringen mot de övre talen som angavs i ramarna. Dessutom stod det i den författningssamling som gick ut till länsstyrelserna att planeringen i skogslänen i första hand skulle inriktas mot de övre talen. Detta är obestridligt.

När vi i dag behandlar frågan om befolkningsramarna säger reservanterna – herr Holmqvist är också inne på den linjen – att det som var flexibelt och bra 1972 är ett fixt tal 1977. Det är därför jag har sagt till tidigare socialdemokratiska talare att jag har svårt att förstå hur ni kan förena dessa båda ståndpunkter. I dag kräver ni flexibilitet, men samtidigt yrkar ni bifall till den motion som herr Holmqvist är huvud-

motionär för och där det krävs att man skall ange ett befolkningstal. Det är det utskottsmajoriteten reagerar emot.

Jag får återkomma ytterligare till herr Holmqvist i min nästa replik.

Herr HOLMQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Egentligen behöver inte det här någon kommentar – det visar vilket ordrytteri herr Stridsman ägnar sig åt. De anvisningar som han åberopar har jag förmodligen skrivit själv. Jag vågar fortfarande påstå att de icke är tvingande. Jag har dem inte här, men herr Stridsman och jag kan ju se efter sedan.

Gärna det, att man diskuterar sådana här formuleringar. Men det viktiga är att man lokalt och regionalt får möjlighet att uttrycka sina intentioner om utvecklingen.

Vi kanske har olika sätt att uttrycka oss. Det kan hända att skåningen uttrycker sig på ett annat sätt än norrlänningen gör. Men nog borde det, efter den debatt som förekommit tidigare här i kammaren och efter alla socialdemokratiska motioner i frågan, vara fullt begripligt att vi aldrig varit anhängare av de fasta befolkningstalen. Herr Stridsman sade att det står i motionen att befolkningstalen skall ligga inom gränserna. Uttrycket att de skall "ligga inom" har herr Stridsman själv lagt till. Det finns icke i motionen. Herr Stridsman vet lika väl som jag att en del i utskottet reagerat mot att utskottet felaktigt beskrivit vad motionen innebär.

Men det här är egentligen att tvista om formaliteter. Det viktiga är att få ett besked om sakinnehållet. Är det verkligen så, att det föreligger en möjlighet för länsstyrelserna att göra en egen bedömning som kan gå längre eller vara snävare än den som framgår av anvisningarna?

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall ta upp en fråga som jag inte hann beröra i min första replik.

Vi har aldrig från centern föreslagit fasta befolkningstal. Vi har talat om befolkningsriktvärden. På s. 9 i betänkandet har utskottsmajoriteten slagit fast att det inte är fråga om ett påbud från riksdagen. Vi säger att "statliga myndigheter, som i sin planering har att utgå från de angivna befolkningsramarna, skall hålla en planeringsberedskap för att möta de problem som uppstår om utvecklingen skulle komma att avvika väsentligt från vad som antagits". Det är svaret till herr Holmqvist.

Herr HOLMQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är onekligen ett svar, men det är inte ett svar i sak – herr Stridsman talar i stället om något annat.

Jag får tyvärr notera att herr Stridsman, trots att han har haft tillfälle att ge uttryck för vad som gäller, har avstått från att göra det.

Fredagen den
13 maj 1977

Regionalpolitiken

Herr GUSTAFSSON i Säffle (c):

Herr talman! Mitt hemlän Värmland har fått vidkännas en mycket stor befolkningsminskning under 1960-talet. Befolkningsutvecklingen har dock visat positiva tal under senare år. Däremot är ålderstrukturen i länet ogynnsam med en i förhållande till genomsnittet för riket större andel personer i högre åldrar.

Utvecklingen i länet har också inneburit inomregionala problem. En ökande andel av befolkningen är bosatt i Karlstadsregionen, medan i synnerhet de norra och västra delarna av länet har minskat sina andelar. Jag vill dock påpeka att denna utveckling har dämpats under de senaste åren.

Näringslivet i länet har under de senaste årtiondena genomgått en omfattande strukturomvandling. Antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruket har minskat betydligt, men andelen sysselsatta inom dessa näringsgrenar är högre än i riket i genomsnitt. Även andelen sysselsatta inom industrin är förhållandevis hög, medan servicenäringarnas andel visar lägre tal än genomsnittet för riket. Den aktuella arbetslöshetsstatistiken visar att antalet arbetslösa kassamedlemmar minskat något sedan förra året. Antalet uppgick till bortemot 2 500 under februari månad i år. Andelen arbetslösa kvinnor har dock ökat från 38 till 44 %.

Under senaste året minskade antalet lediga platser med ca 100 och uppgick i februari i år till knappt 900. Antalet personer i arbetsmarknadsutbildning ökade betydligt under senaste året, medan antalet personer i beredskapsarbete var i stort sett konstant. Utvecklingen i Värmland företer sålunda ingen ljus bild.

I motionen 1262 av herr Aspling m. fl. föreslås en rad åtgärder i syfte att förbättra arbetsmarknadsläget i länet. Både de akuta och de mer långsiktiga problemen är enligt motionen av sådan omfattning att det krävs kraftfulla samhällsinsatser för att klara dem. Motionärerna för fram krav på bl. a. förstärkta arbetsmarknadspolitiska insatser, statlig företagsetablering, utveckling av det regionalpolitiska stödet, industricentrum till Torsby samt regionalpolitiskt stöd till turistanläggningar.

Riksdagen behandlade förra året frågan om ett industricentrum i Torsby men beslöt då att Ånge och Vilhelmina stod närmast i tur att få industricentra. Vid det tillfället reserverade jag mig i utskottet till förmån för Torsby. Utskottet anser det inte möjligt att i dag ta upp frågan om ett industricentrum i Torsby.

Motionärerna yrkar dessutom att riksdagen skall begära att regeringen redovisar sitt ställningstagande till länsprogrammet för Värmland och därvid anger vilka insatser man är beredd att göra för att förverkliga de regionalpolitiska målen när det gäller befolkning och sysselsättning. Jag tror att jag vågar påstå att vi samtliga riksdagsledamöter ifrån länet kan ställa oss bakom de här kraven för att komma till rätta med sysselsättningen och befolkningsutvecklingen.

Som framgår av vad jag sagt har den ogynnsamma befolkningsutvecklingen under 1960-talet under 1970-talet väntas i en positivare rikt-

ning. Emellertid fordras enligt utskottets uppfattning, och här är det ett helt enligt utskott som säger detta, fortsatta insatser särskilt i mindre bärkraftiga områdena i länet. I och med att regionalpolitiken enligt riksdagens beslut i höstas skall få en mer decentralistisk inriktning torde förutsättningarna för detta öka. Beslutet om befolkningsramarna för Värmland och övriga skogslän – med precisering till primärt de övre delarna av de föreslagna ramarna – är också ett uttryck för statsmakternas ambitioner för dessa län.

Utskottet säger vidare att det därutöver vill framhålla att vissa av de frågor motionärerna tar upp är under behandling i sysselsättningsutredningen och att förslag på grundval av utredningens resultat avses bli framlagt av regeringen under nästa år. Nu hörde vi i går att industriministern inte trodde detta var möjligt förrän 1979, på grund av att sysselsättningsutredningen inte hinner bli färdig med sitt arbete.

Som tidigare framhållits kommer regeringen inom kort att ge samtliga län föreskrifter och riktlinjer för fullföljande av länsplanering 1974. Länsstyrelserna skall inkomma med nytt underlag till regeringen, varefter långsiktiga beslut kan fattas under nästkommande år. Därmed erhålls bättre förutsättningar att mera långsiktigt bedöma behovet av fortsatta insatser i länet. Med hänvisning till det anförda bör motionen, enligt ett enhälligt utskott, inte föranleda någon åtgärd.

Jag vill också poängtera att i regeringsförklaringen sägs det klart ifrån att regionalpolitiken skall förstärkas, så att människor i olika landsdelar ges allsidig sysselsättning och service samt en god miljö. Bebyggelse i glesbygder och mindre tätorter skall underlättas. Samhällsplaneringen inriktas på att i högre utsträckning samordna boende, arbete, service och fritidsfunktioner. Eftersom de här intentionerna i regeringsförklaringen avser den nuvarande valperioden, så förutsätter jag att de kommer att verkställas.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PETERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Ännu i maj 1977 finns det människor som går omkring och tror, t. o. m. människor som går omkring och säger, att Skåne är ett land Gosen som flyter utav mjölk och honung och där människor i stort sett lever bekymmerslöst. Så är det naturligtvis inte. Vi har i den motion 902 som framlagts av samtliga socialdemokratiska riksdagsmän i Skåne pekat på några fakta som visar en annan bild.

Under perioden 1970–1975, då industrissysselsättningen i landet ökade med 7,5 %, minskade sysselsättningen i industrin i Malmöhus län med 2 %. De här siffrorna säger egentligen inte så mycket, men jag kan exemplifiera med att säga att på två år har gummiindustrin i Skåne släppt 1 200 människor, varven har släppt 700 människor – och vi är uppriktigt sagt oroliga för vad som kan komma att ske med den skånska varvsindustrin om vi skulle råka ut för en total sammanklappning av varvsindustrin i landet. Det skulle innebära att uppemot 10 000 arbetstillfällen

försvinner i Skåne. Under en 15-årsperiod har bortemot 10 000 jobb inom tekoindustrin försvunnit i Skåne. Under samma period har byggnads- ämnesindustrin tappat en tredjedel av sina sysselsättningstillfällen; de allra flesta har försvunnit i Skåne. Livsmedelsindustrin, i stort sett ägd och skött av centerpartister, har genomgått en våldsam koncentration. Man har dragit in verksamheten till de större orterna, man har koncentrerat och rationaliserat, och man har friställt människor i hundratal och tusental. Allt detta pekar mot stora bekymmer framdeles, på sikt inte enbart för Skåne utan av sådan storleksordning att landet i sin helhet kommer att få kännning av dem.

Härtill kommer att vi har glesbygdsproblem i Skåne med befolknings- och utvecklingssiffror som närmar sig och ibland överträffar de allra sämsta tal som redovisats för Norrlands inland. Jag skall här inte exemplifiera; det kommer min partivän Erik Johansson i Simrishamn att göra litet senare.

Men det som varit kanske allra mest besvärligt och som vållar de största bekymren är den regress som inträffat i vårt storstadsområde. Kärnan i Malmö-Lund-regionen, dvs. Malmö stad, har under 1970-talet tappat 20 000-30 000 människor, de flesta i arbetsför ålder. Det är en följd av vad jag nyss berättade om händelserna inom industrin. Sysselsättningsgraden för män i Malmö har under 1970-talet sjunkit med 10 %, och den nedgången omfattar praktiskt taget alla åldrar. Bakom denna statistiska uppgift ligger en skrämmande verklighet: människor som har slagits ut och människor som har misslyckats med att komma in på arbetsmarknaden.

Här som på många andra ställen har man i stort sett klarat situationen genom s. k. naturlig avgång. Det uttrycket låter fortfarande tillfredsställande som beskrivning. Men denna naturliga avgång innebär att de unga, som skulle ha övertagit de jobb som de naturligt avgångna lämnade, har ställts utanför arbetsmarknaden. Och det är med skrämsel vi har sett hur vi efter varje högkonjunktur har fått en större kvarstående arbetslöshet, starkast markerad bland de unga. In i varje ny högkonjunktur har vi också fått en restarbetslöshet, en permanent arbetslöshet som i huvudsak har drabbat de unga. De absoluta tal som det här rör sig om är att jämföra med den arbetslöshet som noteras i skogslänen, där vi har de största bekymren.

Men det som är så trist är att det inte behövde vara på det här sättet. Skåne har utomordentligt goda förutsättningar att bjuda dem som vill försöka en annan ordning. Vi har över landskapet ett nät av väl utbyggda samhällen, som är både moderna och ordentligt utrustade på såväl vårdområdet som utbildningsområdet. Vi har också ganska bra förbindelser. Befolkningstätheten gör att även de allmänna kommunikationerna har en turhäthet som är hygglig. Det är därför inte fråga om annat än att man med vettig planering och med go i storstadsområdena ganska lätt skulle kunna komma till rätta med problemen.

Vi har t. ex. nära till billig elektrisk kraft. De skånska kommunernas satsningar på Sydkraft och Barsebäck - djärvt och skickligt genomförda

– ger oss denna närhet till elektrisk energi.

Vi ligger också placerade i den största närmarknaden i Norden. Östra Sjöland och Skåne har tillsammans ett befolkningstal på mellan tre och fyra miljoner människor. Om det utnyttjades skulle det betyda oerhört mycket för att få fart på verksamheten.

Likaså har vi nära till kontinenten. Skåningen har närmare till Hamburg och Berlin än till Stockholm, och det är också billigare att resa till Berlin än till Stockholm. En dryg dagsresa med bil för oss ner till kontinentens metropoler: Paris, Milano, Zürich etc. Denna närhet skulle naturligtvis kunna utnyttjas om man begrep eller ville begripa vad närheten betyder.

I vår motion uppträder vi inte som tiggare utan vill att man skall inse fördelarna med en satsning på Skåne. Vi har i vår motion pekat på vad som kan göras, och det är ett helt program, men där finns två centrala punkter.

Den första har Eric Holmqvist varit inne på: att göra en samplanering för hela provinsen. Det är en helt onaturlig gräns mellan de två länen. Arbetsmarknaden är en enhet i Skåne.

Detta konstaterande innebär att om vi skall få fart på utvecklingen i Skåne, få tillbaka den expansion som vi hade på 1950- och 1960-talen, förutsätter det att den lättast utvecklingsbara biten också får starthjälp. Det gäller Västskåne, i första hand Malmö–Lund-regionen.

Nog är det märkligt att för landet i övrigt är alla överens om att i varje län skall finnas en region som har en så rikt differentierad arbetsmarknad att den av sig själv kan accelerera. Detta gäller tydligen överallt – utom i Skåne. Där försöker man till varje pris att stoppa utvecklingen i den bit som skulle vara motor i utvecklingen för hela Skåne.

Det fantastiska är att man upplever att den nuvarande regeringen i allmänhet, och centerpartiet i synnerhet, inte bara verkar ointresserad av vad som händer med oss nere i Skåne utan verkar ha en aktiv motvilja och satsar emot mot det vi försöker göra för att få rörelse.

Se på detta lysande följande, vår regering, som inte är representerad under denna debatt. Titta på Skånebänkarna, där socialdemokrater sitter nu, men där det inte finns en enda borgerlig ledamot som har bekvämat sig att delta i denna debatt. De har inte ens orkat sätta sig här inne för att lyssna på debatten. Även om de kan tycka illa om vad vi säger, så kunde de lyssna på sina partivänner. Det kan de behöva när de sedan kommer hem och skall möta oss hemma i den här debatten, för det kommer de inte ifrån, även om de här smiter som vattlagda kattor.

Vi är inte ute för att ta någonting ifrån andra. Men vi vill ge våra egna företag en chans att utvecklas genom att utnyttja de goda förutsättningar som finns i Skåne och som här har beskrivits av mig.

Jag stryker under en gång till att detta inte bara har ett provinsiellt intresse för Skåne och skåningarna. Det finns en utvecklingsmöjlighet som, om den tas till vara, leder till expansion som gör det möjligt att för landet i dess helhet utnyttja de resurser som skapas för att lösa de svårlösta problem vi har i andra delar av landet. För att klara Norr-

landsproblemen måste man flytta resurser. Men om man medvetet motverkar tillväxten, då finns inga resurser att flytta. Det är därför vi med beklagande konstaterar ljumheten och likgiltigheten ifrån regeringen och ifrån borgerligheten.

Nå, vi får väl klara det själva, så långt vi kan. Jag känner mig, när jag tänker på den sitsen, ungefär som guldgrävaren som på en smal klipp-hylla, där det är omöjligt att vända, möter en slagbjörn. Han blickar upp mot himlen och säger: Ja, Herre, jag har väl inte precis varit Ditt bästa barn, och jag skall väl därför heller inte begära att Du nu skall hjälpa mig, men Du kan väl åtminstone vara neutral i fortsättningen!

Herr SVENSSON i Skara (m):

Herr talman! I begreppet regional samhällsplanering ligger den inriktning som regionala och även lokala organ söker åstadkomma för att få en tillfredsställande utveckling på samhällets alla områden.

1972 tog som bekant riksdagen under stor enighet beslutet om att tillskapa nya planeringsinstrument – för att på ett rationellt sätt fördela tillkommande resurser och för att skapa konkurrenskraftiga lokala arbetsmarknader. Avsikten var och är fortfarande, som man då uttryckte det i sin målsättning, att samhället skall planera för "att alla människor skall ha tillgång till arbete, service och god miljö".

Av vad man hittills kunnat se, har planeringsinstrumenten visat sig användbara. Balansen inom länen har blivit bättre. På riksplanet kan vi också notera ett mera balanserat förhållande mellan å ena sidan glesbygdslän och å andra sidan storstadslän. Den omfattande statistiken med bl. a. lägesbestämda uppgifter om olika sakförhållanden har varit – och är – till nytta för såväl den enskilda som den offentliga sektorns planering.

Vad som nu sagts har också bekräftats av riksdagen i samband med behandlingen den 16 december förra året av propositionen om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik. Arbetsmarknadsutskottet förordade då en utvärdering av länsplaneringen.

Avsikten är nu att man skall pröva möjligheten att ytterligare förbättra planeringsmetoderna. Därvid bör särskild hänsyn, som herr Stridsman redan påpekat i debatten, tas till glesbygdens problem. Tillgängliga resurser får inte fördelas så att utvecklingen i mindre och medelstora orter hämmas. När servicefunktioner planeras skall lösningar väljas som åstadkommer en rimlig decentralisering. När det gäller ortsplanens framtida roll i samhällsplaneringen får vi sålunda tillfälle att återkomma då utvärderingsresultatet har förelagts riksdagen.

Däremot vill jag något kommentera planeringssystemet med befolkningsramar – eftersom detta har varit föremål för många inlägg i den här debatten och tagits upp i två motioner och i reservation nr 1. Det är viktigt att slå fast att befolkningsramarna utgör en arbetsinriktning för planering av de konkreta åtgärderna. Det är inte befolkningsramarna som sådana som för utvecklingen närmare de regionalpolitiska målen.

Det avgörande är – och förblir, inte sant herr Holmqvist? – de konkreta åtgärderna!

Med en viss åtgärd kan man inte förutsäga en bestämd befolkningsökning, än mindre öka befolkningen till en viss nivå. Möjligen kan man sammankoppla en konkret åtgärd med ett visst antal nya sysselsättnings-tillfällen. När det gäller den faktiska ökningen av befolkningen inom ett bestämt område, är det en lång rad andra faktorer som också påverkar utvecklingen, och inte enbart de regionalpolitiska åtgärderna.

I samband med decemberbeslutet gjordes en mycket viktig markering till förmån för en mer decentralistisk inriktning av regionalpolitiken. Detta är betydelsefullt för den fortsatta utvecklingen. På sikt innebär det att tyngdpunkten för beslutsfattandet i frågor som rör lokala och regionala förhållanden kommer att förskjutas i riktning mot läns- och kommun-nivåerna. Jämsides med en vidgad länsdemokrati innebär denna utvecklingsprocess att de regionalpolitiska besluten successivt kommer att föras närmare de människor besluten handlar om.

Det bör därför i första hand ankomma på lokala och regionala organ att pröva frågor om insatser av de slag som exempelvis nu har tagits upp i enskilda motioner. Redan nu finns det möjlighet att redovisa sådana förslag inom ramen för länsplaneringsarbetet. Dessa möjligheter vidgas nu ytterligare genom den fortlöpande uppföljning och utvärdering som riksdagen fattade beslut om i december.

Sammanfattningsvis, herr talman, innebär de här synpunkterna att samhället skall ge ramen för själva verksamheten. Det övergripande ansvaret för sysselsättnings- och regionalpolitiken skall även i fortsättningen ligga kvar hos staten, som fördelar resurser mellan regionerna och även utformar direktiv för användandet i stora drag. Men den praktiska verksamheten skall i ökad utsträckning åstadkommas av landstings- och primärkommunala organ, enskilda företag och individer, vilket ger åt dem ett större mått av valfrihet och oberoende.

På sikt innebär detta – och i takt med länsdemokratins förverkligande som ett decentraliserat planeringssystem – att de folkvalda landstingen får rätt att formulera målen för regionernas utveckling och på basis härav precisera länsmedborgarnas samlade krav inför statsmakterna. Då kommer på statens bord att läggas ett program som är väl förankrat hos de medborgare som är direkt berörda av de åtgärder som planerna syftar till. Dessutom: För planernas fullföljande kan länsmedborgarna utkräva ett direkt politiskt ansvar.

Det är värdefullt att utskottet – bl. a. genom att hänvisa till nämnda decemberbeslut – ännu en gång har gjort en markering till förmån för en utveckling som jag här i detta anförande endast har kunnat skissera i sina huvuddrag. Det är nämligen mot bl. a. denna bakgrund som man skall bedöma vad utskottet har anfört som svar på de krav som ställts i ett flertal motioner. Det utredningsarbete som motionerna har efterlyst bör sålunda ske inom ramen för det länsplaneringsarbete som nu pågår och som initierats genom riksdagsbeslutet den 16 december.

Nr 131

Fredagen den
13 maj 1977

Regionalpolitiken

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 behandlas ett antal motioner som berör sysselsättningsfrågor i olika delar av landet. Motionerna är sammantagna ett uttryck för en berättigad oro ute i landet när det gäller sysselsättningen och den regionala utvecklingen.

Socialdemokraterna i utskottet har i en reservation uttalat att regionalpolitikens villkor är i hög grad avhängiga av regeringens allmänna ekonomiska politik. Det är med beklagande vi tvingas konstatera att den politik som förts efter regeringsskiftet har präglats av osäkerhet och felgrepp i viktiga hänseenden och att antalet arbetstillfällen inom bl. a. den betydelsefulla industrisektorn gått tillbaka.

Det behövs en politik av det slag som vi socialdemokrater redovisat i propositionen 1975/76:211. Detta för att klara den brydsamma situation som vi befinner oss i men också för att få en positiv regional utveckling.

Herr talman! Jag begärde ordet för att något beröra situationen i Skåne.

Vi socialdemokrater i Skåne har i motionen 902 påtalat de stora problemen i Skåne när det gäller sysselsättning och regional utveckling i de två Skånelänen. Eric Holmqvist och Arne Pettersson har tidigare i debatten tagit upp problemställningar på en rad områden som redovisas i motionen, bl. a. de stora regionala skillnaderna i struktur- och sysselsättningsutvecklingen i Skåne. Jag vill, herr talman, för min del instämma i deras framförda synpunkter.

Kristianstads län har en näringsstruktur som påtagligt avviker från riket i övrigt. Jordbruket har en dominerande ställning när det gäller andelen yrkesverksamma. Den fortsatta rationaliseringen inom denna näringsgren kommer i framtiden otvivelaktigt att påverka sysselsättningen i form av ökad friställning med alla dess problem.

Livsmedelsindustrin, som har stor betydelse för sysselsättningen, kan utvecklas ytterligare med tanke på råvaruproduktionens omfattning.

Sysselsättningen för kvinnor är låg i Kristianstads län i likhet med vad som är fallet i de sydöstra delarna av Malmöhus län. Ett mångsidigare utbud av arbetstillfällen måste därför komma till stånd för att man skall kunna säkerställa den grad av yrkesverksamhet som krävs för att en tillfredsställande utveckling skall uppnås. Detta är också av avgörande betydelse för att Kristianstad och Hässleholm skall kunna fungera som primärt centrum.

En av de regioner som har en särskilt starkt vikande sysselsättning och regional utveckling är sydöstra Skåne. Detta område består av fem kommuner: Ystad, Sjöbo och Skurup i Malmöhus län samt Simrishamn och Tomelilla i Kristianstads län.

Utvecklingen i dessa kommuner företer stora likheter med utvecklingen i kommuner i inre stödområdet. Det tar sig uttryck i en sedan länge minskande och åldrande befolkning. De tre kommunerna har till-

sammans fått sin befolkning minskad med 3 375 personer mellan åren 1965 och 1975, dvs. med 5,6 %. Sysselsättningen har också minskat kraftigt under den senaste tioårsperioden. I Ystad, som är ett regionalt centrum, har sysselsättningen mellan 1965 och 1975 minskat med drygt 600 personer, eller 6,5 %. I Simrishamn, som också är ett regionalt centrum, har antalet sysselsatta minskat med drygt 1 300, dvs. med 13,8 %, och i Tomelilla som är kommuncentrum är siffran nära 1 200, dvs. 19,5 %. Några direkta jämförelsesiffror från stödområdet finns f. n. inte tillgängliga för den aktuella perioden. Som jämförelse kan emellertid nämnas att sysselsättningen enligt länsplaneringens prognoser under tioårsperioden 1970–1980 kommer att minska med 2,4 % i regionala centra och med 11,4 % i kommuncentra i det inre stödområdet. Dessa minskningar under en tioårsperiod är alltså betydligt mindre än de som redovisats för en tioårsperiod i sydöstra Skåne.

Utvecklingen kan också avläsas i förvärvsfrekvensen. Medan man i landet i övrigt har en mycket kraftig ökning av andelen sysselsatta bland yngre och medelålders kvinnor, har man i Simrishamn och Tomelilla haft kraftiga minskningar för flera åldersgrupper och stagnation för andra. Flera regioner i Skåne har samma situation jämfört med det inre stödområdet. För att nå målet regional utveckling av sysselsättningsgraden, skulle det med en oförändrad befolkning krävas mellan 1 500 och 2 000 flera arbetstillfällen fram till 1980 i Simrishamn, Tomelilla och Ystad. Av landets 70 A-regioner är det sex som har lägre taxerad inkomst per invånare, och samtliga dessa ligger i inre eller yttre stödområdet. Ingen A-region söder om Dalälven har lika låg inkomstnivå med undantag för Gotland.

Det är mot denna bakgrund man skall se den senaste tidens utveckling. Simrishamn har redan tidigare förlorat sin viktigaste basindustri, AB Ehrnberg Produkter. Nu har också AB Felix varslat om nedläggning. I Ystad har bl. a. ScaneK avvecklat sin verksamhet, och AB Dixie Cup håller på att avvecklas. Det kommer alltså att krävas utomordentligt starka satsningar för att vrida utvecklingen rätt i sydöstra Skåne.

Herr talman! Jag har tidigare i mitt anförande framhållit livsmedelsindustrins förutsättningar i Skåne, detta med hänsyn till den råvarubas som finns i regionen. I detta sammanhang finns det anledning att framhålla fiskets betydelse för sysselsättningen och den regionala utvecklingen i Simrishamn, där fiskehamnen är den andra i storlek i landet när det gäller landad fisk. Med detta följer en omfattande förädlingsindustri med fisk som råvara. Därtill kommer sysselsättningseffekter när det gäller transporter och service.

Jag finner det angeläget att framhålla att regeringen kraftfullt bör verka för att förutsättningar skapas för denna näringsgren att utvecklas och förstärkas. I första hand gäller det de nu pågående förhandlingarna om fiskegränser men också stöd till fisket efter de riktlinjer som lades fast av den socialdemokratiska regeringen. Detta är av avgörande betydelse för såväl yrkesutövarna inom fisket som regionen och landet.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag med viss tillfredsställelse konstatera att den borgerliga majoriteten i utskottet börjar förstå att det inte finns någon grund för påståendet att Skåne är ett överhettat område. Utskottet anser att åtgärder av det slag vi motionärer begärt bör behandlas inom ramen för länsplaneringen. Utskottet delar också vår uppfattning att ett närmare samarbete mellan de båda länen i Skåne bör komma till stånd i planeringsfrågor. Det har också Eric Holmqvist och Arne Pettersson kraftigt understrukt tidigare i debatten, och jag ansluter mig helt till deras synpunkter.

Vi har i motionen lagt fram förslag om åtgärder för att klara Skånes sysselsättningsproblem på kort och längre sikt. Vi kommer i olika sammanhang att följa upp dessa förslag.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än det som herr Fagerlund framfört tidigare under överläggningarna i dag.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Bakgrunden till de regionalpolitiska problemen är i mycket hög grad den stora folkvandring som vi hade i det här landet framför allt på 1960-talet. Dessa stora folkomflyttningar skapade problem i utflyttningslänen, dvs. skogslänen, och regionalpolitiken syftar i stor utsträckning till att lösa de problemen liksom de som hänger samman med den fortsatta folkomflyttningen inom länen.

Men problem skapades inte bara inom dessa regioner utan också i de mottagande områdena, i storstadsregionerna. Inte minst i Stockholmsregionen innebar den snabba befolkningsutvecklingen mycket stora påfrestningar. Det blev nödvändigt med ett mycket snabbt och omfattande bostadsbyggande. Trycket på bostadsmarknaden blev sådant att man inte kunde genomföra en tillfredsställande planering och inte heller garantera tillfredsställande boendemiljöer. Vi fick en betydande social segregation med vissa områden framför allt befolkade av låginkomsttagare och andra områden framför allt befolkade av höginkomsttagare. Vi fick en felplanerad region, där bostäder, arbetsplatser och service skildes från varandra. Vi fick en del mycket renodlade sovstadsmiljöer. Människorna tvingades till långa resor inom regionen för att nå arbetsplatser, service och rekreationsmöjligheter.

Denna felplanering och försummelserna när det gällde att skapa boendemiljöer har nu lett till allvarliga sociala problem i stora delar av Storstockholmsområdet. De miljömässiga brister, de trängselproblem och det höga kostnadsläge som uppstod i Stockholmsområdet som en följd av befolkningsexplosionen har nu också lett till dess motsats, en befolkningsstagnation. Många kommuner i Stockholms län upplever ett tvärstopp i befolkningsutvecklingen eller t. o. m. en tillbakagång. Följden

har blivit mängder av tomma bostadslägenheter och undergrävd kommunal ekonomi.

Centerpartiet varnade mycket tidigt för konsekvenserna av den utveckling som vi fick uppleva framför allt under 1960-talet. Längre var vi något av en ropandes röst i öknen. Varje kritiskt ord mot storstadsexpansionen beskrevs som storstadsfientlighet. Vad vi förordade var en lugn befolkningstillväxt som skulle ge tid och utrymme till en vettig miljöplanering. Vi ville ha en annorlunda planering av regionen, så att man lokaliserade bostäder, arbetsplatser, service och rekreationsmöjligheter nära varandra, men graden av förståelse för de här synpunkterna var som sagt mycket låg.

Nu kan vi konstatera ett mycket glädjande nytänkande. Genom de förändringar i befolkningsramarna som riksdagen beslöt vidta i höstas har vi markerat att vi inte tänker acceptera någon ny befolkningsexplosion i storstadsområdena. Det är ett mycket viktigt ställningstagande som har gjorts på den punkten.

Såsom också framgår av utskottsbetänkandet skall länsplaneringen inriktas på att skapa en mera balanserad arbetsmarknad i Stockholmsregionen, så att vi uppnår större närhet mellan bostäder och arbetsplatser. En annan viktig målsättning i länsplaneringen är att motverka den ensidighet i arbetsmarknaden som trots allt finns också i Stockholmsområdet på det sättet att det råder en allvarlig brist på industriarbetsplatser i förhållande till arbetsmarknadens totala storlek.

När det gäller fördelningen av arbetsplatser i ett område som Stockholmsregionen har staten ett särskilt ansvar. Staten är ju en mycket dominerande arbetsgivare i den här regionen. Jag och mina partikamrater från Stockholms län har aktualiserat denna fråga några gånger under gångna år, i motioner och interpellationer. Tidigare var det mycket svårt att få gehör från den gamla regeringen för kraven på att staten skulle ta sitt ansvar för arbetsmarknadens utseende i Stockholmsregionen. Även här kan man efter regeringsskiftet konstatera ett glädjande nytänkande. Som nämns i utskottsbetänkandet kommer det att tillsättas en arbetsgrupp med representanter för byggnadsstyrelsen, landstinget och länsstyrelsen som just skall arbeta med att få fram flera statliga arbetsplatser i de underförsörjda delarna av Stockholmsregionen. Det gäller då framför allt de södra förortskommunerna. Jag hoppas att det arbete, som har kommit i gång nu, skall ge snabba och effektiva resultat.

Men Stockholms län är inte bara ett storstadslän. Det finns också betydande glesbygdsområden i länet. Vi har Norrtälje kommun och vi har skärgården. Det är viktigt att man är medveten om att glesbygdproblemen inte behöver bli mindre därför att orten ligger i skuggan av ett storstadsområde. Detta är en realitet för de människor som bor i avlägsna delar av Roslagen eller ute på skärgårdsöarna. Stockholms arbetsmarknad och Stockholms serviceutbud ligger ändå alltför avlägset för att vara till någon glädje för dem. Däremot är kanske Stockholm en farlig konkurrent när det gäller lokaliseringen av nya arbetsplatser och serviceinrättningar

och kan på det sättet bidra till att ytterligare utarma de här bygderna.

Det är alltså viktigt att vi inte låter Stockholmsperspektivet få oss att vara blinda för de glesbygdsproblem som faktiskt finns i storstadens omedelbara närhet. Staten har betydande möjligheter att göra insatser i de här områdena, trots att de inte ligger i något stödområde; det framhålls också i utskottets betänkande. Dels kan vi göra allmänna regionalpolitiska insatser, dels har vi numera möjligheter till särskilda insatser i skär-
gårdsområdena. Det är väsentligt att staten utnyttjar de möjligheter som står till buds för att få en positiv utveckling av arbetsmarknaden också i de här glesbygdsområdena.

Herr talman! De problem som vi i dag upplever i Stockholmsregionen är i mycket stor utsträckning följden av en omflyttningspolitik som medvetet drevs av den gamla socialdemokratiska regeringen. Där har den alltså ett mycket stort och mycket konkret ansvar. Jag känner mig frestad att anknäta litet grand till herr Pettersson i Malmö, som stod här i talarstolen för en stund sedan. Han klagade över hur det såg ut på Skånebanken, och jag kan inte låta bli att göra reflexionen att det är kemiskt fritt från socialdemokrater på Stockholmsbanken just nu. De tycks ha försvunnit som – hur var det herr Pettersson sade? – vattbelagda kattor. Jag tycker nog att det skulle vara på sin plats för socialdemokraterna att visa ett större ansvarskännande för de problem som den tidigare politiken har skapat också i våra storstadsområden.

Statsmakterna har naturligtvis ett betydande ansvar för att försöka lösa de problem som finns. Det betänkande som vi har på bordet i dag innehåller en rad markeringar av arbetsmarknadsutskottet som visar att vi också är beredda att ta detta ansvar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr SEGERSTEDT (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av motionen 545, som lämnats av oss socialdemokratiska riksdagsledamöter från Medelpad. I motionen tar vi upp sysselsättningsläget i västra Medelpad och föreslår att ett industricentrum snarast kommer till stånd i Ånge.

Utskottet har i sitt betänkande redogjort för den prioritetsordning som enligt tidigare riksdagsbeslut gäller för industricentra. I den ordningsföljden ligger Ånge efter Ljusdal och Haparanda bland de nya centra som skall etableras.

De förhållanden som låg till grund för detta beslut med avseende på arbetsmarknadssituationen i västra Medelpad är typiska för Norrlands inland. Detta har vi nu fått ytterligare bestyrkt i och med att resultatet av folk- och bostadsräkningen 1975 finns tillgängligt. Det visar att andelen förvärvsarbete fortfarande är långt under riksgenomsnittet och framför allt att utvecklingen mot högre förvärvsintensitet, som har varit så markant i landet som helhet, inte gäller i våra inlandskommuner.

Utflyttningen fortsätter och bidrar, tillsammans med en ogynnsam ål-

dersfördelning med stora födelseunderskott, till att minska befolkningen för varje år. Detta inger naturligtvis stor oro. Det är mot den bakgrunden som vi knyter förväntningar till den sysselsättningsökning som ett industricentrum skulle ge.

I utskottsbetänkandet avstyrks vår motion, men om riksdagens tidigare beslut med en socialdemokratisk proposition som grund får ligga fast har vi en väl grundad förhoppning om att byggstart även i Ånge kan komma inom kort – särskilt som styrelsen för Stiftelsen Industricentra så sent som i går beslutade att gå in till regeringen med en anhållan om att få börja bygga första etappen i Ljusdal och andra etappen i Strömsund. Redan tidigare finns en ansökan inne om byggstart i Haparanda.

Herr talman! Vi har funnit utskottets skrivning på denna punkt positiv och har därför inte något särskilt yrkande.

Reservationen 5 vid utskottsbetänkandet tar upp förslag om utökad försöksverksamhet med sysselsättningsskapande åtgärder i glesbygd. Denna s. k. IKS-verksamhet har visat sig vara ett användbart medel till stöd för kommuner med stora problem. Motion 410, som ligger till grund för reservationen, tar upp målinriktade åtgärder som snarast bör komma till stånd inom sysselsättningsutredningens ram. Dessa är utomordentligt angelägna, och jag vill därför yrka bifall till reservationen 5.

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! I anslutning till arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:23 behandlas motion nr 1262, som vi socialdemokrater från Värmland lagt fram.

Vi motionärer har på ett mycket ingående sätt pekat på de sysselsättnings- och näringspolitiska problem som f. n. föreligger i vårt län.

Men vi har också pekat på de farhågor som vi hyser för Värmlands framtid om inte kraftfulla åtgärder från samhällets sida omgående sätts i verket.

Arbetsmarknadsutskottet har i sitt yttrande över vår motion delvis bekräftat problemen i Värmland. Men utöver vad utskottet har anfört i det avsnitt där utvecklingen i länet beskrivs menar vi att ytterligare fakta borde ha redovisats.

Herr Gustafsson i Säffle har här i tidigare inlägg berört en del av de frågor om bl. a. befolkningsutvecklingen i Värmland som jag tänkt att ta upp. Jag avstår därför från detta, eftersom slutsatserna är desamma.

Herr Gustafsson berörde också vår motion 1262 och sade att han i princip ställde sig bakom våra yrkanden. Det går ju an att säga det här i kammaren, men det skulle herr Gustafsson i Säffle lika gärna ha kunnat säga i utskottet. Där skulle ju hans inställning eventuellt ha kunnat påverka behandlingen av vår motion.

Det är riktigt, som herr Gustafsson i Säffle sagt, att den första hälften av 1970-talet medförde en viss positiv utveckling för Värmland i flera avseenden. Vi gottskriver detta den tidigare socialdemokratiska regeringens politik.

F. n. har vårt län en registrerad arbetslöshet som hör till de högsta i landet. – Vi har en fortsatt avtappning i åldersklassen 15–24 år trots totalt inflyttningsöverskott. – Vi har en yrkesverksamhet för kvinnor som i vissa kommuner är bland de lägsta i landet.

Industrisysselsättningen har enligt AKU minskat med drygt 2 000 sysselsatta under 1976, och första kvartalet 1977 har den fallit betydligt under föregående års nivå.

En fortsatt förskjutning av befolkningens åldersstruktur mot högre åldrar har skett under 1970-talet. I flera av länets kommuner svarar åldersgruppen 65 år och äldre för över 20 % av den totala befolkningen och för länet totalt uppgick andelen till 17,7 %. Motsvarande tal för riket var 15 %.

Förändringarna i befolkningens åldersstruktur skapar förskjutningar i servicebehoven. Det ökande antalet åldringar leder t. ex. till en allt större efterfrågan på pensionärsservice, åldringsvård, långtidsvård och annan hälso- och sjukvård. Kostnaderna för denna verksamhet stiger dramatiskt.

Det finansiella läget för kommuner och landsting i Värmlands län försvårar ett fullföljande av den nödvändiga offentliga servicen för att täcka de stora behov som finns.

Totalt har Värmland haft en nettoinflyttning under 1970-talet. Men i åldersgrupperna 15–24 år har situationen varit en helt annan, och nettoutflyttningen har för dessa åldersgrupper varit drygt 350 personer per år. Detta är en konsekvens av de stora sysselsättningsproblem som råder för ungdomen i Värmland.

Industristrukturen i Värmland domineras av konjunkturkänsliga och kapitalintensiva industrier. Sysselsättningen inom dessa har stangerat, och f. n. pågår en rationaliseringsvåg som särskilt hårt drabbar bruksorterna. Det bör också uppmärksammas att en rad företag inom andra branscher har sin produktion inriktad mot de inom Värmland dominerande basnäringarna eller i problembanscher utom länet, som t. ex. varvsindustrin. Situationen för en rad företag som tillkommit i norra Värmland med hjälp av lokaliseringpolitiska insatser är i dagsläget bekymmersam och kräver skärpt uppmärksamhet på såväl regional som central nivå. Gunnar Olsson i Edane kommer senare att speciellt beröra dessa frågor.

Utöver det här nämnda tillkommer att inslaget av mindre och medelstora företag är litet i länet som helhet.

Herr talman! Allt detta är några av delorsakerna till att antalet arbetslösa i Värmland sedan slutet av 1960-talet varit stort i förhållande till antalet lediga platser. Inte ens under högkonjunkturerna har antalet lediga platser överstigit antalet arbetslösa, och arbetsmarknadssituationen är också regelbundet klart sämre än i många delar av landet i övrigt.

Av befolkningsstatistiken för Värmland för den senaste perioden framgår att vi fått ett nytt inslag av utflyttning, nämligen att utflyttning nu också är märkbar på ett flertal industriorter. Anledningen till att människor nu även flyttar från industriorterna och ut från länet torde ligga i att många oroas av de propåer om nedskärningar i sysselsättningen

som bl. a. förutsattes i de nyligen publicerade utredningarna för stålindustrin. Alla som något så när har följt innehållet i dessa utredningar vet att Värmland är ett av de län som kan komma att drabbas hårdast vid en kommande strukturförändring inom stålbranschen. Jag förutsätter att stålutredningarnas slutsatser skall tas på allvar. Gör man det, så står det fullt klart att värmländska orter som Storfors, Björneborg, Hagfors och Munkfors kan komma att få väldiga sysselsättningsproblem. För de orter som jag här nämnt och för länet i övrigt är det alldeles nödvändigt att få veta vilka åtgärder som samhället ämnar tillgripa om utredningshypoteserna blir verklighet.

När vi nu skall besluta i frågor som berör regionalpolitiken så bör det beaktas att stålkrisen har uppstått och accentuerats efter det att Länsplanering 74 var ute på remiss i kommuner och organisationer. Dessa planerade och förmodade sina krav efter de då rådande förhållandena. Nu när krisen är ett faktum fordras det därför speciella, kraftfulla insatser om man i Värmland och berörda kommuner skall kunna utveckla sin framtid från det basunderlag som förelåg när Länsplanering 74 behandlades.

Här, herr talman, skulle det ha varit en välsignelse om vi haft tillgång till en strukturfond av det slag som vi socialdemokrater lagt fram förslag om. Värmland är egentligen ett paradexempel när det gäller behovet av en strukturfond. Denna skulle ju ha kunnat sättas in även inom andra branscher än stålindustrin, exempelvis inom skogsindustrin, där vissa orter i Värmland kan räkna med kommande problem.

Jag vill nämna en av de aktuella orterna för skogsindustrins del, och det är Deje, som ligger några mil norr om Karlstad. Där krävs stora investeringar för att man skall kunna leva vidare. Där krävs kanske att man kommer in på ett annat produktionssortiment. Men detta kan säkerligen inte Uddeholm, som äger företaget i Deje, klara själv, därför att Uddeholm har inga ekonomiska resurser till det. Det är staten som måste ställa upp om Deje skall klara sig. Det hade man kunnat göra om man haft en strukturfond av det slag som vi föreslagit i motionen 1262.

F. n. pågår överläggningar mellan en grupp inom Uddeholm och representanter för andra företag inom samma bransch. Kanske kommer man fram till behov av sammanslagning med något annat företag. Men även detta kräver i så fall pengar som någon måste ställa upp med. Då hade det varit bra med en strukturfond.

Herr talman! Det är inte första gången som vi i Värmland har blivit utsatta för strukturförändringar inom skogsindustrin. Här har jag en bild – som jag visar på TV-skärmen – av vilken framgår att industridöden inom massa- och pappersindustrin i Värmland blivit omfattande. Vi ligger vad gäller antalet nedläggningar inte efter andra mer välkända områden i landet inom denna industrisektor.

Jag nämnde att det pågår överläggningar om Deje. Men det är tyvärr överläggningar inom en delegation som inte kommun och anställda får

komma in i. Andra avgör deras framtid. I reservationen 3 i det nu aktuella utskottsbetänkandet aktualiseras behovet av kommunal representation i företag som får lokaliseringstöd. Funnes detta fastställt i lag skulle den nu aktuella kommunen inte behöva bli ställd åt sidan i en angelägenhet där den är i stort behov av insyn.

De problem som vi har tagit upp i motionen 1262 har inte speciellt starkt understrukits av utskottsmajoriteten. Vi tycker att detta är tråkigt. Vi vill inte men vi måste nog tolka detta som om man trots att vi helt oberättigat skulle ha försökt aktualisera just våra sysselsättningsproblem framför andras. Jag kan försäkra dem som eventuellt tror att vi i oberättigad självhävdelse skulle ha försökt att aktualisera värmlandsproblemen att vår motion inte är avsedd som något spel för galleriet. Vår ambition är inte att försvara någon översysselsättning. Nej, den sträcker sig kanske inte längre, vad det gäller vissa orter, än att åtminstone en i familjen skall ha tillgång till ett jobb.

Utskottet skriver vad gäller värmlandsmotionen att vi skall förlita oss till de riktlinjer för fullföljandet av Länsplanering 74 som regeringen skulle väntas ge under nästkommande år.

Herr talman! I går meddelade industriminister Åsling här i kammaren att propositionen om åtgärder i anledning av Länsplanering 74 kommer att bli försenad och kommer att läggas fram först 1979. Man kan alltså inte förvänta sig att något förslag om åtgärder för regionalpolitiken enligt Länsplanering 74 kan sättas i sjön förrän 1980.

Detta är ett svek av regeringen. Detta hade regeringen kunnat tala om innan utskottet behandlade de frågor som redovisas i det nu föreliggande betänkandet. Här har alltså utskottet behandlat vår motion utifrån felaktiga förutsättningar. Nu framstår det verkligen som absolut nödvändigt att uppfylla kraven i vår motion om att regeringen bör redovisa hur den tänker förverkliga de regionalpolitiska målen för Värmland.

Vore det inte för att jag inser att det är hopplöst skulle jag ha yrkat bifall till vår motion. Vi kan inte vara och är inte nöjda med det sätt på vilket vår motion behandlas. Och jag tror att detta måste gälla även för flera andra län med liknande motioner.

Jag skulle vilja veta av utskottsordföranden eller den som företräder utskottsmajoriteten här i kammaren i dag: Visste ni, när utskottet behandlade vår motion, att riktlinjerna för regionalpolitiken skulle bli försenade? Varför framfördes det i så fall inte till utskottet? Nu blir allt försenat. Vi får räkna med att det dröjer tre år innan i Länsplanering 74 krävda åtgärder sätts i verk. I Värmland har vi inte möjlighet att vänta på detta. Vi måste ha snara åtgärder om vi skall kunna klara bara den nu akuta situationen.

Den största delen av de åtgärdsförslag som redovisas i nu föreliggande betänkande för uppföljning av Länsplanering 74 kräver centrala ställningstaganden. För att centrala, regionala och kommunala organ inte skall behöva verka i ovisshet om vilka regler som skall gälla för att

åtgärdsarbetet inte skall fördröjas ytterligare, är det nödvändigt att regeringen redovisar sina ställningstaganden för riksdagen i anledning av den nu uppkomna situationen.

Vi har i motionen 1262 aktualiserat en rad åtgärder som nödvändiga för Värmlands del. Jag skall inte upprepa dem men ändå visa på några av dem.

Vi vill bl. a. att de intentioner som låg till grund för besluten om en omlokalisering av central förvaltning förs vidare och att härvid beslut fattas om en omlokalisering till Filipstad av försvarets bok- och blankettförråd. Vidare föreslår vi att Värmlands län prioriteras när det gäller lokalisering av kommande industriella utvecklingscentra. Detta skulle kunna förbättra situationen något i bl. a. de östra och norra delarna av länet.

Dessutom vill vi starkt understryka att det är nödvändigt att samhället skaffar sig ett starkare inflytande på användningen av landets skogstillgångar.

För Bergslagens del har vi framhållit nödvändigheten av en ökad prospektering och kartering av länets naturtillgångar. Detta skulle kunna leda till en ökning av sysselsättningen inom den del av Värmlands näringsliv som är inriktad på brytning och förädling av länets malmtillgångar.

Herr talman! Jag har här försökt att understryka det angelägna i motion nr 1262. Jag har tidigare sagt att jag finner det utsiktslöst att i nuvarande majoritetsläge yrka bifall till motionen. Men jag vill avsluta med att yrka bifall till reservationerna 1-6 och i övrigt till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde fru Nilsson i Sunne samt herrar Olsson i Edane, Persson i Karlstad, Aspling och Mossberg (samtliga s).

Fru HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag vill passa på att säga några ord med anledning av motion 1976/77:161, som jag väckt under den allmänna motionstiden och där yrkandet är att Blekinge län temporärt skall betraktas som stöd-område.

Blekinge läns utsatta läge när det gäller sysselsättningen är väl känt genom massmedia och även genom frågor och interpellationer i denna kammare.

Länet har en i förhållande till landet i övrigt mindre väl differentierad näringsstruktur. Fortfarande har vi många krisdrabbade industrier – jag behöver bara nämnda Uddcomb, Gränges Offshore, varvet osv. Orsaken till det besvärliga sysselsättningsläget är främst konjunkturnedgången inom metall- och verkstadsindustrin.

Även om det akuta hotet om nedläggning av L M Ericssons enhet i Olofström har undanröjts på grund av den tidigare lagda statliga beställningen till televerket och övriga, onekligen stora insatser från regeringens sida, är läget i länet fortfarande mycket labilt.

Jag skulle vilja tillägga att det är av största vikt att man ser positivt på de stora insatser som regeringen har gjort i Olofström. Regeringen har i varje fall temporärt räddat sysselsättningen genom insatserna på L M Ericsson och genom det stora utbildningsbidraget till Volvo, där många arbetstillfällen försvunnit under de senaste åren. Det räcker inte att tala hånfullt om att statsrådet Ahlmark tycker att det är bra och riktigt att önska lycka till i Olofström. Oppositionen måste också se till det konstruktiva som har gjorts.

För att vi skall få en bättre strukturerad arbetsmarknad i länet erfordras stora insatser i nyetablerings- och lokaliseringssöd. Dessa åtgärder är helt nödvändiga om vi skall få en för Blekinge län gynnsam utveckling.

Länet har en sned åldersstruktur med stor utflyttning av ungdom i åldrarna 20–29 år. Detta beror till stor del på avsaknaden av eftergymnasial utbildning. En högskoleutbildningslinje med yrkesteknisk högskola startas hösten 1977 i Karlskrona, men det är en mycket blygsam högskoleutbildning, och vi hoppas att den skall följas av en snar utbyggnad.

Blekinge har också en lägre andel yrkesarbetande kvinnor än riket i övrigt, och löneläget för de industrianställda understiger också riksgenomsnittet.

Utskottet har i sin skrivning hänvisat till sysselsättningsutredningen och säger att man vill avvakta dess arbete innan man tar ställning till de frågor som har väckts i min motion. Men utskottet säger också att förslaget i propositionen 1976/77:95 innebär en möjlighet att inrätta tillfälliga stödområden, och det förslaget har tillstyrkts i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:26. Detta kan kanske tas som ett halvt bifall till motionen även om utskottet anser att motionen ej bör föranleda någon riksdagens åtgärd – en skrivning som man väl i denna kammare får betrakta som positiv.

Insatser har redan gjorts i länet i form av utbildningsbidrag, lokaliseringsbidrag och övriga förstärkningar av beredskapsarbete samt åtgärder mot ungdomsarbetslösheten, och vi hoppas i Blekinge på en uppföljning och på insatser under en lång tid framåt.

Med stöd av arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:26 bör Blekinge kunna få del av lokaliserings- och nyetableringssöd samt övriga regionalpolitiska åtgärder genom att tillfälligt bli betraktat som stödområde.

Med detta, herr talman, vill jag understryka att vad som yrkats i min motion till en del är tillgodosett genom utskottets skrivning och har utöver detta inte något annat att anföra än att jag hoppas att vårt vackra län, som inte är mer än tio mil långt och fyra mil brett men som är en mycket vacker del av vårt land, där bokarna just har slagit ut, skall få en mer differentierad arbetsmarknad så att människorna får möjlighet att bo kvar där.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! I det betänkande som vi nu behandlar finns bland floran av motioner också motionen 1976/77:1262 av herr Aspling m. fl., den s. k. Värmlandsmotionen.

Min partivän Sune Johansson har i sitt inlägg nyss knutit an till motionen och tecknat en bild av situationen i Värmland, framför allt på stålsidan. Jag skall därför begränsa mig till de problem som är förknippade med skogshanteringen och det hot som vilar över framför allt sågverksindustrin som en följd av den rådande knappheten på skogsråvara. Jag gör det i vetskap om att fortsatta nedläggningar av mindre, omoderna sågverk väntas och att produktionen mer och mer kommer att koncentreras till de stora sågverken.

Jag kommer också att något beröra den förväntade negativa utvecklingen för träfiberskivindustrin, där dagens överkapacitet redan innebär akuta problem på en del håll. Jag skall senare återkomma till de problemen.

De enskilda sågverken utgör en ovärderlig tillgång i ett skogslän som Värmland. De förädlade trävarorna vid våra värmländska sågverk representerar ett värde på 250 milj. kr. 80 % går på export och ger därmed ett värdefullt tillskott till landets bytesbalans.

De enskilda sågverken har sällan tillgång till egen råvara. Medlemsföretagen i Värmlands Sågverksförening köper upp omkring 4,5 miljoner timmerstockar om året och därför upplevs i dag bristen på råvara som ett synnerligen allvarligt problem.

I dag står det helt klart att varken skogsindustrin eller sågverken kan köra med full kapacitet under de närmaste åren. Allt talar för att förbrukningsnivån måste ligga kvar på dagens nivå, och följaktligen föreligger det en uppenbar risk för minskad kapacitet. Här är det otvivelaktigt sågverken som i första hand kommer i kläm.

Risken är så akut att många sågar som är av avgörande betydelse i glesbygden drabbas i första hand. Sågverk som för endast kort tid sedan etablerades med hjälp av statligt lokaliseringsstöd hotas av driftstopp om inte råvaruförsörjningen kan tryggas.

Klart är att landets virkesbalans inte medger något ökat uttag ur våra skogar. Inom ramen för nuvarande virkesuttag ryms därför ingen ny etablering av ytterligare sågverk eller övriga skogsindustrier.

Det måste betecknas som synnerligen angeläget att garantera råvara för sågverk som har avgörande betydelse för sysselsättningen på sin ort och i sin bygd.

I mitt län har vi 22 s. k. köpsågverk – dvs. sågverk som måste köpa sin råvara från annat håll. Dessa sågverk som i dag sysselsätter omkring 1 000 personer utgör livsnerven för många värmländska orter. På platser som Sysseleback, Ekshärad, Högboda, Köla, Sälboda och Edane lever en betydande del av befolkningen av sågverksnäringen.

Målet måste, som jag ser det, vara en kontrollerad virkesfördelning för att i framtiden kunna garantera virkesförsörjning, inte minst med

hänsyn tagen till den regionalpolitiska betydelse som sågverksindustrin har. Framtiden får väl utvisa om det skall ske via ett mindre antal s. k. virkespooler, eller om vi kan nöja oss med regionvisa kvoter som kan fördelas till sådana sågverk som är av avgörande betydelse för sysselsättningen i sitt område. Vi kan inte fortsätta att leva med det förhållande vi nu har, att det inte finns någon möjlighet för samhället att påverka uttag, pris eller fördelning av råvaran, vare sig mellan branscher eller geografiskt. Sågverket är på många orter i skogsbygderna den enda basindustrin kring vilken hela samhällen är uppbyggda.

Herr talman! Jag har här velat peka på den bekymmersamma situation som vi har, och i ännu högre grad kommer att få, när det gäller att vidmakthålla ett uthålligt skogsbruk där sågverksnäringen ingår som en väsentlig bit. Vi har att förvänta oss en fortsatt rationalisering i skogen. Vid en skogskonferens, som den här veckan hölls i Torsby, framkom med all tydlighet hur de stora skogsbolagen ämnar fortsätta sina rationaliseringssträvanden, såväl på avverkningssidan som på skogsvårdssidan. Vänerskog, som hittills bara har ca 30 % av sina avverkningar mekaniserade, signalerar nya mekaniseringsåtgärder. Samma tongångar hördes från de båda skogsjättarna Uddeholm och Billerud.

I dag finns det omkring 10 000 värmlänningar som frågar efter arbete. Av de omkring 1 500 lediga platser som är redovisade finns på sin höjd ett tjugotal i skogsbruket. Skogslän och glesbygd är synonyma begrepp. Bara från Torsby kommun, som är länets nordligaste, har omkring 5 000 invånare tvingats flytta. I dag finns inga överhettade regioner någonstans i landet, varifrån ersättningsindustrier kan vaskas fram. Följaktligen kommer en fortsatt rationalisering av skogsbruket och ett nej till fortsatt kapacitetsökning att bidra till att skogslän som Värmland får vidkännas ytterligare krympning av invånarantalet.

De här problemen, som i så hög grad berör mitt hemlän, har aktualiserats dels i den sysselsättningsmotion av herr Aspling m. fl. som Sune Johansson i sitt anförande hänvisade till, dels i många andra sammanhang vid konferenser o. d. i vårt hemlän. Sedan denna motion, som vi kallar Värmlandsmotionen, signerades har Värmland drabbats av flera illavarslande besked. En del av dessa har Sune Johansson berört, och jag skall sålunda inskränka mig till det senaste som har inträffat, nämligen det konkurshot som vilar över spånplattfabriken i Norra Ny – ett lokaliseringsföretag som tillkom för att ge sysselsättning i norra Klarälvsdalen. Här är det fråga om en akut krissituation där ett hundratal arbetstillfällen är i fara.

Oron i den norra länsdelen har stigit kraftigt de sista dagarna, och här skulle jag gärna velat veta vad regeringen tänker göra för att klara det krisläge som har uppstått vid spånplattfabriken i Norra Ny. Tyvärr är ingen representant för regeringen inne i kammaren nu. Vi börjar bli vana vid att berörda statsråd lyser med sin frånvaro när frågor som rör deras fögderi är föremål för behandling. Detta tycker jag är nonchalant, och jag beklagar det. Jag erinrar mig hur vår förre arbetsmarknadsmi-

nister, Ingemund Bengtsson, alltid följde arbetsmarknadsdebatterna från sin statsrådsbänk och ofta gick in i debatten.

Vi har som sagt ett krisläge i norra Värmland, inte minst beroende på vad som håller på att hända vid spånplattfabriken i Norra Ny. Och där kan vi inte invänta vad utskottet sätter sin tilltro till, nämligen att regeringen nästa år skall lägga fram förslag som grundar sig på resultaten av sysselsättningsutredningens arbete. Efter vad som framkommit i debatten här i dag kan man väl säga att det är uteslutet att vi under 1978 får några regeringsförslag baserade på vad sysselsättningsutredningen har kommit fram till. Detta beklagar jag livligt, och jag skulle gärna vilja fråga en regeringsrepresentant – om det hade funnits någon sådan närvarande i kammaren – vad man i regeringen tänker göra under 1978. Vi i Värmland kan inte vänta längre på åtgärder.

I fallet Norra Ny är det kort sagt så, att om företaget måste läggas ner innebär detta en katastrof i den landsändan, vilket också LO-sektionen i norra Värmland har framhållit i ett telegram, avsänt till statsminister Fälldin.

Herr talman! Jag har inget yrkande men vill kraftigt understryka behovet av åtgärder för att lösa både nu föreliggande och väntade strukturproblem i vårt hårt prövade län.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Det utskottsbetänkande som vi nu behandlar tar bl. a. upp frågan om regionalpolitiska insatser i södra Älvsborgs län. Detta sker mot bakgrund av ett par motioner, av vilka en har väckts av Elver Jonsson i Alingsås och mig.

De regionalpolitiska problemen i södra Älvsborg hör ihop med regionens ensidiga näringsliv: en helt dominerande tekoindustri. Denna ensidighet skapade även under tider med god sysselsättning i tekobranschen svårigheter att behålla den ungdom som växte upp och utbildades i Sjuhäradsbygden. En betydande del av varje färdigutbildad årskull sökte sig bort från regionen för att kunna tillfredsställa sina yrkesvalsönskningar i andra regioner med mer varierat näringsliv, och tekoföretagen i Boråsbygden löste sina rekryteringsproblem med en stor invandring, huvudsakligen från Finland.

Från slutet av 1960-talet är det inte bara ensidigheten i näringslivet som är Sjuhäradsbygdens problem. Den starkt ökande nedgången av arbetstillfällen inom tekoindustrin försvagar i rask takt områdets totala sysselsättning och urholkar därigenom skatte- och serviceunderlaget i Sjuhäradsbygdens kommuner. För de enskilda människorna blir otryggheten på arbetsplatsen en ständig följeslagare.

Genom att invandringen minskade och många invandrare återvände till sina hemländer blev det inga katastrofsiffror för antalet arbetslösa, när tekoindustrin successivt minskade. Och när det inte finns stora arbetslöshetssiffror att hänvisa till tycks det vara svårt att få regering och centrala myndigheter i Stockholm att lyssna. Att omkring 1 000 tekojobb

försvunnit varje år i Borås kommun sedan 1970 väcker av någon anledning inte alls samma uppscende som när andra orter riskerar att mista kanske bara tiondelen så många jobb. Detta förhållande är en av orsakerna till att vi motionärer begär att riksdag och regering nu verkligen skall uppmärksamma Boråsregionens problem.

Jag är medveten om att riksdagen senare under detta riksmöte skall diskutera tekobranschens problem och förhoppningsvis då också besluta om åtgärder som syftar till att bromsa den starka minskningen av tekoarbetstillfällena samt försöka lägga en fastare grund för de delar av tekoindustrin som bedöms ha hyggliga framtidsutsikter. Men ingen tror att dessa åtgärder skall kunna förhindra en ytterligare nedgång av sysselsättningen i Sjuhäradsbygden. Det är detta förhållande som gör det så angeläget att omgående försöka skapa nya arbetstillfällena som ersättning för de förlorade.

Utskottet har en omfattande och positiv skrivning om problemen i Boråsområdet, och man deklarerar välgörande klart att regeringen och berörda myndigheter måste ge hög prioritet åt regionalpolitiska insatser för att upprätthålla sysselsättningen i södra delen av Älvsborgs län.

Det finns också anledning för oss motionärer att notera det av utskottet refererade uttalandet av industriminister Åstling från den 22 april, att såväl arbetsmarknadspolitiska som regionalpolitiska åtgärder kommer att ställas till förfogande för att skapa nya arbetstillfällena åt dem som varslats av Algots AB i bl. a. Borås. Och jag utgår ifrån att man är beredd till samma medverkan till nytt arbete för dem som friställs från andra tekoföretag i Sjuhäradsbygden.

Låt mig bara tillägga att det är nödvändigt att åtgärderna för att skapa nya jobb sker snabbt. I Borås upplevde vi hur Algots, i samband med att Algots Nord startade, på ett år reducerade sin personal i Borås med bortåt tusentalet personer. Men att nylokalisera och utveckla nya verksamheter med motsvarande antal sysselsättningstillfällena tar oftast många år. När man har detta förhållande klart för sig vill man inte nöja sig med ord, utan man vill se handling, helst omgående. Och då behövs hela den regionalpolitiska arsenalen av åtgärder.

Vi motionärer, som efterlyst detta batteri av åtgärder, konstaterar med viss tillfredsställelse att riksdagen i år vid behandlingen av arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:26 godkände ett uttalande i regeringens proposition 1976/77:95 om temporär utvidgning av stödområdet och att lokaliseringstöd för investeringar bör kunna lämnas även i form av bidrag inom de orter där tillfälligt sysselsättningsstöd kommer till användning.

Utskottet säger i anslutning till detta på s. 24: "Det tidigare nämnda regeringsförslaget om temporära stödområden kan också bli av direkt betydelse för den aktuella regionen." Jag utgår ifrån att detta uttalande innebär att även frågan om lokaliseringsbidrag kan prövas inom Boråsområdet.

Därmed synes yrkandet i motionen 1265 i huvudsak ha tillgodosetts,

och jag kan därför nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan. Men i Sjuhäradsbygden väntar vi nu på att de goda intentionerna i utskottsskrivning, riksdagsbeslut och regeringsuttalanden omsätts i praktisk handling.

Herr ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! I motionen 1261 har jag yrkat på att riksdagen måtte besluta att hos regeringen begära att sysselsättningsutredningen ges tilläggsdirektiv att särskilt bedöma och framlägga förslag till sysselsättningsfrämjande åtgärder i de områden som tillhör de s. k. obrutna kusterna, där miljöstörande industri inte får lokaliseras.

Enligt min mening är det angeläget att centrala beslut, som ålägger vissa kommuner att i riksintressets namn planera för det rörliga och sociala fritidslivet och därmed också berövar dem möjligheten att lokalisera miljöstörande industri, måste kombineras med ett omfattande centralt stöd för att kommunerna skall kunna klara fullföljandet av den fysiska riksplanens intentioner.

I propositionen 1972:111 sägs också att områden som motverkas i fråga om industriell utveckling på grund av riksdagsbeslutet skall ha möjligheter att bli kompenserade i den allmänna sysselsättningsplaneringen.

Herr talman! I utskottets betänkande 1976/77:23 föreslås inte bifall till motionen 1261, men utskottets skrivning är sådan att den i princip motsvarar ett förslag om bifall till motionen.

Utskottet skriver nämligen:

”Enligt utskottets uppfattning är förhållanden av det slag som tas upp i motionen en faktor som skall vägas in vid prövning av regionalpolitiska stödåtgärder. Utskottet räknar med att frågan kommer att behandlas inom ramen för sysselsättningsutredningens arbete med de regionalpolitiska medlen, och motionen synes därför inte behöva föranleda någon riksdagens åtgärd.”

Den skrivningen gör att jag inte finner någon anledning att yrka bifall till motionen 1261. Jag delar utskottets uppfattning och påräknar aktiva insatser från bl. a. sysselsättningsutredningen för att man skall kunna få ett riktigt underlag för insatser i de områden som jag angett i motionen 1261.

Till slut, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1–6 samt reservationen 8.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande behandlas även en motion som jag väckt tillsammans med mina partivänner på Göteborgsbänken.

I vår motion pekar vi på de stora sysselsättningsproblem och näringspolitiska problem som föreligger i Göteborgsregionen, dels som en följd av varvsindustrins svårigheter, dels som en följd av den ensidiga sammansättning som kännetecknar Göteborgsområdets industri- och närings-

struktur. Under 1950-talet och första hälften av 1960-talet kännetecknades storstadsregionerna av en kraftig tillväxt- och sysselsättningsexpansion, och man kunde då med visst fog tala om en överhettad situation på arbetsmarknaden i dessa områden. Från andra hälften av 1960-talet har denna expansion vänt, och 1970-talet har för Göteborgs del kännetecknats av en minskning av sysselsättningsmöjligheterna inom industrisektorn, vilket har lett till kraftiga befolkningsminskningar på uppemot 10 000 människor per år. Med andra ord, befolkningsminskningen har för Göteborgs del varje år motsvarat normalstorleken för en svensk kommun.

Framtidsbilden ser dystert ut för regionens del. Under de tre fyra närmaste åren räknar man med en minskning av antalet industriarbetsplatser i Göteborgsområdet på bortemot 15 000, och möjligheterna att ersätta dessa jobb med arbetsuppgifter inom t. ex. den kommunala sektorn, där behoven inom sjukvård, äldreomsorg och barnomsorg är stora, är med hänsyn till kommunernas ekonomiska situation inte särskilt stora.

Det är mot denna bakgrund vi har väckt vår motion i vilken vi har krävt att speciella näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder vidtas i Göteborgsområdet för att man skall kunna upprätthålla sysselsättningen inom industri- och sjöfartssektorn samt inom statlig förvaltning och affärsverksamhet.

Det enskilda näringslivet sysselsätter ca 70 % av de yrkesarbetande i Göteborgsområdet, medan kommuner och landsting ger arbete åt 20 % och staten åt 10 %. Speciellt utmärkande är det stora industriella inslaget i näringslivet. Industrin dominerar i sin tur av ett fåtal branscher och företag. Verkstadsindustrin svarar t. ex. för drygt 60 % av hela industrisysselsättningen, och Volvo, SKF och varven ger ensamma arbete åt ca 40 % av alla industrisysselsatta i regionen. Näringslivets koncentration till några enstaka branscher och stora företag gör regionen ytterst känslig för strukturförändringar. De tunga inslagen i näringslivet är också starkt beroende av prisbildningen på energi och av energikonsumtionens utveckling.

Den tunga industrins dominans och servicesektorns och den offentliga sektorns relativt lilla omfattning har lett till att förvärvsintensiteten är låg för kvinnor, speciellt för de gifta kvinnorna. En förändrad näringslivssammansättning är därför ett villkor för att dels minska regionens känslighet för strukturförändringar, dels möjliggöra bättre sysselsättningsmöjligheter för kvinnor.

Vid behandlingen av vår motion har arbetsmarknadsutskottet på alla punkter verifierat våra uppgifter i motionen och uttalar, att betydande insatser från samhällets sida är nödvändiga för att sysselsättningen skall kunna hävdas i Göteborgsområdet, inte minst med tanke på neddragningen inom varvsindustrin. Utskottet hänvisar till att industriministern i varvspropositionen aviserat att han tillsammans med arbetsmarknadsministern skall tillsätta en särskild delegation, som får ta itu med sysselsättningsproblemen i Göteborgsområdet. Vi hälsar naturligtvis tillsät-

tandet av en sådan delegation med tillfredsställelse, om delegationen verkligen får till uppgift att skapa nya arbetstillfällen för att ersätta de bortemot 15 000 jobb som beräknas försvinna fram till 1980.

Viktigt är också att den delegation som inom kort kommer att tillsättas får en sådan sammansättning att de fackliga representanterna och företrädare för Göteborgs kommun har ett avgörande inflytande. Minst lika viktigt är att regeringen ställer erforderliga resurser till delegationens förfogande när det gäller att skapa dessa nya jobb.

Herr talman! Det är kanske på den sista punkten man är orolig. Under flera år har de borgerliga representanterna här i riksdagen, speciellt centerpartiets företrädare, inte visat någon som helst förståelse för storstadsregionernas sysselsättningsproblem. Vid ett flertal tillfällen har herr Stridsman, som ju är centerpartiets främste talesman i regionalpolitiska frågor, dokumenterat denna inställning i kammardebatterna. Industriminister Åsling uttalade så sent som i oktober månad i Dagens Nyheter att Göteborg är ett expansivt område, och i en interpellationsdebatt den 16 november sade industriministern till mig att "Göteborg har ett rikt fassetterat näringsliv, som har större möjligheter att klara omställningsproblemen än näringslivet på praktiskt taget vilka orter som helst i Sverige i övrigt".

Uppgifterna i vår motion och arbetsmarknadsutskottets skrivning i föreliggande betänkande visar ju tydligt och klart, att industriministerns uttalanden i höstas är totalt missvisande, för att inte säga felaktiga. Hans beslut att nu tillkalla en speciell delegation för att klara sysselsättningsproblemen i vår region tolkar jag så att industriministern blivit övertygad om att hans tidigare uppfattning varit felaktig. Det är min förhoppning att regeringen tar konsekvenserna av denna något nyvaknade inställning inom borgerligheten och ser till att klara sysselsättningsproblemen i Göteborgsområdet. I det här fallet kan man inte tillämpa någon s. k. Åslingdoktrin, som skulle innebära att företagen själva får klara problemen. Här måste en massiv insats göras från samhället, om man skall klara ungdomssysselsättningen, öka möjligheterna för kvinnorna att få jobb och skapa nya industriarbetsplatser för friställda varvsarbetare. Här räcker det inte med ett "lycka till" från arbetsmarknadsministern.

Jag tolkar emellertid, herr talman, arbetsmarknadsutskottets skrivning som en klar beställning till regeringen att den delegation som skall tillsättas får erforderliga samhällsresurser för att upprätthålla sysselsättningen inom industri- och sjöfartssektorn samt inom statlig förvaltning och affärsverksamhet, som vi socialdemokrater från Göteborg krävt i vår motion.

Jag kommer därför inte att ställa något speciellt yrkande. Jag har uppfattat utskottets skrivning så att riksdagen genom sitt uttalande helt ställer sig bakom de krav som vi socialdemokrater fört fram i vår motion.

Jag yrkar, herr talman, bifall till de socialdemokratiska reservationer som är fogade vid utskottets betänkande och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr WICTORSSON (s):

Herr talman! Av förklarliga skäl brukar den årliga debatten i riksdagen om regionalpolitiken kallas för hembygdens dag. Detta kan vara en av förklaringarna till att problemen i Stockholmsregionen brukar spela en underordnad roll i debatten. Många av oss som bor i denna region upplever sig ha sina respektive hembygder på andra håll i landet eller i andra länder, men självfallet är Stockholms län hembygden även för oss.

Indirekt spelar vi en viktig roll, eftersom det är Stockholmsregionens och andra storstadsregioners ekonomiska styrka som i betydande utsträckning gjort det möjligt att med stora statliga ekonomiska insatser driva en omfattande regionalpolitik i andra delar av landet. Regionen har samtidigt tillhandahållit många arbetsplatser som erbjudit jobb åt de människor runt om i landet som varit arbetslösa i sina hemkommuner men som kunnat flytta till den här regionen. I det sammanhanget bör också noteras att det statliga skatteutjämnningssystemet i kommunerna i stor utsträckning finansieras av skattebetalarna i Stockholmsregionen.

Stockholmsregionens ekonomiska styrka och växtkraft har ingett många den föreställningen, att regionen är en outsinlig källa att ösa ur. Man har ansett att regionen tål att arbetsplatserna flyttas och att skattebetalarna orkar bära allt större bördor, även för andra landsdelar.

Vi vet emellertid att så inte är fallet. Vi hoppas att ännu fler skall bli på det klara med det förhållandet.

Stagnationen under senare år i vårt lands ekonomiska utveckling sammanfaller med en stagnation i storstadsregionerna och då inte minst i Stockholmsregionen. Som framhålls i reservationen 6 till arbetsmarknadsutskottets betänkande har detta upplevts särskilt hårt efter regerings-skiftet i höstas.

Vi vet nu också att den stabila ekonomin i Stockholmsregionen delvis är en felsyn: de höga inkomsterna i regionen motsvaras av stora kostnader för både samhälle och människor, men det tas sällan med vid jämförelser med andra delar av landet. Detta gäller även kostnaderna för resandet – pendlingen över stora avstånd. En dräglig samhällsmiljö förutsätter också mycket högre kostnader för samhället i sådana regioner än i andra delar i landet, och sociala problem leder till ökade kostnader för socialvård och annan samhällsservice.

Vi vet också att den synbart goda ekonomiska situationen i Stockholmsregionen totalt sett har dolt stora skillnader mellan de olika delarna av regionen. Förhållandena i Botkyrka är sålunda radikalt annorlunda än förhållandena är i Danderyd, och sysselsättningsläget och arbetsmöjligheterna är helt andra i Stockholms innerstad, Solna och Sundbyberg än i t. ex. Norrtälje, Vallentuna, Södertälje och Nynäshamn. Detta är bakgrunden till att det vid årets riksdag har väckts två motioner om sysselsättningskapande åtgärder i Stockholms län, dels nr 560 av herr Sivert Andersson i Stockholm m. fl., dels nr 910 av mig och övriga socialdemokrater från Stockholms län.

Samma dystra öde har mött båda motionerna vid utskottsbehandlingen:

båda har avstyrkts under hänvisning till det utredningsarbete som bör bedrivas inom ramen för länsplaneringsarbetet. När det gäller motionen 910, som avser Norrtälje kommuns problem, gör man tillägget att Norrtäljes problem skall ägnas särskild uppmärksamhet i det här arbetet.

Jag klagar inte på länsmyndigheternas intresse när det gäller hanteringen av regionens problem i länsplaneringsarbetet. Det finns tvärtom anledning att uttala sin uppskattning av detta arbete. Men det borde ha stått klart för arbetsmarknadsutskottet att man inte i och för sig löser de regionala obalansproblemen med enbart planeringsinsatser. En effektiv planering är självfallet nödvändig för att man skall få ett handlingsprogram, men sedan fordras det konkreta handlingar, framför allt på riksnivå, för att dessa planer skall omsättas i verklighet. Och det fordrar beslut i det här huset.

I motion 910 har vi föreslagit att Norrtäljes problem, som nära anknyter till de norduppländska, skall tas upp i arbetsgruppen för Norduppland, att lokaliseringsstöd skall kunna utgå i form av lokaliseringslån och bidrag i Norrtälje, att man skall få extra vägmedel för att påskynda vägutbyggnader, att statlig och enskild verksamhet skall lokaliseras till kommunen, att särskilda regionalpolitiska åtgärder skall kunna komma i fråga och att staten skall satsa på en utbyggnad av turismen inom kommunen.

Inte på någon punkt anser sig utskottsmajoriteten kunna kosta på sig en kommentar, mycket mindre tillstyrka någon åtgärd. Den borgerliga majoriteten sviker Norrtälje och Stockholmsregionen. I den socialdemokratiska reservationen nr 6 tar man upp ett av de krav som ställs i motionen, nämligen behovet av samplanering med utgångspunkt i de förhållanden som gäller i Norduppland, och understryker vikten av att en sådan planering över länsgränserna kommer till stånd. I Norduppland liksom i stora delar av Norrtälje kommun är förhållandet det, att en alltför stor andel av befolkningen har sin utkomst i jordbruk och skogsbruk och att industrialiseringen är för svag för att kunna erbjuda nya arbetsmöjligheter. En förändring inträffade med byggandet av kärnkraftverket i Forsmark. Vid denna arbetsplats har många även från Norrtälje kommun sitt arbete. Bristen på långsiktig politik från regeringens sida på detta område och de så gott som dagligen förändrade riktlinjerna för utbyggnaden skapar av förklarliga skäl en stor oro hos de anställda. Därför måste de anställda och kommunerna, inkl. Norrtälje, få klara besked om att de inte skall drabbas av att bygget eventuellt stoppas.

I reservation nr 6 pekas i övrigt på behovet av en omläggning av den ekonomiska politiken, där regionalpolitiken sätts in i ett större sysselsättningspolitiskt sammanhang på sätt som angivits i propositionen 1975/76:211 och i motionen 1976/77:543. Jag ansluter mig självfallet till detta konstaterande. Men därutöver är det nödvändigt att vi i riksdagen tar itu med de speciella regionala obalansproblem som finns i Stockholmsregionen, och då speciellt i Norrtälje kommun, på sätt som angivits i motionerna 560 och 910.

Människorna i Stockholmsregionen har visat att de har varit och är

beredda att i solidarisk handling ställa upp för utsatta människor och orter i andra delar av landet. Nu vill de ha solidarisk hjälp för att lösa de speciella problem som de har att brottas med. Vi politiker har en skyldighet att skapa trygghet i förändringens samhälle, oavsett om människorna bor i Borås, Kalmar och Östersund eller i Botkyrka, Haninge och Norrtälje.

Herr talman! Av det föregående torde ha framgått att jag som motionär inte är tillfredsställd med vare sig utskottsmajoritetens skrivning eller reservanternas. En första förutsättning för att vi skall kunna lösa de regionala obalansproblemen i Stockholms län är dock en socialdemokratisk politik, grundad på jämlikhet, solidaritet och social trygghet. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1-6.

I detta anförande instämde fru Bergander (s).

Fru HANSSON (s):

Herr talman! Under allmänna motionstiden väckte jag och mina socialdemokratiska kamrater på Västerbottensbanken en motion, nr 535, där vi redogjorde för de sysselsättningsproblem som finns i vårt län och för behovet av insatser för att lösa dessa.

Vi kan konstatera att den statliga regionalpolitiken har varit till stor nytta för vårt län, och att den politiken måste fortsätta och intensifieras är helt klart. Vi har genom skogen, malmen och vattenkraften resurser som på ett bättre sätt måste tas till vara och vidareförädlas. Det är nödvändigt att detta sker planmässigt och under samhällets kontroll, inte bara för att skapa sysselsättning utan också för att sysselsättningen skall bestå.

Tillgången på arbete är mindre i Västerbotten än i andra delar av landet, och inte har situationen blivit bättre sedan den här motionen skrevs: varsel för ett 90-tal anställda vid Holmsund Golv AB, nedläggning av dörrfabriken i Holmsund, fortfarande ingen ersättningsindustri för den inom ett år nedlagda gruvan i Adak, och för de varslade vid Algots Nord fortfarande inga besked om att annan sysselsättning kan beredas.

När det f. ö. gäller Algots vet vi i dag att man inte kan garantera sysselsättning längre än till detta års slut. Vad detta kommer att betyda för kvinnorna i länet förstår var och en när det inte finns några alternativ.

När det sedan gäller åtgärder för Vindelådalens, där det verkligen skulle ske underverk bara vi fick en borgerlig regering, så vet vi ju att det inte ens blev en tumme.

Arbetsmarknadsutskottet har i sitt betänkande nr 23 behandlat vår motion och har i sin skrivning i huvudsak ägnat sig åt att tala om vilka stödåtgärder som satts in för Algots Nord. Och visst har Algots Nord fått många miljoner, men penningpåsen verkar ha hål i botten. Vi vet resultatet: inte har satsningen gett det som var meningen. Inom ett år finns ingen tekoindustri i Västerbotten om inte staten tar sitt ansvar.

F. ö. pekar utskottet på den allmänna välvillighet som visats från re-

geringens sida vid uppvaktningar och de positiva svar som statsrådet Åsling gett på frågor i riksdagen. Men en positiv attityd ger i sig inga jobb när han samtidigt överlämnar åt de självläkande krafterna att klara problemen.

Under april månad nyanmälades 3 212 arbetslösa i Västerbotten, och det totala antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingarna i länet var under april 8 892 personer.

Herr talman! Detta talar för att det inte räcker med en positiv attityd från regeringens sida. Det krävs handling! Inte klarar man sysselsättningen inom Västerbotten och inte någon annanstans heller med en positiv attityd. Här måste sättas in åtgärder på både kort och lång sikt.

Vi har i motionen pekat på de råvarutillgångar som finns i Västerbottens län. Vi har pekat på vad Sveriges geologiska undersökning sagt om berggrundskarteringen. Vi har pekat på vad nämnden för statens gruvegendom sagt om de mättningsresultat som finns och att borrhingskapaciteten bör ökas i Västerbotten. Jag hade nog förväntat mig att utskottet skulle ha sagt någonting om hur väsentligt det är att ta till vara den råvara som finns och förädla den för att skapa mer sysselsättning på lång sikt.

Ett samlat samhälleligt grepp över närings- och arbetsmarknadspolitiken måste tas, och den borgerliga regeringen kommer att – vare sig den vill eller inte – av den praktiska verkligheten tvingas inse att utvecklingen i landet måste styras av samhället. Inga fria marknadskrafter kommer någonsin att klara sysselsättningen och utvecklingen. Men, herr talman, det brådskar!

I detta anförande, under vilket herr talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde fru Normark (s).

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Herr talman! I motionen 1976/77:409 har några socialdemokrater från den sydöstra delen av landet pekat på nödvändigheten av regionalpolitiska åtgärder för att stärka sysselsättningen i detta område, som i jämförelse med landet i övrigt har en betydligt sämre sysselsättningsutveckling och därmed ett sämre löneläge och sämre ekonomiska förutsättningar för kommunal service.

Jag skall, herr talman, endast beröra situationen och utvecklingen i Blekinge län. Bernt Nilsson har tidigare här i debatten talat om de övriga delarna av sydöstra Sverige.

Under perioden 1966–1970 hade Blekinge en sysselsättningsökning med 400 personer, en ökning som kan synas ganska hygglig men som ändå var lägre än för riket i övrigt. I Karlskrona kommun, som är länets primära centrum, minskade antalet sysselsättningsstillfällen. Inget primärt centrum utanför stödområdet hade en sämre sysselsättningsutveckling under den angivna perioden än Karlskrona kommun. Sysselsättningen för män minskade något, medan sysselsättningen för kvinnor ökade ganska kraftigt. Trots denna sysselsättningsökning för kvinnorna är andelen för-

värvsarbetande kvinnor betydligt lägre i Blekinge än i övriga delar av landet: 43,7 % för Blekinge och 46,7 % för riksgenomsnittet.

1970-talets första hälft kännetecknas av en fortsatt positiv utveckling av industrin. Antalet industrisysselsatta i länet har ökat med ca 2 000 personer från år 1970 till år 1975. Ökningstakten för sysselsättningen är dock klart lägre för Blekinge än för riket i övrigt. Inom servicenäringarna har såväl sysselsättningen som sysselsättningsökningen varit låg.

En väl fungerande arbetsmarknad skall, förutom att ge trygghet för sysselsättningen och goda valmöjligheter, erbjuda goda inkomster. Inkomstnivån i Blekinge län låg under hela 1960-talet klart under riksgenomsnittet. En rangordning av rikets län visar att endast ett fåtal län har haft en lägre inkomstnivå än Blekinge under 1960, 1965 och 1970.

Sett över den senaste femtonårsperioden kan sålunda konstateras att Blekinge län har haft en uppåtgående sysselsättnings- och befolkningsutveckling. Såväl sysselsättning som folkmängd har dock haft en lägre tillväxttakt än riket i dess helhet. Vad som emellertid framför allt bör uppmärksammas är den tilltagande regionala obalansen i näringslivs- och befolkningsstrukturen:

Den under början av 1970-talet förhållandevis goda utvecklingen i Blekinge län vad gäller såväl sysselsättningen som befolkningsutvecklingen har under 1976 stagnerat och förbytt i en nedåtgående kurva för sysselsättningen och därmed också för befolkningsutvecklingen i länet. Denna nedåtgående kurva har ytterligare accentuerats under början av innevarande år med varsel om nedläggningar, permitteringar och anställningsstopp vid några av de största industrierna i länet. Minskningen av sysselsättningen beräknas till 2 000 personer. Den minskade sysselsättningen drabbar framför allt ungdomen. En antydning om detta ges av att 700 ungdomar f. n. sysselsätts i beredskapsarbete. Följden av ökade sysselsättningsproblem för ungdomar blir otvivelaktigt en ökad utflyttning av ungdom från länet.

Arbetsmarknadsläget har gjort att ett mycket stort antal personer måste sysselsättas i beredskapsarbete. Vid början av året var 921 personer i beredskapsarbete. Det innebär en ökning med 594 sedan samma tid för ett år sedan.

Det är mot denna bakgrund som vi tillsammans med socialdemokrater från den sydöstra regionen i motionen 409 vill peka på nödvändigheten av att kraftfulla insatser görs av regeringen för att rätta till den obalans som råder i sydostregionen när det gäller sysselsättningen.

Utskottet behandlar motionen på s. 27 i betänkandet, och man berör därvid situationen i Blekinge på några rader. Av utskottets betänkande framgår att regeringen vidtagit en rad åtgärder och är beredd till ytterligare insatser för att förbättra sysselsättningen i länet. Utskottet hänvisar bl. a. till att lokaliseringssöd och lagerstöd utgått samt till utbildningsinsatser som inneburit att permitteringsshoten vid L M Ericsson i Karlskrona och vid Volvo i Olofström har undanröjts. Man anför att regeringen genom att tidigare lägga vissa beställningar till L M Ericssons fabrik i Olofström

har undvikit det aktuella nedläggningsshotet vid denna fabrik. Det är bra. Men dessa åtgärder vidtogs först efter en kraftfull insats från fackföreningens och kommunens sida. Arbetsmarknadsminister Ahlmarks "Lycka till" när han var i Olofström räckte självfallet inte till. Doktrinen om de självläkande krafterna som lancerats av den borgerliga regeringen gjorde sig inte heller gällande. Nej, det var hela bygdens agerande i denna fråga som framtvängde en lösning. Men de vidtagna åtgärderna löser inte sysselsättningsproblemen på längre sikt. Andra regionalpolitiska åtgärder måste vidtagas för att trygga sysselsättningen och samhällsutvecklingen i länet.

Vi har tidigare i en fyrpartimotion från Blekinge föreslagit en elektrifiering av järnvägen Karlskrona-Kristianstad. Denna motion har blivit bifallen av riksdagen. Vi är övertygade om att en elektrifiering av nämnda järnväg skulle, förutom att skapa arbetstillfällen under ombyggnaden, utgöra en stimulans för sysselsättningslokaliseringar till länet. Men det gäller också att regeringen för en sådan närings- och energipolitik att redan befintliga företag i länet har möjlighet att utvecklas och därmed trygga sysselsättningen.

Oron vid Uddcomb i Karlskrona är stor. Man frågar sig: Vad skall hända med jobben här? Det är 700 anställda som är beroende av hur regeringen handlägger närings- och energipolitiken. På denna punkt måste regeringen inom den närmaste framtiden fatta ett beslut. Vi hoppas självfallet i Blekinge att det blir ett positivt beslut när det gäller sysselsättningen vid Uddcomb i Karlskrona.

Herr talman! Bernt Nilsson i Kalmar har utvecklat synpunkterna på situationen i de övriga delarna i sydostregionen, och utvecklingen där sammanfaller till stora delar med utvecklingen i Blekinge.

Det framgår klart att vi i denna region har en svagare sysselsättningsutveckling och ett svagare ekonomiskt underlag än man har i andra delar av vårt land och att krafttag av regionalpolitisk karaktär måste tas för att sydostregionen skall komma i nivå med övriga landet.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1-6 samt reservationen 8 i föreliggande betänkande.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Jag har tidigare i dag redogjort för problemen i Boråsregionen. Jag var så pass renhårig att jag nämnde att min reservation nr 7 också omfattar de krav som herrar Gustafsson i Borås och Jonsson i Alingsås framfört i sin motion. Herr Gustafsson kvitterade dock inte artigheten genom att nämna min och herr Carlsteins motion, varför jag inte fick rätt till replik. Det är förklaringen till att jag nu tar till orda.

Som jag förut har slagit fast står samtliga partiers företrädare i länsstyrelsen i Älvsborgs län bakom kravet på att inte bara lån utan även bidrag skall kunna utgå i Boråsregionen, eftersom problemen där är akuta. Landshövdingen liksom företrädare för Borås kommun har uppvakat regeringen om detta. Nu försöker herr Gustafsson krypa ifrån

sin motion genom att hänvisa till utskottets skrivning om temporära stödområden. Men riksdagen fastslog i går att det rör sig om en formalisering av vad som har tillämpats alltsedan 1965. Och nog måste väl herr Gustafsson i Borås känna till att Boråsregionen har fått lokaliseringstöd sedan mitten av 1960-talet. Dock har endast lån kunnat utgå. Vi borde ha haft ett gemensamt intresse av att även bidrag skulle kunna utgå på samma sätt som inom det allmänna stödområdet. Gårdagens beslut om temporära stödområden innebär inte att det blir möjligt, och det står klart och tydligt i utskottsbetänkandet AU 36, s. 7, att stödet skall utgå i form av lån. Jag hade verkligen trott att ett f. d. kommunalråd från Borås skulle i riksdagen kämpa för hemorten. Det skulle f. ö. vara en värdefull markering om samtliga borgerliga riksdagsmän lämnade sitt stöd åt reservationen 7. Tydligen hyser man trots allt ett förstrött intresse för Boråsproblemen.

När herr Gustafsson nu tar avstånd från sin egen motion tycker jag att det klarlägger att man inte skall ta folkpartistiska motionärer på allvar i fråga om åtgärder för Boråsregionen. Hade jag varit lika vek i riksdagen som herr Gustafsson nu är hade vi bl. a. inte haft något förskoleseminarium i Borås – för att bara nämna ett exempel. Eller är det bara som det vanligtvis brukar vara, att folkpartister är kluvna och därför inte heller vågar ta ställning när det verkligen gäller? Herr Gustafsson får själv avgöra vilket det är. Men inte främjar han Borås intressen genom det handlande han ådagalagt här i dag.

Herr JOHANSSON i Hållsta (c):

Herr talman! I dagens debatt har 14 socialdemokrater beklagat sig över sysselsättningsproblem runt om i vårt land. Jag tolkar det som ett eko av den 44-åriga socialdemokratiska regionalpolitiken.

Jag är den förste att instämma i vad Åke Wictorsson och hans medmotionärer anført om behovet av sysselsättningskapande åtgärder i Norrtälje kommun. Varför har det då blivit så här?

Jag vill påstå att Norrtälje kom att bli offer för den centralisering som socialdemokraterna genomdrev under 1950- och 1960-talen och som var den värsta centralisering som skett i vårt land. Näringslivet utgjordes då mest av småföretagare, jord- och skogsbrukare, vilka den dåvarande socialdemokratiska regeringen närmast hade utfäst skottpengar på. Dessa människor lockades till expansionsorten Storstockholm, där de erbjöds mera lönande utkomstmöjligheter.

Riktigare hade naturligtvis varit att satsa på sysselsättningskapande åtgärder i Norrtälje för den arbetskraft som hade frigjorts. Då skulle Norrtälje ha fått en lugn och naturlig tillväxt medan samtidigt den miljöstörande, ohämmade expansionen i Storstockholm hade förhindrats.

Norrtälje utgör ett avskräckande exempel på hur snett den socialdemokratiska regionalpolitiken gått. Det är förresten inte någon regionalpolitik socialdemokraterna fört – det är en centraliseringspolitik.

Socialdemokraterna har infört ortsklassificeringssystemet, som innebär

att man främst satsar på storstadsområden och primära centra. Eftersom Norrtälje endast är ett regionalt centrum hade det inte kunnat gå på annat sätt. Allt som i politikens ögon är gott skall ju gå till de primära centra, t. ex. de bästa kommunikationerna, den bästa utbildningen, den bästa sjukvården, de statliga verken. Detta måste leda till att de mindre orterna utarmas.

Hur röstade då Åke Wictorsson och hans medmotionärer, som nu själva ömmar för Norrtälje när bl. a. jag motionerade om att förlägga TRU till Norrtälje? Jo, de röstade för att förlägga det till en annan kommun.

För att stilla Åke Wictorssons oro för byggnadsarbetarna vid Forsmarks kärnkraftsbygge kan jag meddela att det f. n. råder brist på byggnadsarbetare i Norrtälje. Med centerns energipolitik behöver byggnadsarbetarna inte hysa någon oro för framtiden. Vi har meningsfyllda jobb att erbjuda dem.

Jag har med det sagda velat påvisa vilka negativa följder en utpräglad centraliseringspolitik kan få.

Men jag vill gärna instämma med motionärerna i att åtgärder måste vidtas för att Norrtälje kommuns invånare skall få en bättre sysselsättningssituation. Men för det erfordras långsiktiga åtgärder. En sådan kan till att börja med vara att få till stånd en inomregional skatteutjämning i enlighet med motionskrav från centern.

Till sist vill jag erinra om att tre av herr Wictorssons medmotionärer tillhörde den föregående regeringen. Vad gjorde de för Norrtälje på den tiden?

Åke Wictorsson nämnde i sitt anförande att en alltför stor andel av befolkningen fortfarande har sitt arbete i jord- och skogsbruk. Jag vill påstå att vi skall värna om de jord- och skogsbrukare som finns kvar i vår glesa kommun. De utgör grunden för en bostads- och befolkningsplanering i vår kommun. Försvinner de blir kommunen en ren ödeby.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än utskottets.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Herr Johansson i Arvika undrade när vi kan vänta ett förslag från regeringen med anledning av det pågående arbetet i sysselsättningsutredningen. Han gjorde det, såvitt jag förstår, med anledning av vad utskottet har skrivit under avsnittet om Värmland, där det sägs att en del av de frågor om Värmlandsproblemen som har väckts av motionärerna kommer att behandlas av sysselsättningsutredningen och att "förslag på grundval av utredningens resultat avses bli framlagt av regeringen under nästa år".

När utskottet skrev detta gjordes det mot bakgrund av de tidigare besluten här i riksdagen – jag tänker då framför allt på det beslut som vi tog i höstas med anledning av propositionen 211. Man utgick där från att sysselsättningsutredningen med de tilläggsdirektiv den hade fått skulle lägga fram förslag under budgetåret 1977/78.

Nu har sysselsättningsutredningen uppenbarligen, herr talman, ett pressat tidsprogram, och jag är medveten om att det kommer att bli svårt för utredningen att hålla tidsplanen. Jag har blivit underrättad om detta efter det att utskottet behandlade den här frågan. Jag kan emellertid försäkra herr Johansson i Arvika att vi från vår sida har allt intresse av att driva på frågan och se till att de viktiga förslagen från sysselsättningsutredningen om den fortsatta regionalpolitiken snarast möjligt kommer på riksdagens bord.

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! Jag är givetvis glad för att herr Wirtén kom in i kammaren och gjorde en del kommentarer med anledning av den fråga som jag ställde i mitt anförande.

Jag frågade herr Wirtén eller annan företrädare för utskottet: Var ni medvetna om denna försening när vi behandlade de regionalpolitiska motionerna? Den frågan har jag alltså inte fått svar på. Jag misstänker att man var medveten därom, eftersom t. o. m. jag visste att det eventuellt skulle bli en försening. Det hade jag fått reda på vid samtal med personer i sysselsättningsutredningen. Jag tyckte därför att det var litet underligt att utskottsmajoriteten med så att säga öppna ögon kunde ta ställning till våra motioner utan att göra några speciellt ingående kommentarer.

De förseningar som kommer att uppstå kommer självfallet att skapa stora problem för både kommunerna, de enskilda företagen och de människor som jobbar inom länsförvaltningarna.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten utan vill bara konstatera att ett enigt arbetsmarknadsutskott står bakom skrivningen. Jag hörde inte att vare sig herr Johansson i Arvika eller någon annan från hans parti ifrågasatte den här tidpunkten. Vi har handlat med utgångspunkt i de aktstycken som är givna till utskottet i budgetproposition och i andra sammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN: Propositioner ställs momentvis beträffande utskottets hemställan med därtill hörande motivering och särskilt beträffande den allmänna motiveringen till avsnittet om åtgärder i vissa orter och områden.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fagerlund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 127
Avstår - 12

Mom. 2-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fagerlund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 139

Mom. 10

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 11 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fagerlund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152
Nej - 137

Mom. 12 och 13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 14 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fagerlund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 137
Avstår - 1

Mom. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 15 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fagerlund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 138
Avstår - 1

Mom. 16

Utskottets hemställan bifölls.

Den allmänna motiveringen till avsnittet om åtgärder i vissa orter och områden

Propositioner gavs på dels godkännande av utskottets motivering, dels godkännande av den i reservationen nr 6 av herr Fagerlund m. fl. föreslagna motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren beträffande arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 godkänner utskottets allmänna motivering till avsnittet om åtgärder i vissa orter och områden röstar ja,
den det ej vili röstar nej.
Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 6 av herr Fagerlund m. fl. föreslagna motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fagerlund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 127
Avstår - 11

Mom. 17-19

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 890 av herrar Hagel och Hallgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon i Kramfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 20 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 890.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon i Kramfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 276

Nej - 12

Mom. 21

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av fru Hörnlund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Hörnlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 22 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av fru Hörnlund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Hörnlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 241

Nej - 41

Avstår - 7

Mom. 23 och 24

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Nilsson i Kalmar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Kalmar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 25 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Nilsson i Kalmar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Kalmar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 248
Nej – 30
Avstår – 9

Mom. 26–31

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 4 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:33 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

I detta betänkande hemställde utskottet

att riksdagen beslutade till riksmötet 1977/78 uppskjuta behandlingen av i betänkandet angivna motioner samt de ytterligare ärenden som kunde komma att hänvisas till utskottet efter den 2 maj 1977.

Reservation hade avgivits av herrar Fagerlund och Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, herr Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, herr Nilsson i Kalmar samt fru Leijon (samtliga s) som ansett att riksdagen snarast borde få tillfälle att fatta principbeslut om huvudmannaskapet för skyddat arbete och att till följd därav motionerna 1976/77:543 av herr Palme m. fl. (s), yrkandena 4–8, och 1976/77:905 av herr Werner m. fl. (vpk) borde behandlas av innevarande riksmöte samt att utskottet därför bort hemställa

att riksdagen beslutade att till riksmötet 1977/78 uppskjuta behandlingen av

dels de i den i betänkandet angivna förteckningen upptagna motionerna med undantag av motionerna 1976/77:543, yrkandena 4–8, och 1976/77:905,

dels de ytterligare ärenden som kunde komma att hänskjutas till utskottet efter den 2 maj 1977.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har i en reservation som fogats till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 33 föreslagit att motionerna 543,

yrkandena 4–8, och 905 skall tas upp till behandling redan under vårriksdagen och inte uppskjutas till höstriksdagen. Bakgrunden är att dessa motioner behandlar organisationen av det skyddade arbetet och möjligheterna för dem som har det sämst ställt att få bättre förhållanden.

Jag skall inte ta upp kammarens tid med att redogöra för den behandling som utredningen och remissvaren fått i kanslihuset. Vi har haft frågan uppe i samband med behandlingen av arbetsmarknadspolitiken, bl. a. i inlägg av LO:s ordförande och fru Nilsson i Sunne.

Jag yrkar bifall till socialdemokraternas reservation till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 33.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Den här frågan är, som herr Fagerlund nyss sade, prövad i ett tidigare skede. Majoriteten inom arbetsmarknadsutskottet har ansett att de motioner som herr Fagerlund vill behandla redan under det här riksmötet bör behandlas i samband med den proposition som väntas.

Jag ber att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 33.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fagerlund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 149

Nej – 136

§ 5 Utbyggnad av hälso- och sjukvård

Nr 131

Fredagen den
13 maj 1977

---

*Utbyggnad av
hälso- och sjukvård*

Föredrogs socialutskottets betänkande 1976/77:29 med anledning av motioner om utbyggnad av hälso- och sjukvård, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1976/77:189 av fru Håkansson (fp).

1976/77:260 av herr Biörck i Värmdö (m),

1976/77:270 av herr Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet

1) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av hälso- och sjukvården,

1976/77:355 av herr Biörck i Värmdö (m),

1976/77:476 av herr Sellgren (fp) och fru Andréén (fp) samt

1976/77:958 av herr Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1–3) hemställts att riksdagen beslutade

1. att med instämmande i motionens allmänna syfte anhålla hos regeringen om tillsättande av en parlamentariskt förankrad utredning med syfte att utreda sjukvårdens innehåll och samhällseliga funktioner,

2. att uttala sig för en snabb utbyggnad av den öppna vården i enlighet med motionens riktlinjer,

3. att uttala sig för att all sjukvård borde ställas under landstingens huvudmannaskap.

Utskottet hemställde

1. beträffande inriktningen av hälso- och sjukvårdens fortsatta utveckling

a) att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:270 (yrkandet 1 delvis),

b) att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:958 (yrkandena 1–3),

2. beträffande akutsjukvårdens behov att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:355,

3. beträffande lagarbete inom sjukvården (gruppvård)

a) att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:189,

b) att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:270 (yrkandet 1 delvis),

4. beträffande årsberättelser över den sjukvårdande verksamheten att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:260,

5. beträffande underlättande av frivilligorganisationers kontaktverksamhet med patienter m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:476.

Följande två reservationer hade avgivits av herrar Karlsson i Huskvarna, Johnsson i Blentarp, Nordberg, Nilsson i Växjö och Alftin samt fröken Öhrsvik och fru Mårtensson (samtliga s)

1. beträffande inriktningen av hälso- och sjukvårdens fortsatta utveckling, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

a) att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:270 (yrkandet 1 delvis) hos regeringen skulle anhålla att motionen i denna del över-

Fredagen den
13 maj 1977

*Utbyggnad av
hälso- och sjukvård*

lämnades till hälso- och sjukvårdsutredningen för att beaktas i utredningens fortsatta arbete,

b) att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:958 (yrkandena 1-3),

2. beträffande lagarbete inom sjukvården (gruppvård), vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

a) att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:189,

b) att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:270 (yrkandet I delvis) gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om att vårdorganisationen skulle inriktas mot gruppvård.

Herr JOHNSSON i Blentarp (s):

Herr talman! Med hänsyn till att det är angeläget att så många som möjligt kan komma hem med resmöjligheter som finns skall jag fatta mig kort.

I socialutskottets betänkande 1976/77:29 behandlas utbyggnaden av hälso- och sjukvården, och i motionen 270 av herr Palme m. fl. upptas bl. a. frågan om inriktningen av hälso- och sjukvården inom ramen för en ny lagstiftning på området. Utskottsmajoriteten hänvisar i utskotts-
betänkandet till pågående utredningsarbete och avstyrker motionen i berörda delar.

Reservanterna vill understryka kraven i motionen 270 på att hälso- och sjukvården bör innefatta en aktiv, hälsobefrämjande verksamhet för att medverka i det förebyggande arbetet mot medicinska och sociala risker. Likaså bör en kraftig satsning göras på utbyggnad och differentiering av den öppna sjukvården. Vidare bör sjukvård och övrig omvårdnad finnas att tillgå så nära den egna miljön som möjligt.

Som tidigare nämnts hänvisar utskottsmajoriteten till pågående utredningar, men reservanterna anser att motionen borde överlämnas till hälso- och sjukvårdsutredningen med ett understrykande av att vad som anförts i motionen bör beaktas i det fortsatta utredningsarbetet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Socialutskottets betänkande nr 29 redovisar ju utförligt vilka utredningar som f. n. pågår inom det område som vi just nu diskuterar. Förekomsten av dessa utredningar innebär att åtskilliga motioner och motionsyrkanden har hänvisats till dem på ett eller annat sätt. Detta öde har drabbat såväl socialdemokratiska och kommunistiska som borgerliga motionärer – av vilka senare jag är en.

Den långa socialdemokratiska motionen innehåller i huvudsak samma allmänna önskemål som nästan intill leda upprepats i den svenska sjukvårdsdebatten under senare år. Det är inte önskemålen utan resurserna,

personellt och finansiellt, som i dag är problemet. Men om resurserna visar sig otillräckliga för att önskemålen skall kunna infråas inom rimlig tid och på konventionellt sätt, ökar trycket på oss alla att ompröva målsättningarna och söka alternativa och okonventionella lösningar.

Jag vill också göra en allmän reflexion i anslutning till herr Sellgrens och fru Andréns motion om frivilligorganisationernas uppgifter och plats i vår sjukvård. Ju mer vi förkortar arbetstiden här i landet och ju mer av vården och omsorgen om svaga och sjuka flyttas över till det som brukar kallas samhället, desto mer tid och krafter borde många av de människor, vilkas arbetstid förkortats, kunna sätta in på frivilliga insatser av skilda slag. Jag vill begagna tillfället att uttrycka en förhoppning att frivilliga insatser inom vårdområdet, däribland sådana som nämnts i utskottets betänkande, framöver skall tas emot med större generositet och tacksamhet av samhället än vad man hittills emellanåt fått bevittna. Höjd levnadsstandard borde inte behöva begränsa utrymmet för medborgerlig och medmänsklig idealitet.

Fru Håkansson har i sin motion tagit sig an vad som kommit att kallas gruppvård. Detta begrepp innebär i huvudsak en återgång till den organisation av arbetet inom vårdavdelningarna som vi hade i svensk sjukvård innan rationaliseringsexperter med erfarenhet från det löpande bandets principer började härja i våra sjukvårdsförvaltningar och innan sjuksköterskeskolerektorer, som förläst sig på pedagogik, började nedvärdera det praktiska arbetet i sjuksköterskeelevernas utbildning och fjärma dem från den dagliga arbetsgemenskapen inom vårdavdelningarna. Gruppvård är självfallet för både patienter och vårdare en bättre vårdform, men rimligtvis också mera personalkrävande och därmed dyrare. Även här står alltså önskemål mot resurser. Låt oss vara helt på det klara med att det stora problemet i dag ligger på resursområdet.

Vad mina egna motioner beträffar är jag tacksam för den utförliga och positiva skrivning som utskottet presterat. Mitt förslag att våra sjukhuskliniker återigen skulle uppliva traditionen att leverera kommenterade årsberättelser har avstyrkts av socialstyrelsen, som på skruvar tvungits erkänna sitt eget misslyckande, medan det till alla delar tillstyrkts av Läkaresällskapet, där det finns folk som står mitt uppe i den praktiska verksamheten och begriper vad det handlar om. Om man fortfarande hade haft tillgång till gammaldags årsberättelser skulle med säkerhet landstingen, riksdagen och regeringen snabbare ha fått en klarare och konkretare bild av den oroande utvecklingen inom akutsjukvården, främst invärtesmedicinen och kirurgin, som ju är hela sjukvårdens kärnområden.

Jag vill begagna tillfället att rekommendera de många av riksdagens ledamöter som också är verksamma inom landstingen att envar inom sin hembygd stimulera sina klinikchefer att börja utforma sådana redogörelser. Det är inte administratörernas oöverskådliga datasjok utan erfarna läkares tolkning av siffrorna som i första hand borde vara vägledande för sjukvårdens faktiska uppbyggnad.

Herr talman! Jag vill sluta med att uttala mitt förtroende för herr

Hörnlund, som är ordförande i hälso- och sjukvårdsutredningen och som jag lärt känna som en förnuftig och för sakskäl öppen sjukvårdspolitik. Det är i förvisningen att han skall ta med sig vad som står i socialutskottets betänkande nr 29 till hälso- och sjukvårdsutredningen som jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan.

Fröken HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Vår principiella syn på sjukvårdens organisation, arbetsätt och funktioner har tagits upp tidigare i kammaren – senast av Lars-Ove Hagberg den 13 april – men efter att ha läst utskottets betänkande finner jag att det förvisso krävs en upprepning.

Utskottet har inte på något sätt tagit upp den fråga vi anser väsentlig i sammanhanget, nämligen vårdapparatens roll i dagens Sverige. Utskottets skrivning präglats i stället av den utvecklingsoptimism som annars är så utmärkande för den socialdemokratiska motionen 270. Det gäller bara att plussa på med resurser och vidareutveckla den nuvarande organisationen, så ordnar sig allt till det bästa.

Vi har i vår motion i stället försökt diskutera frågan om vårdapparatens roll; varför den är så passiv inför viktiga orsaker till sjukdom och död; varför man inte tar upp frågan om dess auktoritära maktstruktur, frågan om de skador som uppkommer genom passivisering på vårdinrättningar, övermedicinering och genom att människor förs in i en sjukroll. Om ambitionen är att förbättra sjukvården, måste en diskussion föras om dessa företeelser, därför att det är först när de blir föremål för en allmän diskussion och konkreta åtgärder som grunden kan läggas för en vård där också de anställda får möjlighet att engagera sig i patienternas sociala situation, i deras arbetsmiljö och boendeförhållanden.

Sjukvården skall förmedla kunskaper om utslagningsmekanismerna i samhället och om deras orsaker; i annat fall riskerar sjukvården att i än högre utsträckning konservera och förvärra sjukdom. Vi kan inte acceptera att samhällsproblem förvandlas till individuella problem genom att en allt större del av arbetslösheten döljs under medicinska diagnoser. Strukturrationaliseringar, industriutflyttningar, hårdare arbetstempo, försämrade arbetsmiljöer och ökat skiftarbete – det omvandlas i dag i många fall till långtidssjukskrivningar och förtidspensioneringar.

Men, herr talman, strukturrationaliseringar och försämrade arbetsmiljöer kan inte *vårdas* bort – de måste *angripas* genom kamp ute på arbetsplatserna. Sjukvården kan slå larm – den kan initiera debatt om hälsorisker i samhället. Sjukvårdens sätt att fungera i dag har dock på intet sätt den inriktningen. Sjukvården har i stället en utpräglat teknisk medicinsk inriktning. Letandet efter fel på olika organsystem och önskan att ställa en diagnos inriktas ofta på ett sätt som tränger bort helhetssynen på människan som samhällsvarelse. Livsmiljön och arbetsmiljön försummas, till en del beroende på bristande tid men också på att det medicinska språkbruket medför att de sociala orsakerna till sjukdom undanskymas. I samma riktning verkar att de flesta patienter undersöks på sjukhus,

långt borta från den miljö som de brukar befinna sig i.

I samma riktning verkar den auktoritära struktur som fortfarande kännetecknar sjukvården, där de avgörande besluten fattas av läkare – som är en minoritet av de sjukvårdsanställda och ofta är den yrkesgrupp som har den minsta direkta patientkontakten. Utbildningen bidrar till detta. Läger man därtill bristande tid, blir läkemedelsrecept ofta en lättvindig lösning på en problemsituation som egentligen kräver avsevärd tid och möda att utreda. Svårigheten att hitta en lättbegriplig orsak till patienternas symtom leder också till att de remitteras mellan olika specialiteter, dit väntetiderna kan vara årslånga.

Utskottet förbigår alla dessa frågor i sin skrivning och hänvisar till en förskräcklig massa utredningar som behandlar hälso- och sjukvården och där det senaste tillskottet är husläkarutredningen. Inriktningen på dessa utredningar ger emellertid föga hopp om en snar förbättring av hälsotillståndet i landet. De tar inte upp de grundläggande frågorna. Och socialdemokraterna säger i sin motion, efter en mängd vackra ord om hälso- och sjukvårdens aktiva inriktning, att man skall satsa på friskvård och vardaglig motion. Javisst, men hur vore det att också kräva hårdare lagstiftning på arbetsmiljöområdet och mer forskning omkring arbetsmiljön på lönarbetarnas villkor?

Det åtgärdsprogram vi lagt fram i vår motion i punkterna 1–3 omfattar först och främst en väl utbyggd öppenvård. Alla tycks vara ense om detta, inkl. socialstyrelsens övergripande principprogram HS 80. Men det räcker inte med en allmänt välvillig inställning till en utbyggnad av den öppna vården. Vi måste ha ett program för detta, och vi måste konkret genomföra vissa åtgärder redan nu. Här blir jag inte på det klara med vare sig vad socialdemokraterna egentligen avser i sin motion eller vad utskottet menar. Socialdemokraterna säger i sin motion att för att kunna göra vårdcentralerna till kraftfältet i hälsoarbetet måste en stor del av alla nya läkare tillföras distriktsvården. På ett annat ställe i sin motion förklarar de att samhället genom landstingen skall ansvara för hälso- och sjukvården. Innebär detta rent konkret att den privata sjukvården skall avskaffas? Innebär det vidare rent konkret att man ställer sig bakom vpk:s andra krav om att sjukvården inte skall få vara en verksamhet där privata vinstintressen kan göra sig gällande? Privat läkemedelsindustri, sjukvårdsmaterialindustri och andra ekonomiska intressen med anknytning till sjukvården har självfallet en väldig styrande effekt också på vårdens utformning.

Vill socialdemokraterna detta, så välkomnar vi självfallet det stödet för vårt gamla krav. Om inte, så är den socialdemokratiska motionen inte annat än ett ytterligare uttryck för den fraseradikalism man nu hänger sig åt i opposition, fastän man tidigare varit ense med borgarna om att avslå våra förslag.

Debatten om den öppna vården har ju annars kommit att präglas av den nostalgiska drömmen om att vårt klassamhälles husläkarsystem skall kunna utsträckas till att omfatta alla. Jag tänker inte gå närmare in på

Fredagen den
13 maj 1977

*Utbyggnad av
hälso- och sjukvård*

den saken – tiden medger inte det – men jag vill ha sagt att den här debatten är farlig, eftersom den kan försena den öppna vårdens utbyggnad. Fortfarande har ju de privilegierade grupperna i samhället en husläkare, medan den stora majoriteten hänvisas till överfyllda polikliniker eller provinsialläkarmottagningar. Ser man realistiskt på frågan om husläkare, så finner man snabbt att med rimliga krav på vidareutbildning, kompensation för jourtjänstgöring, kortare arbetstid m. m. är det orimligt att tänka sig en bestående patient-läkare-kontinuitet. Och det är ju inte heller det som är det avgörande. I stället bör vårdcentralerna organiseras så att det är möjligt att här upprätthålla kontinuiteten genom att de placeras i anslutning till bostadsområdena och genom att personalen på vårdcentralerna får en mer självständig roll i det direkta patientarbetet. Vi anser att vårdcentralerna bör byggas ut snabbt, och målsättningen bör vara att vid mitten av 1980-talet skall alla patienter kunna tas emot samma dag i brådskande fall och inom en vecka i mindre akuta fall.

Herr talman! Vi har tagit upp en mängd övriga frågor, bl. a. avgiftssystemet, som lär behandlas nästa vecka. Jag tänker emellertid inte gå in på dem i dag, utan ber att få yrka bifall till vår motion nr 958.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! I de socialdemokratiska reservationerna begärs att vissa delar av den socialdemokratiska partimotionen nr 270 skall överlämnas till hälso- och sjukvårdsutredningen. Direktiven till den utredningen skrevs av dåvarande socialministern Aspling. Uppenbarligen anser herr Palme och de andra motionärerna att det är något fel på direktiven, eftersom de tycker att det är nödvändigt med ytterligare påpekanden om vad utredningen skall syssla med. Inom utskottsmajoriteten har vi menat att direktiven duger som underlag för utredningens arbete och att motionen därför inte behöver leda till någon åtgärd. Motionen avstyrks alltså, men det betyder inte att utskottet skulle ha en negativ inställning till de mål för sjukvården som anges i motionen. De är ju inte särskilt omstridda.

Utskottets ställningstagande hindrar inte heller att vi är positiva till en utveckling mot mera gruppvård, som föreslås både i den socialdemokratiska motionen och i en motion från folkpartiet med fru Håkansson som huvudmotionär. Tvärtom tycker vi att det är en positiv utveckling, och den befrämjas också av den utredning som nuvarande sjukvårdsministern fru Troedsson har satt till om sjukvårdens inre organisation. Den skall syssla med bl. a. just gruppvård. Inte heller de motionsyrkandena behöver därför leda till någon åtgärd av riksdagen.

I den kommunistiska motionen förs ett allmänt resonemang om vårdapparatens roll i samhället, men de konkreta förslagen till förbättringar lyser med sin frånvaro. Eva Hjelmsström klagade över att det är för många utredningar. Hon slutade sedan, något förvånande, med att föreslå att det skall tillsättas ytterligare en utredning.

Det resonemang som förs i motionen är en smula yrvaket. Det märktes

bl. a. på att Eva Hjelmström ställde frågan, varför man inte skulle ha en hårdare lag och mera forskning om arbetsmiljön. Av propositionsförteckningen framgår nämligen att det kommer ett förslag om ny arbetsmiljölag från arbetsmarknadsdepartementet. Att den frågan inte behandlas i det här betänkandet betyder inte att den är bortglömd – i dag handlar det ju om sjukvården.

Slutligen fick vi en viktig upplysning om den kommunistiska sjukvårdspolitikerna. Vi fick höra att den debatt som förs om folkpartiets programförslag om husläkare åt alla är en farlig debatt och att det är fråga om en nostalgisk dröm när vi anser att varje människa skall få rätt att höra till en läkare. Det är tydligen någonting som inte går att förverkliga med en kommunistisk sjukvårdspolitik i varje fall.

Jag vill bara säga, herr talman, att vi anser inte att det är något orealistiskt mål. Vi tycker inte heller att det är oväsentligt att varje människa får rätt att höra till den allmänläkare som hon i första hand besöker och att vården organiseras så att man underlättar kontinuitet och personlig omvårdnad, inte bara mellan patienterna och läkarna utan över huvud taget mellan patienterna och all sjukvårdspersonal.

Vi tror att det är möjligt att inom ganska kort tid få en sjukvårdsorganisation där varje människa vet vilken läkare hon hör till och normalt – om det är fråga om dagtid – kan få tillfälle att träffa sin läkare antingen den dag då kontakten med sjukvården tas, om det gäller någonting brådskande, eller i varje fall inom ett par dagar. Detta bör vara möjligt med den läkarutbildning som nu bedrivs, om vården organiseras på rätt sätt.

Det är möjligt att vpk anser att det här är några nostalgiska överklassynpunkter. Men det har gjorts många undersökningar där man frågat patienter och människor över huvud taget – vare sig de är sjuka eller friska – vad de begär av sjukvården. En har gjorts bland de människor som bor omkring vårdcentralen i Dalby. De fick välja två av fem alternativ för vad de ansåg vara viktigast att begära av sjukvården. Överlägset viktigast ansåg dessa människor det vara att få träffa samma läkare när man blir sjuk, att ha en läkare som känner en väl och som man får komma tillbaka till.

Detta är alltså inte något som vi har hittat på, utan vi har gått ut och frågat människor. Och vi har byggt på de undersökningar som gjorts. Vad är det man begär av sjukvården och upplever som viktigt? Jo, just det som vi har kallat för ett husläkarsystem.

Att vänsterpartiet kommunisterna inte ställer sig bakom detta visar bara att de i det här fallet är mer intresserade av att föra något slags allmän teoretisk debatt om vårdapparaten än att utgå från vad människor önskar sig av sjukvården.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHNSSON i Blentarp (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till herr Romanus säga att det var inget fel på de socialdemokratiska direktiv som utlämnades. Men som bekant har

Fredagen den
13 maj 1977

---

*Utbyggnad av
hälso- och sjukvård*

vi fått en ny regering, en borgerlig regering, och med hänsyn till det har vi velat understryka de krav som vi framfört i motionen 270. Och eftersom herr Romanus uttryckte sig positivt om de yrkanden som finns i den delen så borde man ju ifråga regeringens och borgerlighetens sida ansluta sig till reservationerna, så att vi blev överens på alla punkter.

Fröken HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först en kort kommentar till detta med arbetsmiljölagen. Det förslag som nu ligger innebär i stort sett ingen förändring. Förslaget bygger fortfarande på ett samarbete mellan arbetsköparna och löntagarna, och det ger inte löntagarna makten över arbetsmiljön.

Sedan till varför vi betraktar det här med husläkarsystemet som så farligt: av den enkla anledningen att det bygger på en helt orealistisk dröm, som folkpartiet har fört fram i bl. a. valrörelsen. Denna orealism förhindrar en utbyggnad av vårdcentralerna, där vi anser att den stora satsningen skall ske och där läkare självfallet ingår i teamet.

Varför är då husläkarsystemet så orealistiskt? Jo, herr Romanus kan ju gå ut och titta på hur det ser ut t. ex. i Stockholms läns landsting, där vi i dag har 150 allmänläkare i offentlig tjänst. Det innebär ungefär en läkare på 15 000 personer – det är fakta. Nu säger folkpartiet att man skall ha en husläkare på 2 500 personer. Man kan spekulera i hur många år det kommer att ta innan vi når därhän att vi kan få en sådan läkartäthet. Det är alltså helt orealistiskt.

Vi måste i stället satsa på att patienterna får en närmare kontakt med den öppna vården genom vårdcentralerna och att personalen på dessa vårdcentraler får en mer ansvarsfylld uppgift än den har i dag. Det är alltså inte bara läkare som krävs utan också annan personal för att tillgodose vårdbehovet.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är visserligen sänt att vi har fått en ny regering, men hälso- och sjukvårdsutredningen har inte fått några nya direktiv. Den skall arbeta efter de direktiv som herr Aspling gav den, och vi tycker att de direktiven duger. Det tycker uppenbarligen inte socialdemokraterna i utskottet, eftersom man vill göra ytterligare påpekanden till utredningen.

Vi hoppas att utredningens ledamöter också läser det som utskottet har sagt i betänkandet. Det underlättas av att den nye ordföranden, liksom ett par av ledamöterna i utredningen, tillhör socialutskottet. Jag tror därför inte att man behöver vara orolig för att de här synpunkterna inte når fram, även om riksdagen inte fattar något beslut i frågan.

För människor som är intresserade av sjukvårdsfrågor är det en viktig upplysning att vänsterpartiet kommunisterna anser att det är en orealistisk dröm att varje människa skall få besked om vilken läkare man hör till. Den som tycker att det är viktigt att man får höra till en viss läkare och att man under normala förhållanden får komma till den läkaren

– det gäller naturligtvis inte akutfall – har ingenting att hämta hos kommunisterna, den saken är i alla fall klar, och det har vi fått besked om här. Kommunisterna anser att detta är en orealistisk dröm och en farlig tanke.

Vi vill inte acceptera det. Vi menar att om människorna anser att detta är viktigt, då skall det också vara ett mål för sjukvårdspolitiken. Den är ju till för att tillgodose människornas önskemål, och inte för att tillgodose några marxistiska teorier.

Vad sedan gäller läkartätheten har jag svårt att förstå att det skulle gå åt flera läkare bara för att man kommer tillbaka till samma läkare. Då borde det snarare gå åt färre läkare. Om man får komma tillbaka till samma läkare, kan ju den läkaren arbeta mer effektivt – han känner till patienten, vet vilken sjukdom patienten haft tidigare, vilken behandling som satts in och resultatet av den. Jag skulle därför vilja påstå att ju svårare läkarbrist man har, desto viktigare är det att man kan tillgodose önskemålet att få komma tillbaka till samma läkare.

Nu försöker Eva Hjelmström konstruera något slags motsättning mellan vårt krav på husläkare åt alla och vårdcentraler. Det tyder på att hon inte satt sig in i vad vårt förslag innebär. Det bygger nämligen just på vårdcentralerna, på att allmänläkarna skall arbeta i grupp inom sådana centraler och på det sättet hjälpa varandra med t. ex. jourverksamheten och när någon är borta för utbildning och annat sådant. Det är alltså vårdcentralen som skall vara basen för ett husläkarsystem. Så är det också i t. ex. England, där man har byggt upp ett sådant system och funnit att man på det sättet kan tillgodose patienternas krav på att få komma tillbaka till samma läkare.

Att det i dag är brist på allmänläkare är visserligen sant, men vi utbildar ungefär 1 000 nya läkare om året. Med en vettig organisation kan dessa läkare sysselsättas just inom distriktsläkarvården och på så sätt föra oss närmare målet husläkare åt alla, som folkpartiet liksom de berörda människorna anser viktigt.

Fröken HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterade att det finns en glidning i herr Romanus resonemang här. Han säger nämligen att patienterna skall få besked om till vilken läkare de hör. Men jag tror inte att någon som är akut sjuk är särskilt betjänt av att veta till vilken husläkare han hör. Vad han är betjänt av, det är att verkligen få möjlighet till vård på en vårdcentral.

Det föreligger ytterligare en motsättning i vad herr Romanus tar upp. Jag har konstaterat att med den läkartäthet vi har inom Stockholms län i dag och med den utbildningstakt vi har kommer det inte att ens år 1980 finnas möjlighet att förverkliga folkpartiets vallöfte. Än mindre finns det någon möjlighet till det om man, som herr Romanus, vill ha kvar privatsjukvården. Då omöjliggörs totalt det här vallöftet, som redan från början var en politisk såpbubbla.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte någon glidning i mitt resonemang. Jag gjorde fullt klart nyss, att den som är akut sjuk givetvis inte kan räkna med att hans eller hennes ordinarie läkare skall stå till förfogande dygnet runt. Blir man akut sjuk får man acceptera den som är jour. Men även i det fallet kan det hela organiseras så, att det finns en chans att man får träffa sin vanliga läkare, eller i varje fall får komma till samma vårdcentral.

Däremot är det, när det gäller en väldigt stor del av sjukvården, inte fråga om ett akut insjuknande utan om ett planerat besök. Då kan man tilldogose det som människor tycker är viktigt, nämligen att de får komma till samma läkare. Människor får inte bara kallas in en viss tid, för att tas om hand av någon som de inte mött förut, vilket fortfarande förekommer även på vårdcentraler. Det är alltså ett viktigt organisatoriskt krav, att man så långt det är möjligt ger människor tillfälle att komma till en läkare som de känner och som de hör till. Det går mycket väl att förena med kravet att människor själva skall få vara med och välja vilken läkare de skall gå till. Det visar erfarenheten. Det här är inte någon dröm. Det finns redan vårdcentraler i Sverige, t. ex. Dalby som jag nämnde förut, där man har kommit ganska nära det här målet. Om man bara vill använda resurserna på ett vettigt sätt går det.

Det som är typiskt för vänsterpartiet kommunisternas sjukvårdspolitik är, att de inte ens känner till de här förhållandena, eller över huvud taget intresserar sig för dem. De för bara allmänna teoretiska diskussioner om vårdapparatens roll osv., som inte leder till några konkreta förslag. Men gå ut och fråga människorna om de tycker att det är viktigt att få komma tillbaka till samma läkare, eller om de är nöjda med den typ av sjukvårdsdebatt som ni för i er motion!

Det finns ingen som har lovat att det system vi föreslår skall förverkligas till 1980. Vi har fortfarande läkarbrist. Men vi kan komma mycket närmare målet redan 1980, och några år in på 1980-talet har vi så många läkare, att det inte längre är en fråga om tillgången på läkare om vi kan förverkliga målet att varje allmänläkare skall svara för 2 500 patienter. Det kommer vi mycket väl att kunna göra med den läkarutbildning som f. n. är beslutad och pågår. Frågan är om vi har den politiska viljan, eller om vi bara skall ägna oss åt allmänt tuggande av teser.

Men tycker man att det är en dröm, något oralistiskt och oväsentligt, en farlig debatt när vi kräver att människor skall få välja en läkare och höra till den läkaren – då finns det naturligtvis ingen förutsättning att komma närmare det här målet.

Den privata läkarvården har inte så stor betydelse rent kvantitativt sett. Vi slår fast att den offentliga sjukvården skall vara ryggraden i sjukvårdssystemet. Men vi kan åtminstone göra så mycket, att vi försöker lära oss av det positiva som finns i den privata vården – varför människor tycker att den privata sjukvården är bra – och föra över det till den

offentliga vården. Det är nämligen just detta att den privata sjukvården kan ge en fast anknytning mellan patient och läkare, att den kan ge möjlighet till en personlig omvårdnad.

Fru HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag är medveten om att jag är sista talare en fredags-eftermiddag, och jag skall inte ta kammarens tid i anspråk alltför länge. Men med anledning av motionen 1976/77:189 vill jag säga några ord om det angelägna i mitt motionsyrkande, vilket innebär att man skall påskynda vårdarbetsorganisationen så att personalen skall få arbeta i gruppvård, dvs. vårdlag, inom hela hälso- och sjukvårdssektorn.

Det är mycket vanligt och omvittnat i dagens läge att patienter och anhöriga upplever stora brister i vår sjukvård. Det kommer också ut många debattböcker, skrivna av människor som på nära håll och på ett skrämmande sätt ställs inför – som de upplever det – en brist på engagemang och förståelse och för litet av mänsklig kontakt. Också de som arbetar inom vården har mycket att säga om sin arbetssituation och om de problem som de ser att patienterna drabbas av.

Det är också därför frågan om en mänskligare vård har blivit så stor och genomgripande i dag. Det är det viktigaste problemet för oss att lösa. Många gånger är det mer angeläget än att bygga ut nya medicinska områden.

Kan nu något av detta nås genom införande av gruppvård, frågar man sig kanske. På det vill jag svara ett odelat ja. Det är huvudvägen för oss att uppnå en mänsklig kontakt och vårdtrygghet för patienten.

I en bok som nyligen kommit ut, Öppet brev om långvården av Birgitta Mandorf-Grevaeus, har många patienter, anhöriga och personal kommit till tals. Bl. a. anför det från personalhåll att man inte orkar engagera sig på det sätt man skulle behöva i 40–50 patienter på en stor avdelning. Om man hade fem eller tio patienter att ansvara för med en liten grupp personal skulle det gå lättare.

Författaren säger: "Vi mötte gråtande, gamla, ynkliga, rädda patienter vars rädsla bottnade i att kanske inte vara till lags."

Gruppvården eller vårdlaget är en möjlig form att göra vårdmiljön mera demokratisk. Den stimulerar också till personlighetsutveckling och självförverkligande för både patienter och personal, och detta får till följd att vårdarbetet utvecklas.

Gruppvården innebär att personalen arbetar i grupper. Det är förvisso inget nytt. Sjukvården bedrevs i stort sett på det sättet när jag började arbeta i sjukvård. Man hade sin sal och sina patienter att ansvara för. Sedan har vi fått ett annat system, nämligen rondsystemet, som innebär att en massa människor springer in och ut och har samma uppgifter att utföra på hela avdelningen. Det göra att patienterna får träffa alldeles för många människor i vårdarbetet.

Med gruppvård menar man att varje grupp har ansvaret för ett begränsat antal patienter. Arbetssättet bygger på principen att samma personal utför

samtliga uppgifter kring patienten. En större personaltäthet krävs skenbart. Men man kan samtidigt begränsa den växande medicinska teknologin och undvika att det vidtas onödiga, kostsamma och ofta smärtsamma undersökningar och behandlingar som ibland utförs utan att patienten har behov av dem eller har efterfrågat dem. Då skulle medel kunna friställas för att tillfredsställa patienternas sociala och psykologiska behov.

Med säkerhet kan också besparingar göras i form av bättre patientvård, kortare vårdtider, lägre personalomsättning och mindre sjukfrånvaro. Genom att personalen arbetar på detta sätt slipper patienten ständigt möta nya ansikten. Patienten lär känna sina vårdare, och sjukvårdspersonalen lär på ett helt annat sätt känna sina patienter som medmänniskor – inte som magen på femman eller benbrottet på tvåan, osv.

Det är min förhoppning att gruppvården också skall skapa ett bättre utbildningssystem för olika studerandegrupper och förmedla en kontakt mellan patienter, anhöriga och personal som kan innebära en trygghet och medmänsklighet i vårdapparaten som vi i dag i alltför stor utsträckning saknar.

Herr talman! I utskottsskrivningen hänvisar man till att vad i motionen anförts skall åtgärdas i den i år tillsatta kommittén om sjukvårdens inre organisation samt vidare i medicinalansvarskommittén, och avstyrker därmed motionen.

Jag är alldeles färsk som riksdagsman – detta är mitt första år här i riksdagen. Men jag har 30 tjänsteår som heltidsarbetande sjuksköterska. Jag har arbetat dels på sjukhus, dels som distriktssköterska och skol-sköterska. Därför vågar jag säga att jag har stor erfarenhet av praktiskt vårdarbete och vet att en förändring av arbetsorganisationen till gruppvård från det rondsystäm som nu är vanligast är den absolut viktigaste reformen i vårt hälso- och sjukvårdsarbete.

Jag har inte något särskilt yrkande, utan hoppas härmed på ett snabbt arbete i kommittéerna och att detta i sin tur medför att allt fler landsting går in för gruppvård inom sina sjukvårdsområden.

Fröken HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten ytterligare, men herr Romanus tog i sin långa replik upp en del saker som jag måste bemöta.

Jag vill påstå, herr Romanus, att vi verkligen har lagt fram konkreta förslag beträffande sjukvården till skillnad från folkpartiet med dess drömmar. Det är ju egendomligt att när dessa frågor behandlas i landstingen – exempelvis när utvecklingsplanerna debatterades i Stockholms läns landsting – där de i första hand hör hemma, hörs inte ett pip från folkpartiet om husläkare.

Sedan gled herr Romanus in på en mängd konkreta exempel, däribland det engelska systemet. Det har nu visserligen urholkats och är föråldrat, men på sin tid var det mycket progressivt. Det innebar ett församhälligande av hela den engelska läkarkåren i öppen vård. Man tog bort

alla patientavgifter. Skulle de elementen finnas med i folkpartiets hälso- och sjukvårdspolitik, tror jag visst att vi skulle kunna föra en debatt, herr Romanus.

Och slutligen: Jag sade givetvis fel i mitt förra inlägg, vilket jag beklagar. Jag avsåg att säga att med fp:s program lär vi inte ens år 2000 ha ett husläkarsystem.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Folkpartiet har väckt motioner om införande av eller försök med husläkarsystem i praktiskt taget samtliga landsting, även i Stockholms läns landsting.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 1 av herr Karlsson i Huskvarna m. fl. samt 3:o motionen nr 958 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Johnsson i Blentarp begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fröken Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran till kontraposition i huvudvoteringen angående socialutskottets hemställan i betänkandet nr 29 mom. 1 antar reservationen nr 1 av herr Karlsson i Huskvarna m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 958 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 171
Nej - 12
Avstår - 104

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaran bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 29 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservationen nr 1 av herr Karlsson i Huskvarna m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Johnsson i Blentarp begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 126
Avstår - 11

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Karlsson i Huskvarna m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Johnsson i Blentarp begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 29 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Karlsson i Huskvarna m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Johnsson i Blentarp begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 137

Mom. 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 6 Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1976/77:26 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

1976/77:27 med anledning av i propositionen 1976/77:100 framlagt förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1977/78

1976/77:28 med anledning av i propositionen 1976/77:100 gjord framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1977/78

Lagutskottets betänkande

1976/77:29 med anledning av propositionen 1976/77:109 om aktiekapitalets storlek jämte motioner

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1976/77:27 med anledning av dels propositionen 1976/77:100 i vad avser visst anslag för budgetåret 1977/78 till allmän försäkring m. m., dels propositionen 1976/77:117 om utbyggnad av föräldraförsäkringen m. m. jämte motioner

1976/77:28 med anledning av propositionen 1976/77:116 om ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen, m. m. jämte motioner

1976/77:29 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1977/78

Socialutskottets betänkande

1976/77:40 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1977/78

Jordbruksutskottets betänkande

1976/77:31 med anledning av motioner om hälso- och miljöfarliga varor

Näringsutskottets betänkande

1976/77:38 med anledning av propositionerna 1976/77:95 och 1976/77:100 i vad avser energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. jämte motioner

Civilutskottets betänkanden

1976/77:35 med anledning av propositionen 1976/77:122 om ändring i byggnadslagen (1947:385) m. m. jämte motioner

1976/77:36 med anledning av propositionen 1976/77:114 om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988), m. m. jämte motion

1976/77:37 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser anslag till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna

1976/77:38 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

§ 7 Anmäldes och bordlades

Motion

1976/77:1643 av herr *Romanus*

med anledning av propositionen 1976/77:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1977/78, m. m. (kompletteringsproposition)

Fredagen den
13 maj 1977

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 13 maj

1976/77:456 av herr *Hellström* (s) till herr statsministern om avveckling av bidrag till regeringspartier från privata företag:

Moderata samlingspartiet fortsätter även som regeringsparti att ta emot bidrag från privata företag. Fram till den 10 maj har moderaterna fått bidrag på ca 1,5 milj. kr. för år 1977 enligt de besked som lämnats vid olika bolagsstämmor efter förfrågan av Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU). Eftersom en rad bolagsstämmor återstår är den totala siffran troligen väsentligt högre.

Moderaterna mottar bidrag från företag som på olika sätt är starkt beroende av samhällets och regeringens åtgärder, exempelvis Astra, Bofors och L M Ericsson. Mot denna bakgrund vill jag till herr statsministern ställa följande fråga:

När avser statsministern ta initiativ som syftar till en avveckling av bidrag till regeringspartier från privata företag?

1976/77:457 av herr *Gillström* (s) till fru bostadsministern om översyn av villkoren för tomträttsinstitutet:

Många kommuner har under senare år fått svårigheter vid fastställande av avgäld för tomträtter. I anledning härav väckte undertecknad i januari 1976 en motion med krav på översyn av villkoren för tomträttsinstitut. Under behandlingen av motionen i lagutskottet hösten 1976 lämnades en mängd remissvar från berörda myndigheter. Alla var mycket positiva till en översyn. Utskottet fick också upplysningen att det bl. a. på grund av en skrivelse från Kommunförbundet 1971 pågått arbete med en departementspromemoria i ärendet. Under detta arbete hade regeringen kommit fram till att en parlamentarisk utredning borde tillsättas. Riksdagen beslutade den 14 december 1976 med anledning av detta att avslå motionen. Fortfarande ett halvt år efter beslutet har ingen utredning tillsatts och inga direktiv lämnats.

Vad är orsakerna till att denna för många kommuner och enskilda tomträttshavare så viktiga utredning inte kommer i gång?

1976/77:458 av fru *Göthberg* (c) till fru statsrådet Mogård om situationen för ungdomar som ej antas till gymnasieskolcutbildning:

Enligt en preliminär rapport från SÖ om vårens intagningar till gymnasieskolan riskerar ca 11 000 ungdomar att inte komma in på de linjer till vilka de sökt i första hand. Framför allt är det elever som sökt till yrkesinriktade linjer som på detta sätt riskerar att inte få den önskade

utbildningen.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till fru statsrådet Mogård:

Vilka åtgärder planerar regeringen att vidta för att ge dessa ungdomar möjlighet till utbildning eller arbete till hösten?

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 14.54.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 131

Fredagen den
13 maj 1977

---

*Meddelande om
frågor*